

Goodness we a deal with!

- En studie av jamaicanske artisters verbale kamp mot Babylon og jakten på suksess

Masteroppgave i Sosialantropologi

Christian Bjar Ottesen

Institutt for Sosialantropologi, Universitetet i Bergen. Vår 2008

Til minne om Tommy

Reggae's a fire, reggae's a fire, reggae's a fire with a burning desire.

Richie Spice.¹

Remember this.

When you come here,

What you see here,

What you do here,

What you hear here,

When you leave here,

Let it stay here,

Or don't come back here.

Jamaica.²

¹ Richie Spice. "Reggae's A Fire".

² Veggpryd som påpeker at det man ser, hører og gjør i ens *yard* ikke skal formidles til andre og ikke minst, at man er velkommen tilbake.

Forord

Denne studien har sin basis i feltarbeidet jeg gjennomførte i Jamaica fra august 2005 til mars 2006. Formålet med feltarbeidet var å ta del i praksiser knyttet til rasta og musikk. I utgangspunktet hadde jeg som ambisjon å studere rituell musikk utenfor konteksten av det jamaicanere vil kalle "Babylon". I stedet valgte jeg å forholde meg til artister og andre som befinner seg i "Babylon", og endret derfor fokus til aspekter ved hverdagslivet slik det både påvirker artistenes tekster og lokale menneskers sosiale og økonomiske liv. De hyppige referansene til vold i musikktekstene, konkret vold i bydelen og den hyppige forekomsten av vold i Jamaica har bidratt til at jeg i denne studien vier mye oppmerksomhet til samfunnsmessige aspekter.

Min personlige motivasjon for å studere rasta og musikk i Jamaica har å mye gjøre med min interesse for musikk. Viktig er også ønsket om å kunne formidle sosialt liv i et land som i mine øyne ikke har fått den oppmerksomheten det burde, verken innen akademia eller i andre fora. I mange år har jeg lyttet til og selv eksperimentert med sjangeren *dub*³. Dub eller dub-reggae er innovative versjoner ("remix") av reggae *riddims* der vokalen er fjernet og er erstattet av effekter som echo, delay, tung bass og tunge rytmer. På 70- og 80- tallet var det vanlig at singler hadde en dub-versjon på b-siden. Denne formen for musikk står ikke sterkt i dagens Jamaica men har i perioder vært meget ettertraktet i vesten. Dens innflytelse på andre sjangere og generell studioteknikk er også stor. Da jeg oppholdt meg i Jamaica fikk jeg øynene opp for hvor viktig sangerne (*singers, deejays, chanters*) er. Det lyttes ikke til instrumentalmusikk. Instrumentalmusikk kan bare gjøres fullkommen ved å legge på vokal. Den religiøse forankringen og en drivkraft for endring i reggaetekstene, gjør at reggae skiller seg fra det meste av dagens populærmusikk.

One Love to all Jamaican people who guided me through nice and hard times. Better 'mus come! En stor takk til Mr & Mrs Bandara for trygghet, diskusjoner og for tilgang til litteratur om Jamaica. Mr Bandara; håper noen har tatt din plass i verden, det var det du ønsket. Takk til Errol Hamilton for din kunnskap om reggae, Rastafari og mennesker. One Love, Always!

Takk til venner og familie som har hjulpet meg og holdt ut med mine stadige tilbakevendinger til "feltet". En stor takk til mine foreldre Lise og Harald for all støtte før, under og etter feltarbeidet og for å ha fjernet komma i denne teksten. Takk også for gjensidig

³ I 2007 ga etnomusikologen Michael E. Veal ut boken *Dub: Soundscapes & Shattered Songs in Jamaican Reggae*.

musikalsk innflytelse og for å ha holdt meg oppdatert på hva som foregikk og foregår i Babylon.

Takk til Janne Waagbøe for din kunnskap om og kjærlighet for Jamaica og for kritiske innvendinger i avslutningsfasen av dette arbeidet. En stor takk til min veileder Frode Storaas for at du ledet meg gjennom forsknings- og skriveprosessen fra begynnelse til slutt. Veien har vært lang, og dine innspill har hjulpet meg godt på veien. Jeg ønsker også å takke alle på ”Masterkull Vår 2005” for gode, morsomme og lærerike stunder, samt Tord og Hanne for samarbeidet knyttet til seminargruppene i SANT101 høsten 2007.

Takk til Tony og Thomas for våre endeløse *jams* i ”*dub*-landskapet”. *Big Up* til alle reggaeelskere, *selectors* og *soundsystems* i Norge for de gode vibrasjonene dere sprer; Syv Fjell Bergsystem, Captain T, Operasta, Cushion og Raggabalder. Husk at 7-tommerne dere kjøper bidrar til at artistene kan brødfø sine familier. Lenge leve vinylen!

Innholdsfortegnelse

Forord og takk.....	iii
Illustrasjoner.....	vii
Kart over Jamaica og den østlige delen av Kingston and St. Andrew.....	viii
Kapittel 1 Innledning og presentasjon av sangtekstene.....	2
Innledning.....	3
Bydelsplassen.....	6
Sentrale begreper benyttet i dagligtale og i musikktekstene.....	8
Musikktekstene.....	9
Røtter og rotløshet.....	22
Hovedaktører.....	24
Jamaica: Historie, religion og opprør.....	30
Økonomi.....	31
Kriminalitet.....	32
”Town” og ”country”.....	33
Metodologi og felt.....	34
Kapittel 2 August Town.....	42
August Town.....	43
Medias omtaler av kriminalitet i August Town.....	45
Aspekter ved de påfølgende demonstrasjonene.....	46
Regntid og vannmangel.....	47
Vietnam.....	47
Sosioøkonomiske dimensjoner.....	49
Eksempler på økonomisk erverv og identitet blant unge menn i nærmiljøet.....	51
Uformelt arbeid.....	55
Relasjoner til <i>foreign</i> og jamaicanske diaspora.....	55
Erverv og identitet.....	56
Oppsummering.....	57
Kapittel 3 <i>Babylon av run tuff. Ruff!</i>.....	60
Innledning.....	61
Utbrudd av vold.....	62
Innskrenking av det sosiale rom.....	64

<i>Gunmen</i> dreper en kvinne.....	66
Ghetto Youths.....	67
Tommy Trouble.....	68
”Dis place comes like battlefield”.....	74
Oppsummering.....	79
Kapittel 4 Musikalsk praksis, spredning av tekstene og ”veier ut av gettoen”.....	83
Innledning.....	84
Musikalsk session i Ranks yard.....	84
Promotering av ”Ghetto Region”, bakgrunn og inspirasjonskilder.....	98
Vdeoinnspillig i August Town.....	100
”Stageshows”, studioer og jamaicanske musikkinstitusjoner.	106
Oppsummering.....	109
Kapittel 5 Livet som rasta og forholdet til natur, helse og konsum.....	111
Innledning.	112
<i>Country</i>	112
Ras og Culture.....	113
“ <i>Di place nice and firm!</i> ”.....	115
Jordbruksarbeid.....	116
Naturens hemmeligheter.	117
Mat.....	118
Rastafari.....	119
”Weddas fire”.....	121
Selassie.....	122
Renhet, styrke, kropp og helse.....	123
Oppsummering.....	125
Kapittel 6 Konklusjon.....	127
Konklusjon	128
Kilder.....	138
Avisartikler.....	147
Elektroniske kilder.....	147
Andre media.....	147
Diskografi.....	147
Ordliste.....	148

Illustrasjoner

Forside: "Having a 'med', looking East". To rasta mediterer og skuer mot Afrika

Side viii: Kart over Jamaica (http://www.sangstersrealty.com/jamaica_map.htm)

Side viii: Kart over den østlige delen av Kingston and St. Andrew. (<http://www.caribbean-online.com/jm/kgmap.shtm>)

Side 2: "Stageshow". Artister opptrer

Side 42: "Netball". Det lokale netballaget i aksjon på bydelsplassen

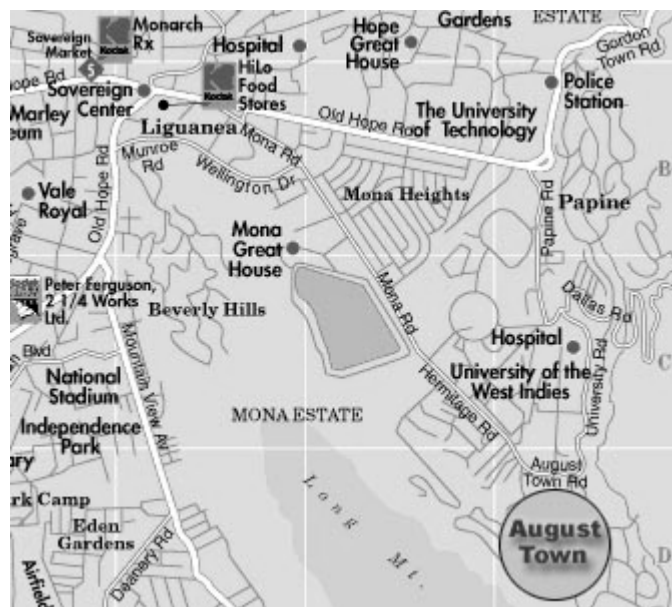
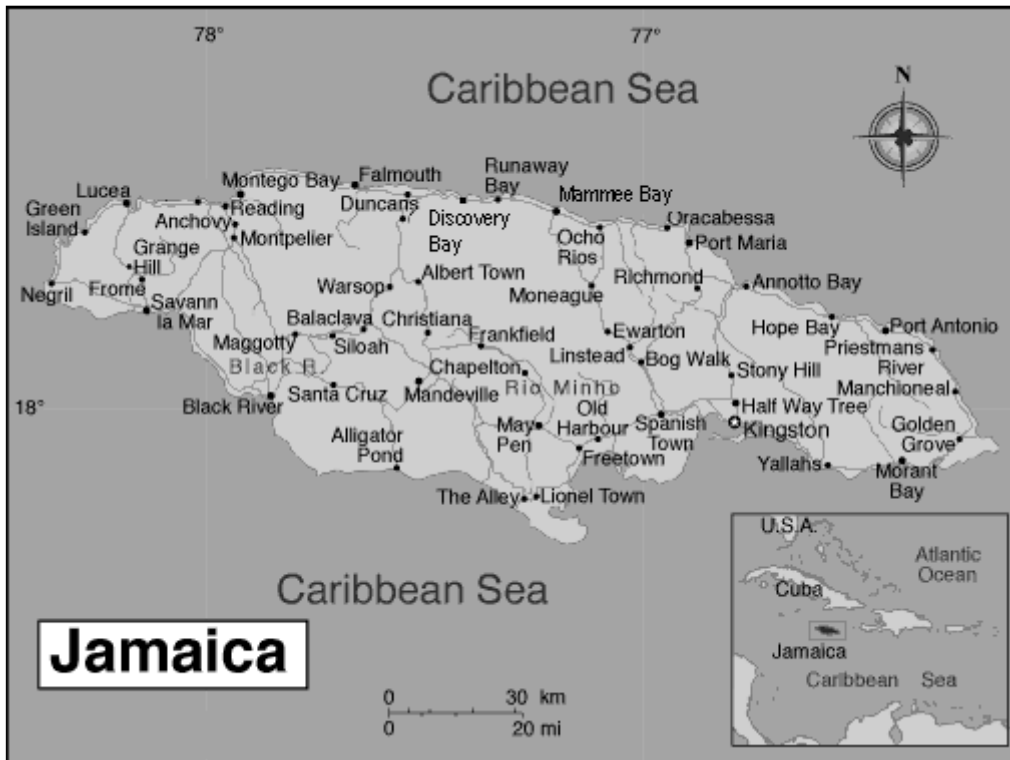
Side 60: "One Don, People National Party". Politisk slagord på en mur i en getto

Side 83: "Family". Artister poserer før en opptreden

Side 111: "Rastafari". Rasta viser frem tidsskrift prydet med Selassie, bibelsitat og en profet

Side 127: "Fitness". Rasta trener sin fysikk

Alle foto av undertegnede.

Kapittel 1

Innledning og presentasjon av sangtekstene

Innledning

Denne studien er sentrert rundt en gruppe rastaartisters livsprosjekt knyttet til musikk og deres hverdagsliv i en problemfylt community utenfor Kingston, Jamaica. Gjennom mitt samvær og samarbeid med dem tok jeg utgangspunkt i deres musikktekster, musikalske praksiser og praksiser knyttet til identiteten ”rasta”. De tre aspektene kan ikke forstås uten å inkludere de harde samfunnsmessige realitetene de og andre beboere i deres community står ovenfor. Livet er hardt. Mange sliter med å få arbeid og en rekke voldelige hendelser i nærmiljøet har ført til at deres community har blitt splittet opp i mindre fraksjoner. Stedets negative omtale i media har heller ikke gjort det lettere for folk å få arbeid. For mange er håpet om å slå igjennom som artist eller å komme seg til utlandet derfor stor. Det er ingen penger å hente i nærmiljøet, i hvert fall ikke mer enn det som skal til for å overleve. For å overleve kreves det også at man følger gitte regler for sosial atferd, er forsiktig med hva man sier og gjør, samt unngår å involvere seg med folk og gjenger som benytter våpen for å løse konflikter.

Musikktekstene trigget en nysgjerrighet i meg, som jeg fra starten av feltarbeidet forfulgte videre for å forstå hvorfor aktørene kommuniserer det de gjør. ”Both as a creative practice and as a form of consumption, music plays an important role in the narrativization of place, that is, in the way which people define their relationship to local, everyday surroundings” (Bennet, i Whiteley 2004:2). For det første identifiserer aktørene seg med prinsipper knyttet til den kulturelle og religiøse bevegelsen Rastafari. For det andre er aktørenes hverdagsliv i en ”*inner-city community*”/”*low-income community*” utenfor Kingston preget av unges mangel på arbeid, spesifikke former for sosiale sanksjoner og i perioder sterkt preget av tungt bevæpnede gjengers territoriale og maktrelaterte konflikter. I tillegg er også politi og sikkerhetsstyrker til tider på plass, til enkeltes lettelse og andres sinne. Gjennom musikken og gjennom meditativ og refleksiv atferd, søker hovedaktørene å ”rense” samfunnet og seg selv gjennom metaforer som ”*fire burn*”⁴, gjennom å handle på en moralsk ”god” måte og gjennom konsum av vekster som antas å være styrkende. Ideologi og praksiser er i seg selv viktige, de blir en måte å mestre eller å distansere seg fra problemene på. Til syvende og sist er riktignok ønskene om å slå igjennom som artister sentralt. En rekke jamaicanske reggae- og dancehallartister, blant annet den lokale artisten Sizzla Kalonji, har lyktes med det⁵. Jeg vil gjøre rede for hvilke grep aktørene gjør i forsøket på å kunne komme

⁴ ”Fire burn” og relaterte metaforer benyttes hyppig av rasta både i musikktekster og i dagligtale. Før musikktekstene presenteres, vil jeg gjøre rede for bruken og betydningen av dem.

⁵ ”There is probably no country in the world that, relative to its size, has had such a disproportionate impact on world culture as Jamaica. In the space of a few short decades, this postcolonial island nation of some 2.5 million people, with all its economic woes, has accomplished a feat that few other countries (and then only major

seg fra ”*nowhere to somewhere*”⁶ og hvordan de innretter seg i perioder der Jamaicas mørke sider viser seg frem.

Opgaven omhandler rastaartistenes sangtekster og musikalske praksis, deres hverdagsliv i August Town og Jamaica som er preget av fattigdom og vold, deres drømmer om å komme seg ut og slå igjennom som artister, og deres moralske og ideologiske overbevisninger som rasta.

Hvordan er sangtekstene et produkt av samfunnsmessige forhold i Jamaica og av rastas moralske og ideologiske livssyn? Hva er innholdet i tekstene, til hvilke ”andre” er budskapene rettet mot og hvordan er tekstene meningsfulle for aktørene? Hvilke realiteter står menneskene i August Town og liknende communities i Jamaica ovenfor og hvordan (over)lever de?

Gjennom hele studien vil aspekter ved rasta og musikk være sentrale. I første kapittel presenteres noen av hovedaktørens musikktekster og hovedtrekkene ved dem, det være seg rasta moral, ”motstand” og derav en etablering av ”de andre” versus ”vi rasta.” I andre kapittel blir sosioøkonomiske dimensjoner og sosiale arenaer i August Town, samt tendenser av konflikt presentert. I tredje kapittel er vold et hovedtema. I den forbindelse presenteres caser av konkrete episoder av vold og forståelsen av den, forhåndsregler folk må ta når de beveger seg utenfor sine *yards* og ulike motstandstrategier mot volden. Med utgangspunkt i spesifikke normer for sosial atferd, sanksjoner mot uønsket atferd og den jamaicanske tradisjonen med politisk segregering, søker jeg også å trekke linjer til dagens problemer med vold i Jamaica. I fjerde kapittel blir hovedaktørens forsøk på etablere seg som kommersielle *artists* gjort rede for med en påfølgende diskusjon av presentasjon av artistidentiteten og drømmen om å komme seg til utlandet. I femte kapittel ser jeg nærmere på praksiser av betydning for rasta, det være seg jordbruk, tiltak og ideer om helse og styrke, samt ulike forståelser av hvem Jah er. I kapittel 6 presenteres en konklusjon av de mest sentrale aspektene som diskuteres gjennom studien.

Jeg søker her å se sammenhenger mellom rasta, musikk og det jamaicanske samfunnet. Studier av rasta har gjerne tatt utgangspunkt i navngitte grupperinger som ”Bobo Dreads” og ”Twelve Tribes of Israel” og deres sosiale organisasjon og ritualer distansert fra det jamaicanske samfunnet. ”The political and social dimensions of the movement within the broader context of Jamaican society, however, have not been given the attention they deserve”

economic powers as the United States and Great Britain) have been able to swing: Jamaica has conquered the world with its music” (Bilby 2006:177, i Manuel 2006).

⁶ Sitat fra en ung mann, Tommy, en av flere som ble skutt og drept i August Town i 2005.

(van Dijk 1993:4). Gjennom min tilstedeværelse i August Town fikk jeg også innsyn i andre personer enn rastas oppfatning av "Babylon" og fikk også selv "føle på kroppen" hvordan Babylon kan utarte seg. Fokuset på aktørenes tekster er også et valg jeg gjorde. I antropologiske (se Stolzoff 2000) og litteraturvitenskapelige (se Cooper 2004) studier av dancehall hvor tekster analyseres, benyttes etablerte aktørers tekster. Selv har jeg vært til stede ved både utvikling, øvinger, innspillinger og fremføringer av tekstene. Kombinert med vedvarende interaksjon med hovedaktørene har jeg dermed hatt muligheten til å relatere tekstene til aktørenes livsverden og de kontekstene de interagerer i.

Som Wallis og Malm hevder, er det tre alternativer til arbeidsløshet og fattigdom for unge menn i de fattigste forstedene i Kingston; "You either become a revolver man (police or gangster), marry a foreign lady and leave, or become a reggae musician. There is a lot of enthusiasm and a lot of tragedy amongst the reggae community – one driving force is the possibility of getting "the big hit", the money-maker that can lift the artists out of ghetto poverty. Many have succeeded, even in the white world, but not all the proceeds have found their way back to Jamaica" (1984:134). Unge menns muligheter i dagens Jamaica er ikke mye endret. Det har vært hevdet at den jamaicanske mannen er marginalisert. Kvinner er godt representert i utdanningssystemet. Menn som tar høyere utdanning ved UWI representerer under 30 % av årskullene. Menns "problematisk atferd" er ikke begrenset til lavere sosiale lag (Chevannes 2001a). For mange er våpen en mulighet til å oppnå respekt, makt og penger, aspekter som de siste 20 årene også har vært en del av en verbal sjanger, "gun talk" eller "slackness" i den musikalske sjangeren *dancehall*. For andre er *conscious lyrics* en måte å kritisere den konkrete og den symbolske volden som preger deler av Jamaica og deler av dancehall-sjangeren. Aktører i begge sjangerne har gjerne ambisjoner om å komme seg ut og leve et liv i suksess. Felles for begge sjangerne er at de i den forbindelse blant annet benytter seg av tendenser ved det jamaicanske samfunnet. Den største forskjellen er hvordan de selv ønsker å bli oppfattet, det være seg som "badman"⁷ eller "rasta". Entusiasme og tragedie preger som i Wallis og Malms tid også dagens artister. Med stor iver forsøkes musikken å gjøres til levebrød. Økonomiske forventinger, anerkjennelse og respekt søkes realisert gjennom formidling av musikalske produksjoner. De store ambisjonene gir rom for umiddelbar lykke og drømmer om en annen fremtid samtidig som de også skaper store frustrasjoner når ønsker og forventninger ikke innfris.

⁷ Waagbø (2007) identifiserer "badman" som et maskulint "Robin Hood"-ideal innen dancehall og i konteksten av underklassen i Jamaica. En "badman" kommer fra gettoen, frykter ingen, krever og får respekt, og har våpen tilgjengelig dersom han må bruke det.

Bydelsplassen

Bydelsplassen er August Towns største sosiale arena. Her møtes ideelt sett folk i alle aldre fra hele bydelen for sosialt samvær og for å bli underholdt av August Towns mannlige fotballag og kvinnelige netballag. I ettertid er det vanlig at de som ønsker å synge eller chante en sang får muligheten til det. Utgangspunktet mitt er tekstene. Likevel presenterer jeg konteksten nedenfor, først og fremst fordi det gir leseren et innblikk i sosialt liv i bydelen. Det ukentlige arrangementet ble i lang tid avlyst på grunn av vold. Gitt de tekstene som presenteres seinere, er det her viktig å understreke at artistenes tekster verken utvikles eller kommuniseres i et sosialt vakuum uavhengig av andre. Musikk er også en sosial aktivitet der hver og en også bedømmes av sine ferdigheter. Gleden av å opptre, individuelle ferdigheter og evnen til å fortsette der forrige mann ut avslutter er vesentlige. De fleste som stilte seg i kø for å synge er langt yngre enn Ranks og Irie, to av hovedaktørene i denne studien. Den vanligste måten å synge eller chante på er over et musikkspor kalt ”*riddim*”⁸. Mannen som styrer ”*the soundsystem*”⁹ (lydanlegget) kalles en *selector*. Han setter på et riddim, enten på oppfordring eller ikke, og artistene, *deejays* eller *singas* ”chanter” eller synger over det.

Det er søndag. Musikk kan høres fra ulike ”*yards*”, fra små gatesjapper og fra ”*soundsystems*” i ulike deler av bydelen. Søndagen er dagen da ”*rice and peas*” står på menyen og August Towns fotball- og netballag møter lag fra andre deler av KSAC¹⁰. Tilskuere fra hele bydelen møtes for sosial hygge og underholdning på bydelsplassen. Noen har tatt med seg stoler, andre har tatt med seg varer for salg. Lokale artister venter på muligheten til å kunne chante noen tekststrofer i etterkant av kampene. Når kampene er over

⁸ Et riddim er et instrumentalt musikkspor som på engelsk gjerne omtales som ”beat” eller ”groove”. På norsk kan det kalles et ”komp”. Rettighetsinnehaveren er den som har produsert det. I Jamaica er det vanlig at ett og samme (navngitte) riddim blir brukt av en rekke artister, både på det formelle og uformelle markedet. Når et nytt riddim kommer på markedet kan det være populært i flere år. For å vise at man er ”up to date” må en artist kunne gjøre sin versjon eller ”tune” over de mest populære. Et skille eksisterer i dag mellom ”klassiske” reggae (”one drop”) riddims og moderne dancehall riddims. Kort fortalt, vektlegges i reggae det tredje slaget i en 4/4 takt, mens både første, andre og tredje slag vektlegges i dancehall riddims. Tempo er også betraktelig raskere i dancehall. Som musikk-form er grensen mellom dancehall og reggae er ikke skarp. Det er helt vanlig å kunne synge eller chante til begge formene. Skillet mellom dancehall og reggae som sjangere har mer å gjøre med budskapet i tekstene. På bakgrunn av riddims som jeg selv hadde produsert, samt annen musikk jeg hadde med, slo det meg at Ranks, Ras og Irie mestrer riddims med tempo fra 70bpm til nærmere 200bpm. Gi dem en markant rytme og de vil umiddelbart kunne chante over den. Innen kontemporær dancehall er det også vanlig å etablere spesifikke danser til de respektive riddims.

⁹ ”The Soundsystem” blir av mange ansett som noe ”unik Jamaicansk”. Dets historie strekker seg tilbake til etterkrigstiden og det postkoloniale Jamaica og er som riddims, økonomisk forankret. Få hadde råd til å kjøpe egne anlegg eller leie inn musikere. Å lytte og danse til musikk er en felles og offentlig aktivitet. Veal omtaler soundsystemet som ”a communal space in which many of the nation’s most potent myths, tropes, and emotions are dramatized in the act of a communal dance” (2007:43).

¹⁰ Kingston and St. Andrew Corporate Area.

forlater de fleste stedet, men noen barn blir igjen for å spille litt fotball med hverandre. Artistene stiller seg i kø for å gjøre en liten opptreden sammen med soundsystemet ”Terrorists”. Ranks, Irie og en ung gutt med artistnavnet ”Deala” gjør seg klare til å opptre. Ranks er første mann ut:

I and I-meditation higher than dem, bigger than dem!

River Nile-meditation higher than dem, bigger than dem!

Lion I-inspiration higher than dem, bigger than dem!

Rastas “meditasjon” er høyere enn dem, større en dem

Vår (River Nile er en gruppe artister) meditasjon er høyere enn dem, større enn dem

”Løvemannens” / rastas inspirasjon er høyere enn dem, større enn dem!

Go tell dem fi go di higher heights!

Hail King Selassie, wicked have fi realize!

Fire me a blaze, and me a go send it worldwide!

Gå og fortell dem at de må nå de høyeste høydene!

Hyll Keiser Selassie, de onde må innse det! Jeg brenner ilden og sender den verden over!

Ranks introduserer Deala:

Ranks and Deala send di one ya straight to the bwoy who seh dem a gangsta!

You dunno, Deala, burn dem off!

Ranks og Deala sender denne rett til guttene som kaller seg gangstere!

Sett i gang, Deala!

Deala:

Ha ha ha ha!

A wha’ your wish, bwoy?

Me seh me wish fi di world run betta. (X2)

He wanna try gun, put it down ‘til a real one come,

Me see no money come, me see bare gun, gun.

Although you have your gun, we won’t stop all we fun.

Hva er ditt ønske gutt?

Jeg ønsker at verden blir et bedre sted å være.

Han ønsker å prøve en pistol, frem til et skikkelig våpen dukker opp,

Jeg ser ikke noen penger komme, jeg ser bare våpen.

Selv om dere har deres våpen, vil vi ikke slutte å ha det gøy.

Det er 15 års forskjell på Ranks og Deala. Ranks er rasta, Deala er ikke rasta. Felles for dem, er deres drømmer om å bli store *artists*, deres ambisjoner om en bedre verden og moralske budskap rettet mot dem som prøver å søke lykken som gangstere eller ”*thugs*”. Før flere tekster presenteres, vil jeg gjøre rede for sammenhenger mellom tekstenes budskap, jamaicansk musikk og rasta, samt en kort innføring i forholdet mellom det muntlige språket *patwa*, eller jamaicansk engelsk. Etter at tekstene er presentert, vil jeg gjøre rede for hovedtematikken i dem, samt legge føringer for hvordan musikktekstene er et resultat av livet som rasta og livet i August Town og Jamaica.

Sentrale begreper brukt i aktørenes tale og i sangtekster

Begreper som ”hot”, ”fire” (’*fyah*’), ”*burn*”, ”cold” (’*cool*’) benyttes jevnlig av aktørene og av Rastafaribevegelsen¹¹ som sådan. I dagligdags tale om for eksempel vold, vil kommentarer som ”*The place kinda hot [kind of hot], so me have fi [to] stay cool*” implisere at personen, som følge av de sosiale omstendighetene volden skaper, vil forholde seg ”rolig”, med andre ord å holde seg til sin *yard* eller dens umiddelbare nærhet. Hensikten er da å unngå farlige situasjoner som oppfattes som ”hot”; for eksempel et skytedrama mellom ulike gjenger eller grupperinger, ”*turf war*”.

Begrepsparet ”hot” og ”cold” er også knyttet til oppfatninger om helse, styrke og derfor også konsum. Som det vil komme frem i teksten, er Irie spesielt opptatt av ikke å konsumere noe kaldt, ei heller ”føle noe kaldt på kroppen”, det være seg kald drikke, kald mat eller at kroppen kjøles ned som følge av en aircondition i drift. At noe oppfattes som ”hot” eller ”cold”, er verken utlukkende ”positivt” eller ”negativt”, det avhenger av kontekst. Hvis for eksempel nærmiljøets tilstand som i eksempelet ovenfor, oppfattes som ”hot”, kan en eventuell regnskur med påfølgende temperaturendring ”forklares” ved hjelp av årsak/virkningsforhold relatert til som ”*Jah-Jah work*”. Som Irie sier: ”*Him (Jah) see everything mankind a do right now. Jah is writing down anything! Nothing a pass, you know! Whatever you sow, you a go reap!*” [Jah ser alt menneskeheten gjør akkurat nå. Jah skriver ned alt! Ingenting utelates! Uansett hva du måtte så, kommer du til å høste det!] Når det regnet som verst i byen eller på landet, forklarte Irie det som et resultat av Jah’s ”sanksjon” knyttet til at noen har gjort noe ”urett”. Regnet kunne også komme fordi Jah måtte ”rense gatene for blod”. I det tilfellet vil det av Irie oppfattes som positivt at omgivelsene blir

¹¹ Rastafaribevegelsen består av løst sammensatte grupper relatert til hverandre gjennom personlige nettverk (Yawney, sitert i Edmonds 1998:350).

”renset” eller ”kjølt ned”. En liknende tankegang om en communities ”moralske balanse” forstått som ”coolness” er å finne blant Tswana (Comaroff and Comaroff 2002).

”Hot” er også relatert til generell snakk om for eksempel en sang eller en jente/kvinne. ”*Di one ya hot like fire*” [Denne sangen er ”varm som ilden”] eller ”*Di ooman dem hot*” [(De) Damene er attraktive]. Mer vanlig i rasta diskurs, er likevel positive oppfatninger om ”rensende” egenskaper knyttet til ”fire” eller det som er ”hot like fire”. Den bibelske signifikansen av ”ildens rensende egenskaper”, kan eksemplifiseres gjennom rastas bruk av begrepene *fire burn* eller *burn out violence*. De benytter da med andre ord ”ilden” som metafor for å komme det som oppfattes som galt/umoralsk/”sykdom” til livs. (En av sangene til Irie har tittelen ”Killing is a disease”). ”Burn” benyttes også når en snakker om å røyke ganja; ”*Let we burn two spliff^{d2} and gwaan easy*” [La oss røyke noen spliff(s), og ta det med ro.] Bokstavelig talt, kreves det ild for at noe skal brenne. Viktigere er likevel oppfatningen om at det som brenner, i dette tilfellet ganja (marihuana), gir en positiv effekt for den som ”burn de herb”.

Musikktekstene

“Examining the place of music in the black Atlantic world means surveying the self-understanding articulated by the musicians who have made it, the symbolic use to which their music is put by other black artists and writers, and the social relations which have produced and reproduced the unique expressive culture in which music comprises a central and even foundational element” (Gilroy 1993:74-75).

Musikktekstene reflekterer personlige erfaringer som samfunnsborgere, vold og økonomiske realiteter i lokalsamfunnet/det jamaicanske samfunnet/verden, og religiøse og ideologiske aspekter ved aktørenes identifisering som rasta. Musikk virker ifølge Naqashima (1984:51) som ”a mirror of society”. Kommunikasjon av moralske aspekter som motsats til ens oppfatninger om *Babylon* er også sentrale aspekter som sammen med tema som helse, styrke og kjærlighet, reflekterer deres identitet som rasta. *Babylon* oppfattes som det jamaicanske samfunnets posisjon i den vestlige verden hvis undertrykkende sosiale, kulturelle, økonomiske og politiske realiteter må endres før menneskene kan leve sine liv i frihet (Murrell et. al. 1998). Termen *Babylon* brukes for det meste når en snakker om samfunnet, politikk, politikere og om politiet. ”In one respect, the Rastafarians regard

¹²”Spliff” er betegnelsen på marihuana rullet i Rizzla papir med form som en kjegle. Det er vanlig å blande i litt tobakk fra en sigarett eller tobakksblad (”*grabba*”). Det er ikke vanlig å dele den med noen, det er et viktig symbol på å være en selvstendig mann. En vannpipe kalt ”*chalice*” eller ”*cutchie*” benyttes i mer private og/eller rituelle kontekster der ganja røykes i fellesskap.

themselves as the agents of Babylon's destruction and reggae music as their primary weapon" (Edmonds 1998a:29). Musikken er for rasta en strategi for å endre samfunnet, samtidig som musikken i ytterste konsekvens ønskes å medvirke til at aktørene kan slå igjennom på det kommersielle markedet. Identitetene "artist" og "rasta" kan sees på som strategier. Den førstnevnte som et økonomisk potensial, den sistnevnte dessuten som et middel for refleksjon og kommunikasjon av "rett og galt", som i ytterste konsekvens ønsker å endre samfunnet.

Flere av temaene kan hevdes å fremstå som "typiske" diskurser innen Rastafari bevegelsen. Andre tema kan hevdes å være refleksjoner over, samt presentasjoner av aktørenes "selv" og identitet. Ordenes "styrke" og evne til å overbevise er også sentralt for rasta. "Rastafarians have as common parlance the philosophy that *word sound is power!* After the 1960s, one can identify the development of a fraternity of Rastafari faithful, taking their message into musical expression" (Niaah 2003:835, min uthevelse).

Mine transkripsjoner er naturlig nok basert på det aktørenes muntlige språk *patwa*. Transkripsjonen følger nettopp derfor ingen stram grammatikk. Aktørene kan for eksempel vekse mellom å benytte jeg og meg (I and me). "I'n'I" refererer her til "we"; "oss rasta". Begrepet kan også benyttes for rasta i en "divine" relasjon til Jah. Substantivers endelser blir ikke alltid uttalt i flertallsform, men dersom "all" står foran, indikerer det bestemt form flertall. Verb blir gjerne stående i presens. Hvis aktøren virkelig skal understreke hva han gjør, benyttes det samme ordet to ganger i en setning, først som substantiv, deretter som verb. Utsagnet "A chant man a chant" kan nevnes som eksempel. Det kan også være slik at verbet benyttes to ganger, som i "A walk me a walk". Mine oversettelser til norsk, er et forsøk på å formidle innhold og betydninger og jeg har lagt vekt på "rytme" til fordel for "poesi". Flere av de emiske termene er umulig å oversette til norsk, men jeg forsøker likevel å forklare betydningene, noe som nødvendigvis bryter noe med "rytmen".

"Ghetto Region"¹³

Ras synger og Ranks svarer /chanter som en form for "call and response", et prinsipielt formelt kjennetegn ved svart musikk (Gilroy 1993:78). Teksten går som følger:

Ranks:

*Ras and Ranks a send di one here straight
inna di ghetto to di ghetto youth dem!*

Ras og Ranks sender denne sangen rett inn i
gettoen til getto ungdommene!

¹³ "Ghetto Region" er Ras og Ranks' største håp i forsøket på å slå igjennom. Seinere presenteres en case der de spiller inn en musikkvideo til sangen.

Ras: *Oh Ohai!*

Sing it out, my singa!

Tell dem, my singa!

Blaze!

Oh Ohai!

Syng den, min sanger!

Fortell det til dem, min sanger!

Ild!

Ras:

Down in di ghetto, `nuff things a' gwaan.

Ranks: (*'Nuff things a gwaan, man!*)

*Down in di ghetto, (Tell dem!) I man don't
love what a gwaan (Me nah love what a
gwaan!)*

*Down in di ghetto, beg di youths dem fi calm
(Tell dem fi calm, my singa!)*

*Down in di ghetto, beg the youths dem fi
calm (Make dem know!)*

Det foregår masse (negative) ting nede i
gettoen.

Jeg liker ikke det som foregår der nede i
gettoen.

Jeg ber ungdommene der nede i gettoen om å
roe seg ned.

Jeg ber ungdommene der nede i gettoen om å
roe seg ned. (La dem få vite det!)

(Refreng) Ranks:

*Inna the ghetto region, inna the ghetto region
(X3)*

Di whole place a red inna di ghetto region

Bare gunshot a bust up inna di ghetto region

Nuff man a dead inna di ghetto region,

Dem a loose dem head inna di ghetto region,

Di youth dem all a face nuff sufferation,

*Dem build up dem guns, dem build up dem
bomb,*

*Dem seh dem have fi kill all the lion and the
lamb,*

We go hail Rastafari and be strong,

Di one here me a chant for repatriation,

And dem have no love inna di ghetto region.

Nede i getto-regionen, nede i getto-regionen,

Hele stedet er rødt nede i getto-regionen.

Massevis av skudd løsnes i getto-regionen.

Mang en mann er død i getto-regionen

De mister hodene sine i getto-regionen

Ren lidelse er det ungdommene står ovenfor

De bygger sine våpen, de bygger sine
bomber,

De sier de er nødt til å drepe alle løvene og
lammene,

Vi hyller Rastafari og holder oss sterke.

Denne sangen chanter jeg for repatriering.

De har ingen kjærlighet i getto-regionen.

Ras:

*People dem a living in fear and terror,
Children crying while gun shot a echo,
And every day man a warn di ghetto youths
as dem a stare out,
Jah help us, Jah help us!*

*Inna di ghetto region, ghetto region,
No food nah run inna de ghetto region,
No pot nah cook up inna de ghetto region,
Pagan got shocked inna the ghetto region,
Man a chant Rastabook inna de ghetto
region,
And dem have no love inna de ghetto region,
A bare hate a run inna de ghetto region,
All Rasta, buss out of di ghetto region!*

”Foreign” (Ranks)

Intro:

*Yeah, Ranks in the streets, in the earth!
You dunno!
We love Jamdown! You know!
Foreign we have fi drop!
Look some money and fly back.
Ranks seh so!*

*Love Jamdown, a' foreign me have fi drop,
When me reach a' foreign, me have fi come
back.
Love Jamdown, a' foreign me have fi reach,
When me reach a' foreign, a` teach man a`*

Menneskene lever i frykt og terror,
Barna gråter mens skuddene ljoer,
(og) Hver dag advarer jeg ungdommene i
gettoen som sitter og stirrer ut i lufta;
Jah hjelp oss! Jah hjelp oss!

I gettoeringen, i gettoeringen,
Det er ikke noe mat i gettoeringen,
Ingen kjele koker i gettoeringen,
Hedningen får sjokk i gettoeringen,
En mann chanter fra Bibelen i gettoeringen,
De har ikke noe kjærighet i gettoeringen,
Rent hat er det som går for seg i
gettoeringen,
Alle rasta, reis dere opp fra gettoeringen!

Jepp! Ranks (er) i gatene, og i verden.
Vi elsker Jamaica. Det vet du!
(Men) vi må til utlandet!
(For å) se etter noen penger, for så å fly
tilbake til Jamaica.
Ranks er den som sier dette (til dere).

(Jeg) elsker Jamaica, men jeg må komme
meg til utlandet.
Når jeg så når utlandet, må jeg komme meg
tilbake.
Elsker Jamaica, men jeg må komme meg til

teach. (repeteres)

*When me fly back here in Jamaica,
Have to set up a plan to hail up all youngsta.*

*All ghetto youth who deh' 'pon de corner,
Will make some money and earn some dollar.
Yes, Ranks, you a' entertainer.
You a chat all de roots,
You a chat all de culture.
Yes, Ranks a burn dis marihuana!
Big things a gwaan here in Jamaica!*

*Reach a' England, and me go deh pon tour.
Have a big bike, and me nah walk no more.
Man nah deal with prostitute, me nah flex
with no whore.
Dem time deh me have de girl dem galore!
Sleep on bed, me nah gwaan sleep on no
floor.
Big things a gwaan, dem kyaan stop me no
more.*

utlandet.

Når jeg så ankommer utlandet, kommer jeg til å lære.

Når jeg flyr tilbake til Jamaica,

Må jeg lage en plan for å hylle alle ungdommene.

Alle gettoens ungdommer som henger ut på hjørnet,

Vil (egentlig) jobbe for pengene og tjene noen dollar.

Ja, Ranks, du er en "underholder" / du er i underholdningsbransjen.

Du forteller om (våre) røtter, du snakker om vår/rastas "kultur". Ja, Ranks røyker sin marihuana!

"Store ting" er på gang her i Jamaica.

(Referer til hans personlige oppdrag som artist.)

(Jeg) kommer meg til England, og drar på turne der.

(Jeg) har en stor motorsykkel, og trenger ikke lengre å gå fra sted til sted.

Rasta (Ranks) går ikke til noe prostituert, han flørter ikke med noen horer.

I de tidene som skal komme, har jeg jenter i massevis.

(Jeg) skal sove i en seng, og trenger ikke lengre å sove på noe gulv.

Store ting er på gang, ingen kan stoppe meg.

(Outro, snakker)

*The moon and the sun! You dunno.
We love Jamdown.
Yeah, you dunno.
Rasta see it up pon Higher meditation.
See it up on top on things.
On the top of the world!
Dem a fight against di deejay.
Lyrically wise, there is no turning back.
Almighty God, Him a back mi 'pon that.
All ghetto youth who deh 'pon di corner,
Will get some money and get dem life betta.*

”Dem never” (Ranks)

*A chant we a chant on di war on Babylon,
you know! Make dem know dis, you know!*

*Dem neva waan' hear when man a chant,
and,
O Babylon know dem have fi transplant, and,
Oh, dem a search, and me aks dem wha' dem
waan'.*

*'Cause,
Dem neva waan' hear when man a chant,
and,
O Babylon know dem have fi transplant and,
Oh, dem a search, and me aks dem wha' dem
waan'.*

(Om Jamaica)

Månen og sola! Vi elsker Jamaica.
Rasta ser det gjennom ”opphøyet
meditasjon”,
(Vi) ser alt ovenfra, på toppen av verden.
De (Babylon) sloss mot artistene.
Jeg kommer aldri til å vende meg bort fra
lyrikken.
Gud den Allmektige, Han vil støtte meg på
det.(Resultatet av å ha slått igjennom som
artist,)
Er at Ranks vil støtte alle gettoens
ungdommer som ”henger på hjørnet”.
De vil få noen penger av ham, og som følge
av det, vil deres liv bli ”bedre”.

Vi (rasta) chanter en chant i krigen mot
Babylon. La dem få vite det!

De (Babylon) vil aldri høre på meg når jeg
chanter,
Å, som Babylon vet de må endre seg.
De (politiet) ransaker meg, og jeg spør dem
hva de vil.
Fordi de aldri vil høre på hva jeg har å si når
jeg chanter.

Å, som Babylon vet de må endre seg.
De (politiet) ransaker meg, og jeg spør dem
hva de vil.

<i>Tell dem, free up all de youths dem inna sufferation,</i>	Fortell dem at de må frigjøre alle ungdommene fra lidelsen.
<i>And if dem don't know man a talk about revolution,</i>	Og, hvis de ikke vet at jeg snakker om revolusjon;
<i>Ranks a hail up all bawling Empress, let dem big up all Rastaman,</i>	Ranks hyller alle skrikende "Keiserinner" (kvinner av afrikansk avstamning), La dem hylle alle rasta mennene.
<i>And when me a pass through de roads of redemption.</i>	Og, når jeg passerer veien til forsoningen, Chanter jeg en chant for repatriering.
<i>A chant man a chant for repatriation</i>	

Ranks kommuniserer at han er en rasta som vil være med på å frigjøre sine landsmenn fra Babylon. Babylon vil aldri høre på hva han har å si når Ranks "chanter ned Babylon". De onde i Babylon vet at de må endre seg, som han også nevner andre steder; "*Babylon mus' change dem duttie ways*" [Babylon må endre sine "urene" måte å være på.] Ranks reflekterer over episoder der han som rasta har blitt ransaket av politiet. Han spør hva de vil, Ranks har da ingen ting som er a interesse for dem, han har ikke noe våpen. Han vil heller ikke høre på dem, siden de aldri er interessert i å lytte til hva han har å fortelle. Til de som lytter på ham, vil han fortelle at Babylon / politikerne må frigjøre alle ungdommene fra lidelsen. Og hvis "Babylon ikke forstår at han snakker om "revolusjon", vil han i det minste fortsette med å hylle alle kvinnene, slik at de igjen kan hylle alle rasta mennene i deres "krig" mot Babylon. Når han (sammen med jamaicanerne) passerer veien til friheten chanter han en chant for deres tilbakevending til Moderlandet". Av økonomiske årsaker er det ønsker knyttet til å reise til vesten for å tjene penger som er mest gjeldende; "flight to a foreign place and a bundle of gold at the journey's end, has particular salience for people in the Caribbean, where leaving to go to 'foreign' is so central to cultural and economic aspirations (Wardle 1999:527). Referanser til Etiopia og Afrika er likevel et viktig aspekt ved både rastafari og jamaicaneres oppfatning av Jamaica som "a black country" hvis røtter er Afrika.

Under det første av de to oppholdene hos Ras i *country*¹⁴, improviserte Ranks seg frem til teksten under. Underveis fikk han råd og innspill fra Ras om hvordan han skulle

¹⁴ "Country" blir vanligvis benyttet om steder i det rurale Jamaica. Her refererer et til en community i fjellene i Portland nordøst i Jamaica. Både Ras og Ranks er født der.

gjennomføre og skape teksten, samt hvordan han skulle legge vekt på og betone rytme og melodi. Teksten ble jobbet frem *a cappella* og tatt opp på minidisk. I ettertid har Ranks spilt dem inn i studio over to ulike *riddims*. Her følger et lite utdrag om hvordan Ranks og Ras' innledende diskusjon foregikk. Videre presenteres et utdrag av de mest sentrale tekstlinjene.

"Dem nah hold no meditation"

You know!

Di world a get wild, di bwoy dem get wild.

Why dem a move so, Ras?

Du vet det, Ras! Verden er blitt vill, guttene er blitt ville. Hvorfor oppfører de (ghetto youths) seg slik, Ras? (Refererer til vold i samfunnet.)

Ras svarer;

We shuffle up everything now (...)

The youth dem inna di ghettos.

Dem go' so every day

Dem kill people a night, dem kill people a day.

You don't see?

Dem fi stop following Satan and start following Rasta.

Me a warn dem, me a tell dem, fi stop following Satan.

Vi blander sammen alt ("det vi har "reflektert" over nå".)

Ungdommene i gettoene, de oppfører seg sånn hver dag,

De dreper folk om dagen, de dreper folk om natten,

Ser du ikke det?

De må se og slutte å følge Djevelen, de må følge rasta.

Jeg advarer dem om at, jeg sier det til dem, at de må slutte å følge Djevelen.

Ranks får da "inspirasjon" eller "the flow" og starter med sin improvisasjon:

Me seh,

The youth dem inna di ghetto, want some direction,

Dem a walking on the roads of destruction.

Dem a bust up dem gun and say they don't care a damn,

Dem a bust out them gun and gwaan like

Jeg sier det!

Ungdommene i gettoen, ønsker seg veiledning,

De vandrer på ødeleggelsens vei.

De skyter med sine pistoler, og sier de ikke bryr seg (i det hele tatt.)

De skyter med sine pistoler, og oppfører seg

*madman,
Dem nah hold no meditation.
The youth dem all a walk with dem gun inna
dem hand,
Me hear seh' the youth dem all a shut up
station,
Police kill two with dem gun inna dem hand.
Dem nah hold no meditation.*

*Dem kill Mr White and dem kill Mr John
Me hear seh' di bwoy dem all a buss out dem
one.
How much of de bwoy dem come fi diss' the
program?
Me a go hail Rastafari and sing Rasta-song.
Dem dash away the right and them gwaan
pick up the wrong
The bwoy dem leggo the right and gwaan
deal with the wrong
So me get fi know dem gone a follow Satan
Ranks a burn out dem dope and burn out
dem gang
Di one here me a chant fi hail the
Conquering Lion.
Dem nah hold no meditation.
Yo! Dem nah hold no meditation.
Every day me wake up, you know the whole
place red,
So me get fi know nuff man a dead.
Dem a buss out nuff cop and nuff youth,
Me a tell dem ghetto youth dem fi gwaan a
bed.*

som gale menn,
De mediterer ikke (slik som vi.)
Alle ungdommene går med sine våpen i
hendene,
Jeg hørte noen sa at de skjøt i stykker
politistasjonen,
Politiet drepte to med våpen i hendene,
De mediterer ikke.

De drepte Mr White, og de drepte Mr John.
Jeg hørte dem si at alle guttene løsnet
skuddene sine.
Hvor mange av guttene kommer for å rakke
ned på ”programmet” vårt?
Jeg skal hylle Rastafari og synge rasta-
sanger.
De ”skvetter bort” det ”rette” og begynner
med å ”plukke opp” det ”gale”.
Guttene forlater det gode og begynner å
forholde seg til det gale.
Derfor forstår jeg at de har begynt å følge
Djevelen.
Ranks ”brenner opp” dopet og gjengen deres.
Denne sangen her, chanter jeg til ære for
Haile Selassie.
De mediterer ikke.
Hver dag når jeg våkner opp, ”vet du” at hele
stedet er rødt,
På grunn av det, får jeg vite at en hel del
menn er døde,
De skyter ned mang en politi, og en hel del
ungdommer,
Jeg sier til getto ungdommene at de må gå

*Bare righteousness a make a Rastaman fed.
Go tell dem dis ya' a buss out dem head.*

*Di one ya' is fresh like Zion
Go tell dem a work me deh' 'pon
Dem nah hold no meditation.
Go tell dem me have fi chant me song.*

“Fitness” (Irie)

*Yeah!
Ja, man.
Me a Irie...sending dis to the girls
'Cause I am strong!*

*Every morning, me have fi run six miles
Every morning, me have fi run six miles
And when me come back, I see the girls start
smile.
Watch Irie in a good profile!
Di one ya named Fitness.
Now, fitness, fitness
For you, and I.
Right now fitness, fitness, for you and I.*

*I just `tek up me skippy rope and skip, skip,
skip!*

hjem i sin seng,
Ren rettferdighet, er det som rasta lever av.
Gå og fortell dem at denne sangen frigjør
deres hoder.
Denne sangen er frisk som Zion,
Gå og fortell dem at det er arbeid jeg driver
med,
De mediterer ikke,
Gå og fortell dem at jeg er nødt til å chante
min sang.

Yeah!
Ja, mann!
Jeg er Irie... og dedikerer denne sangen til
jentene. Fordi jeg er sterk!

Hver morgen, må jeg løpe 6 miles.
Når jeg kommer hjem igjen, ser jeg jentene
begynner å smile.
Se Irie i en god profil!
Denne sangen her har navnet Fitness.
Styrke nå!
For deg og for meg.
Med engang,
Styrke for deg, styrke for meg.

Jeg tar (bare) mitt hoppetau og hopp, hopp,
hopp!

*Me 'tek up the skippy rope and skip, skip,
skip! (x2)*

*Like, early to bed, like early to rise,
Remember you must do some exercise,
Like push up that's good for your lung,
When you a breathing oxygen,
That's how you will get the maximum.*

Som du går tidlig til seng, og står tidlig opp,
Må du også gjøre noen øvelser.
Slik som armhevinger, det er bra for dine
lunger,
Når du puster oksygen, det er da du vil kunne
prestere for fullt.

*No one wanna be weak, everyone rather be
strong (x2)
Right now fitness, fitness, for you and I.*

Ingen vil være svake, alle ønsker å være
sterke
Med en gang! Styrke, stryke, stryke, for deg
og for meg!

*Physical fitness!
Ja man, dis is Irie. You see it?
Ja man, di man who make di roots, you
know!*

Fysisk styrke! Ja, mann, dette er Irie! Forstår
du at det er meg?
Ja, mann! Mannen som lager *roots*, vet du.

Låten "Fitness" er Irie's førstevalg når han gjør en opptreden eller refererer til når han forteller andre om hva han gjør i livet sitt. Han har gjort flere versjoner av sangen over ulike *riddims*, blant annet på et jeg hadde laget. Han "døpte" mitt riddim "Fitness riddim". Sett i sammenheng med Irie's sang "Roots Fi You Back" ["Irie er mannen som lager *roots* for din rygg"], bygger begge på hvor høyt han rangerer det å leve sunt og dermed også å være sterk. "Roots" er en drikk av urter og vineddik som Irie tidligere fremstilte for salg. Roots finnes både i "hjemmelaget" og kommersiell variant, *Babaroots* og tillegges helsebringene, styrkende og gjerne helbredende egenskaper. Budskapet i denne teksten er særlig basert på viktigheten av å være sterk og rustet til livet. Er man svak, blir livet en kamp mot andre og

mot døden. Det er ikke slik at jeg noen gang så Irie utføre disse aktivitetene, men på et liten opptreden hoppet han rundt, la seg ned og tok armhevninger. Han forholder seg også til omverdenen som *soldier*; sterk, respektabel og bevisst på at den som eventuelt vil true ham vil få problemer. Han var for øvrig stadig bekymret over meg som hvit. ”Hvite mennesker er ikke *fit* slik som Black man”, ei eller ”bwaan like guerilla”. Det var først under besøket på farmen til Ras at jeg så ham skikkelig ”in action”, opptatt med å luke ugress for Ras og rydde et stykke jord til seg selv og sine vekster, vekster som også ”bidrar til å holde en mann sterk”. Poseringer overfor det motsatte kjønn, reflekter også at han ser seg selv som en (sterk og utholdende) mann som er klar for dem når som helst, tross i at de smilene jeg kunne skimte muligens var grunnet i deres skyhet eller hans pågåenhet. Irie har for øvrig også en låt som heter ”Shy Ooman” også. Han liker ikke at folk er sky. Selv går han rett på sak når han mener noe om noen.

Som en mann som tidvis jobber som murer for ulike private oppdragsgivere, benytter han også aspekter knyttet til muring og murerne. I dette eksemplet introduserer han låten ”Shovel” med følgende ”big up”¹⁵ av murere verden over:

Big up all mason who build building!
Worldwide!

”Big up” alle murere som bygger bygninger!
Verden over!]

Di one ya named Shovel!
People a bawl out fi shovel!
Nah bother ramp with Mr Power!
You will find your head inna pile like bowel!

Denne sangen her har navnet Shovel!
(skuffe, redskap som brukes til muring.)
Folk skriker ut etter skuffen!
Våg ikke å bråke med Mr Power! (navnet endret)
Da vil du finne ditt hode i en pytt som om det var tarmer!

Manchester people a bawl out fi shovel,
Irish Town people a bawl out fi shovel,
Portland people a bawl out fi shovel,
Mandeville people a bawl out fi shovel!

Folkene i Manchester (*Parish*) skriker ut etter skuffen,
Folkene i Irish Town (stedsnavn) skriker ut etter skuffen.
Folkene i Portland (*Parish*) skriker ut etter

¹⁵ *Big up* er en måte å dedikere en sang til eller hylle noen.

skuffen.

Folkene i Mandeville (by) skriker ut etter skuffen!

“Work hard”

Big up Buju Banton!

Work hard!

*Nah bother sit down ‘pon the sidewalk
everyday.*

You will get nothing out of your life,

All you have fi do is work hard!

Buju tell we fi work hard!

”Big up” Buju Banton (en anerkjent artist)

Jobb hardt!

Ikke våg å sitte ned på fortauet, dag ut og dag inn,

Da vil du ikke få noe ut av livet ditt,

Alt du må gjøre, er å jobbe hardt!

Buju sier at vi må jobbe hardt!

You a,

*Plant up some yams, you a plant up some
cane,*

*You a plant up some tomato, you a plant up
some dashen,*

*You a plant up some thyme, you a plant up
some scallion,*

*You a plant up some red peas, you a plant up
some gungo peas.*

Du planter (bare opp) noen yams, noe sukker, noen tomater, noen dashen, noe timian, noen vårløk, noen røde erter, og noen ”pigeon erter”.

Mange av temaene i tekstene kan relateres til at aktørene er rasta. Ranks fikk i ”Dem nah hold no meditation” veiledning av sin onkel Ras om hvordan han burde chante og hva som er ”grunnen” til hvordan de unge oppfører seg. Moral, bruk av ”rensende” termer som ”burn” og ”fire” benyttes for å snakke om og moralisere rundt dem som i samfunnet ifølge rasta har valgt ”feil vei” ved å ty til våpen for å selv komme seg frem i livet. Det må nødvendigvis innebære at noen andre blir påvirket eller utradert som følge av det. Aspekter ved ”buss out” (å slå igjennom som artist eller mer generelt å reise seg fra fattigdommen) er å finne både i

dagligdagse samtaler og i tekstene. Ranks vil etter sin "reise" til England vende tilbake til Jamaica som en person som hjelper til og støtter opp om *di youth dem*. Han "elsker" Jamaica. To andre aktører, Wedda og Ras vil som rasta ikke engang finne seg i å bli kalt "Jamaicaner", de var "like fremmede i Jamaica" som de mente jeg var.

Irie oppfordrer folk til å jobbe hardt, plante matvekster, og ellers holde seg i god fysisk form gjennom trening, og ikke minst gjennom å drikke hans *roots*. Han gjør "big up's" til enkelte etablerte artister og til alle som murer og bygger hus over hele verden.

Røtter og rotløshet

"Common notions of culture are biased towards rooting rather than travel" (Clifford 1988, sitert i Malkki 1995:15). For Ranks, Irie og Ras er tiden inne for å forlate deres yards siden "*nothing a gwaan here so*". Ens yard er riktignok ens hjem og mye tid tilbringes der. Man er på trygg grunn, til en viss grad distansert fra det som måtte foregå i verden utenfor. Carl Stone (1978) hevder på grunnlag av studier av valgatferd i ulike rurale og urbane communities i Jamaica at "territorial identity with local community is very strong" i KSAC. Som det vil komme frem, eksisterer det i August Town tanker om tilhørighet til de ulike navngitte områdene der. For rasta med musikk og etablering av ens navn som livsprosjekt, og for den saks skyld andre, er det imidlertid ikke mulig å tjene mer enn til livets opphold gjennom småjobber som muring og sanking av frukten *ackee*¹⁶ i åsene rundt. Er man heldig kan en kanskje tjene noen småpenger på musikkoppdrag i form av å lage en "special" tilegnet et soundsystem. Det er i utlandet det er penger å tjene for de mange jamaicanerne som ikke er født inn i rikdom. Penger er det folk med lav sosioøkonomisk status innerst inne er på jakt etter. Med penger kan en kjøpe seg klær, god mat og ting som er spesielt ettertraktede, som for eksempel moderne teknologiske gjenstander som "siste skrik" av mobiltelefoner, spillmaskiner, mp3-spillere og kanskje også en bil. Jamaicanere "elsker" å kjøpe konsumvarer. Sjansen for å kunne få seg kjæresete, kone eller flere elskerinner øker også dersom man klarer å etablere en god økonomi.

Tanker om *foreign* er særlig knyttet til økonomisk velstand, men også til helserelevante problemer. Jeg vil derfor hevde at musikkteksten "Foreign", "Shovel" og "Buss out now" blir en måte å etablere seg selv i verden på, det blir med Simmels ord, en "Adventure" (sitert i Wardle 1999), "a recognizable organisation of imaginative resources within a context shaped

¹⁶ Ackee, en frukt av Vest Afrikansk opprinnelse, inngår i Jamaicas nasjonalrett "Ackee and Saltfish". Det er vanlig å se rasta som har med seg en bøtte full som selges for J\$ 30/lb. Hermetisk ackee eksporteres i stor skala til USA. Dersom frukten ikke er moden, er det giftig; den åpner seg nå den er moden og klar til høsting og konsum.

to a great degree by migration and social and cultural open-endedness (..), adventure provides a concrete-metaphorical framework through which to explore the meaning of freedom” (Wardle 1999:523). Reggae er ifølge Chude-Sokei (1994) karakterisert av “nostalgia and desire for an elsewhere”. Som Wardles fokus på sine informaners subjektive erfaringer i narrativer, er også deler av tekstene til hovedaktørene i denne avhandlingen, subjektive, mentale ”reiser” som kan tenkes å skape en form for frihet for dem. Samtidig er aktørens ambisjoner også rettet mot en kollektiv måte å reise seg opp fra fattigdommen på. En historisk viktig person i August Town og i Jamaicas religiøse liv, Alexander Bedward, hadde ”evnen til å fly” og ”helbrede” (Smith et. al. [1960]1975:4), ”evner” han tok med seg fra utlandet. Da Ranks, Irie og jeg engang kjørte med buss forbi Kingstons flyplass, kommenterte Irie at det på grunnlag av stedet og hans bekledding, for andre folk nok så ut som om han nettopp hadde kommet med fly fra ”foreign”. Som det vil komme frem, er ideer om presentasjon av selvet i det offentlige spesielt viktig for aktørene.

Kort oppsummert senteres rastaartistenes tekster rundt rasta praksiser og moral som motstats til det de oppfatter som Babylon. Agendaene er både personlige og samfunnsrettede. Personlige fordi rastartistene hever seg over å bruke våpen, forholder seg til ”det gode” og Jah, og således føler seg sterke. Ikke minst ønsker de seg en bedre fremtid, både med tanke på personlig økonomisk fremgang og gjennom å handle på ”rett” måte. Følelsen av å gå den ”rette veien” og være hevet over samfunnets problemer gir derfor også rom for å kunne påvirke de øvrige samfunnsmedlemmene til å gå samme vei. Den jamaicanske tradisjonen ”to do good” kan spores tilbake til afro-jamaicanske religiøse praksiser som Obeah, Myal og Burru, passive former for magi hvis innfalsvinkel er å gjøre gode i stedet for onde handlinger (Clarke 1980:11). Burru ble oppfattet som en distinkt sosial gruppe som under slavetiden (lovlig) spilte trommer på plantasjene for å øke arbeidsinnsatsen. Etter slavetiden migrerte grupper av Burru til slummen i Kingston og Spanish Town hvor de blant annet sang satiriske sanger og stilte seg opp og sang utenfor hjem der enkeltpersoner hadde gjort noe umoralsk (Edmonds 2003).

Som rasta, har aktørene styrke, de har Jah med seg og de gir ikke opp sine musikalske og moralske livsprosjekt Uansett hvor mye motgang de måtte møte, vil de aldri ty til våpen for å føle seg sterkere. Gjennom trening, konsum, og refleksjon over livet og gjennom å chante kan de i det minste få andre til å følge deres prinsipper. Hvis de kan klare det, er mye gjort. Hvis de i tillegg klarer å slå igjennom som artister, kan enda mer gjøres. Da kan de også hjelpe folk ut av økonomiske vanskeligheter, noe som til syvende og sist er den største årsaken til at noen

tyr til våpen og at artistene selv benytter deres verbale ”våpen” og religiøse oppfatning i kampen mot våpnene og i jakten på økonomisk suksess.

Hovedaktører

Oppgaven sentrerer rundt noen rastaartisters musikktekster, deres hverdagsliv i August Town, praksiser, drømmer, visjoner og moralske standpunkt. I utredningen av August Town har jeg også gitt rom for andre lokale folks perspektiver, spesielt med tanke på erverv, identitet og vold. Jeg var allerede i utviklingsfasen bestemt på å forske på rasta, deres forhold til musikk og samfunnet eller Babylon. Samværet med hovedaktørene gav meg tilgang til deres forståelse av seg selv og av samfunnet, samtidig som jeg selv fikk erfare episoder og perioder der aspekter ved Babylon fremsto på sitt verste. Mine egne personlige overveielser med tanke på valget av hovedaktører er også verdt å nevne. For det første er min interesse for musikk generelt og jamaicansk musikk spesielt stor. Dermed var valget naturlig for meg. Samtidig måtte sikkerhetsmessige hensyn tas i betraktning. Samværet med godt voksne rastaartister gjorde at jeg ble assosiert med dem. Dermed ville eventuelle personer som var skeptiske til min tilstedeværelse lettere kunne identifisere meg med musikk og rasta til forskjell fra en person som var eksplisitt opptatt av samfunnsmessige tendenser og dermed kunne utgjøre en fare for de som måtte ha noe å skjule.

”**Ranks**”¹⁷ er mannen som introduserte meg til sin musikk og til August Town. En av de første gangene jeg traff ham, besøkte vi en rasta med et lite hjemmestudio. Der møtte jeg også Tommy. Vi gjorde noen opptak og ble alle enige om å ”linke opp” igjen. Imidlertid glemte Ranks igjen et smykke han hadde fått av sin bror på Caymanøyene. Han gikk for å få det tilbake, men lyktes ikke med det. Derfor ble det ingen flere turer dit. Ranks mistet tillitten til ham.

Ranks er 35 år, *brownman* og en aktiv *artist* (”*Deejay*”) i den forstand at han daglig holder på med musikk, enten med å øve på ”gamle” sanger eller skape nye. Han er også svært opptatt av å promotere sin musikk og seg selv som ”*real*” artist. Ranks bor i et lite hus sammen med sin yngre bror. De to brødrene deler rom, men det er Ranks som holder seg mest hjemme ”inna de yard”. Huset ligger sentralt i det området i August Town som går under navnet ”Vietnam”. Yarden har egen inngang, et lite uthus, en latrine og en vannkran. Det er murt opp et fundament til flere rom, men arbeidet har stoppet opp, så det er en del plass i

¹⁷ Alle artistene har stort sett dobbeltnavn slik som xxxx Irie, xxxx Ranks, Ras xxxx osv Andre har ofte kallenavn. De navnene som benyttes her er ”typiske” i en jamaicansk kontekst og vil ikke kunne spores til enkeltpersoner.

yarden. Dette huset er stedet der de to og andre søsken delvis vokste opp, etter at familien flyttet fra "country" for ca. 20 år siden. Foruten Ranks og den nevnte broren, har både faren, moren og to søstere flyttet til USA. Faren og moren har siden den tid skilt seg og etablert nye familier der. Hans eldre bror driver et anleggsfirma på Caymanøyene og har sin familie der, men er ofte i August Town hvor han også har et hus. Han blir sett på som "Big Man" og har den absolutt flotteste bilen i området. De gangene jeg møtte ham sammen med Ranks, var det for å forsøke å overbevise ham at det var "penger å hente" seinere dersom han kunne avse noe nå. I det ene tilfellet, var også andre familievenner der for å høre om broren hans kunne bidra med noen penger.

I nabolaget har Ranks kusiner og nevøer som han er spesielt glad i. Han ønsker innimellom å kunne avse et sukkertøy "to nice dem up more time". Den eldste av hans nieser flyttet også inn i et rom tilknyttet huset hans som hans eldre søster leide ut. En jente som tidligere leide der, ble kastet ut som følge at hun stadig "made argument" med ham og utøvde vold mot hunden hans. I tillegg, mente både han, broren og Irie at hun var "unclean" og "sikkert hadde Aids".

Med henhold til erverv, har jeg ingen andre data enn at han "used fi sell ackee" med en kamerat og kalt Wedda. Den gang plukket og distribuerte de ackee for en restaurant i byen. Wedda har fortsatt med det, mens Ranks for det meste begrenser seg til å plukke til eget konsum og eventuelt bytter det mot ris eller mel.

Tilbake i August Town etter å ha returnert fra *country* uttalte Ranks "Nobody to help Rastaman here so. Not even a slum-change. Man wanna have a ooman. How can I have a ooman with even two or three sons? Me kyaan even help myself. From now on, me gonna tek care about me own things." [Det er ingen som vil hjelpe en rasta her i August Town. Ikke engang en liten slant vekslepenger er det noen som kan avse. Jeg skulle gjerne ha hatt en kone, men hvordan skal jeg klare å ta vare på henne og to eller tre sønner? Jeg kan jo knapt ta vare på meg selv. Fra nå av skal jeg "kjøre mitt eget løp".]

Gjennom musikken er det også mulig å tjene noen penger, ikke mer enn det som skal til for å kunne overleve. Dessuten kreves det midler for å spille inn og forsøke å formidle musikken videre. Jeg antar at han har mottatt noe støtte fra familien i USA og Caymanøyene. Flere ganger var han i samtale med dem pr. telefon. Han ble stadig beroliget med at de skulle sende ham penger via Western Union, men i den perioden jeg var der, måtte han bortsett fra et tilfelle, vente forgjeves. I det ene tilfellet sendte hans mor US\$20 (J\$ 1280) som de to brødrene skulle dele. Det sier seg selv at de oppfattet det som en "slum change". En konsekvens var at de to brødrene kranglet om pengesummen og at broren trodde Ranks holdt

han for narr. I skrivende stund, har Ranks bror ”gone a foreign”[reist til utlandet], USA. ”Seems like only me left here inna Jamaica now” [Det ser ut til at det bare er meg igjen her i Jamaica nå], var kommentaren jeg fikk sist jeg snakket med Ranks per telefon.

”Irie” var den første Ranks introduserte meg for i August Town. Irie er en 50 år gammel, enslig *blackman*. Han er som Ranks, en *deejay*. Ifølge en annen eldre kilde, har han vært ”inna de business since King Tubby’s days”¹⁸. Han flyttet til August Town fra en *community* i Blue Mountains, St. Thomas omkring 1980, da hans mor etter Irie’s eget utsagn ”died inna me arms”. Hans blinde far og en bror bor fortsatt der, men Irie har ikke vært der på minst ti år. Han ønsket at vi skulle dra dit på besøk, men som han sa: ”Me kyaan go up so and show dem nothin’ a gwaan”, underforstått at han ”ikke kan dra på besøk dit dersom han ikke har noe å bidra med økonomisk”, eller ”vise at han ikke har kommet noen vei i livet”. Han fortalte av og til om tilværelsen der, hvor hans *sterke* og kjærlige mor gjorde det hun kunne for ham under oppveksten, men at han var ”*bwaan rough*” [Irie’s oppvekst var hard.]

Irie bor i et lite ”plankehus” i bakgården til sin søster. Han har selv spikret dette huset sammen. Han får bo der mot at han hjelper til å stelle eiendommen og gjøre forefallende arbeid på søsterens hus. Søsteren er ikke særlig fornøyd med at Irie ikke har ”a descent work” og skulle gjerne ønske at han klippet av sine *dreads* og gav opp artistkarrieren. I søsterens hus bor hennes blinde mann og deres døtre i 20-30-årsalderen. Den ene av disse og hennes sønn bor i perioder i Canada.

Av og til jobber Irie for folk rundt August Town, særlig som murer i forbindelse med husbygging, men har også små oppdrag som høsting av frukt, grønnsaker og oppgraving av jordvekster som yams. Tidligere hadde han jobbet som pengeinnsamler på en taxisentral i Kingston. Han er også kjent for å ha solgt *roots* på markedet i Papine. Flere av disse aktivitetene reflekteres i ulike sangtekster han og hans niese har laget. Det er livet som *artist* Irie vil leve. Når han eller noen av hans *brethren* ”*buss out*” [Slår igjennom som artister/”kommer seg ut av fattigdommen”], ønsker han først og fremst å bidra med å bygge ut søsterens hus, men også bygge et til seg selv og hjelpe sin far. Å bosette seg et annet sted, som for eksempel der Ras bor, er også et ønske Irie har.

¹⁸ King Tubby var en innflytelsesrik musikkprodusent og soundsystemoperatør i 1970- og 80 årene. Han ble ranet og drept utenfor sitt hjem i Waterhouse, West Kingston i 1989. I et liknende tilfelle ble også Peter Tosh ranet og drept i 1987. Bob Marley ble skutt og skadet i sitt hjem i det politisk turbulente året 1976. I 2005 ble Dadigon, en ”up-and-coming artist” skutt og drept etter at han returnerte fra sin første turne i USA sammen med blant annet Sizzla. Den anerkjente danseren Gerald ”Bogle” Levy ble også skutt og drept av tilhørere av en av hans rivaliserende dansegrupper i 2005. Jamaicanske musikere har med andre ord ikke vært spart for *gunmen’s* herjinger i Jamaica.

”Ras” er Ranks onkel og er en ”singa”. Av viktighet for Ranks, er Ras sin innflytelse både når det gjelder musikalitet og ”Rasta meditation”. Han blir referert til av andre som ”Rasta”. Ras er i midten av 50-åra, *brownman* og har levd rundt 25 år i Brooklyn, New York. En stor del av hans (jamaicanske) familie lever også i jamaicansk diaspora der. Selv har han 2 sønner etter et ekteskap der. I New York livnærte han seg ved å drive en kiosk som foruten vanlige kioskvarer også solgte *ganja*. I 2002 ble Ras sendt tilbake til Jamaica som *deportee* etter at han hadde sonet en dom for våpenbesittelse. Han hadde store smerter i ryggen etter dette oppholdet. Ranks introduserte ham for Irie som ved hjelp av sin *kunnskap* om naturen og helse helbredet ham. Ras æret Irie ofte på grunn av det. Vel å merke seg med Ras, er at han har *dreads* som er så lange at de rekker helt ned til knærne dersom han ikke binder dem opp som en turban rundt hodet. Han vekker oppsikt pga dette og flere ganger i Kingston og Port Antonio, ble han stoppet av turister som ønsket å ta bilde av ham. Også sentralt er hans fremtreden og hans stadige påminnelser om at han er ”part of de reggae foundation”, underforstått at han var en av de ”ansvarlige for utviklingen av reggae”. Hans to bibler er også viktige for ham. Hans lange *dreads*, hans fortid fra *foreign*, hans *knowledge* og hans *cutlass* [kniv, egentlig forbudt å bære], gjør at han er høyt respektert i egne rasta- og artistkretser, men ikke nødvendigvis i nærmiljøet der han bor. Der bor han i et ettroms hus med en delvis opparbeidet tomt, med blant annet *banana*, *yams*, *dashen*, *ackee*, *breadfruit* og *jamaican apple*. Hvis ikke annet er oppgitt, er det dette stedet jeg referer til når vi befinner oss i *country*.

Andre artists relatert til de tre ovenfor og bosatt August Town

”Priest” (35) Rasta-artist (*singa*) fra et område i August Town kalt ”Taliban”. Der bor han i åssiden sammen med sin mor. Han skiller seg noe fra de tre andre ovenfor i den forstand at han kler seg i ”afrikanske” klær og kommuniserer dermed en sterkere rasta identitet enn de som går i ”nice clothes” eller ”vanlige klær” i nærmiljøet. Grunnet konflikter i området, hadde vi bare kontakt i de første og de siste ukene av feltarbeidet. Det var imidlertid tilstrekkelig tid til at vi i den første perioden kunne ha noen musikk *sessions* tidlig i perioden og at han også kunne være med i en video Ras og Ranks spilte inn.

”Bittaz” (28) bor sammen med sin store familie (far, mor, søsken med barn, besteforeldre) i ”grenseland” mellom Ranks, Irie og stedet jeg bodde. Dette stedet ble gjerne et møtepunkt for Ranks og meg i harde tider og vi ble alltid hilst velkomne av både gamle og unge der. Han har

et særlig godt forhold til Irie og bidro gjerne med nye sko og noen skjorter til Irie som han hadde fått fra sin onkel i USA. Bittaz livnærer seg delvis som artist og delvis med salg av fiskemat; *fishtea* ("fiskesuppe") og *festival (fried dumplings)* han selger fra en bod utenfor huset dersom forholdene tillater det. Bittaz har ikke dreads, og defineres ikke som "rasta". Likevel, er han, mer enn noen annen opptatt av ideologi knyttet til rastafari og han er den som kommer med de sterkeste uttalelsene om moralske aspekt omkring renhet og seksualitet.

"Rasta" (40), var en av få rasta jeg hadde kontakt med som levde med familie. Han er ikke aktiv sanger, men er spesielt relatert til Ranks og to andre av Ranks' nærmeste *brethren*. I og med at Rasta hadde PC, hus, stor hage, arbeidende kone med mer, tilbrakte Ranks, Irie og jeg mye tid i hans yard. Det er denne mannen det refereres til dersom Rasta på norsk skrives med stor r. I perioder reiser Rasta for å arbeide i Clarendon (en *Parish*).

"Wedda" (45) er rasta og livnærer seg av sanking av ackee for en restaurant og av subsistensjordbruk. Han bor i en fjellside utenfor August Town. Til forskjell fra rastartistene driver han ikke med kommersiell musikk. For Wedda er det rituell Nyabinghe-musikk med trommer og sang som gjelder. Han er også særlig opptatt av å påvirke og veilede andre, både rastaartister og "mannen i gata". Wedda er dermed en typisk "Fireman", han legger ikke noe i veien for å kritisere andres væremåte, bekledding eller holdning.

"Serious" (40) er relatert til familien jeg bodde hos. Han forsørger kone og døtre, delvis som artist (har hatt en *hit* som har blitt spilt på radio, både i Jamaica og New York), delvis som innehaver av en liten butikk på gata som imidlertid var stengt i flere måneder grunnet volden og delvis som en lokal *ganja* aktør. Som følge av denne aktiviteten kommer folk fra ulike deler av August Town dit for å kjøpe og røyke *ganja*. En del mer eller mindre anerkjente *artists* vanker også hos ham. Blant de i nærheten, er han særlig relatert til Bittaz.

"Taddy" og **"Kristopher"**. "Taddy" (30) er rasta og er mannen i gata som alltid er tidlig oppe for å røyke en *spliff* ved soloppgang. Han selger klær (importert via søsteren i England) og ganja. Det var i starten et par gnisninger mellom Taddy og Irie som følge av at Irie fulgte meg hjem, men det ble straks godtatt at Irie og jeg var *par* [relatert til hverandre].

"Kristopher" (35) er ikke rasta. Han oppholder seg mye hjemme, liker ikke å involvere seg for mye i gatelivet bortsett fra når han ikke hjelper noen med å reparere motorsykler, mopeder og

sykler. Av og til reiser han til et verksted i Portmore, St. Catherine og arbeider er dag eller to der.

Tommy. Jeg ble kjent med Tommy den første gangen jeg ble med Ranks til August Town og besøkte et lite studio i Jungle12. Jeg husker godt en tekstlinje han ønsket å ha med på en låt Ranks spilte inn. Den lød ”*Me wanna get rich 'cause me poor*” [Jeg ønsker å bli rik fordi jeg er fattig.] Han var i begynnelsen av 20-åra, og var en slags ”løpegutt” for han vi besøkte. Da jeg seinere møtte ham igjen ble vi enige om å holde kontakten og sammen lage noe musikk ”one of the days”. I mellomtiden kunne jeg høre på en cd han hadde laget og dedikert til meg. Jeg hadde knapt fått hørt på den før jeg en kveld fikk høre at han hadde blitt skutt og drept tidligere den dagen.

Andre viktige aktører fra KSAC; ”Patrick” og Errol. Patrick (33) var den jeg først ble kjent med i Jamaica, og hans livssituasjon og identitet vil tjene som eksempel på en hardt arbeidende person. Patrick forsøker å gjøre så godt han kan ovenfor sin kjæreste og hennes døtre. Errol (60) er en rasta med fortid som journalist og fotograf i Europa og med et stort nettverk innenfor reggae-scenen i Jamaica, Europa og Japan. Første gang jeg traff ham, snakket han til meg på tysk og da jeg sa jeg kom fra Norge, kunne han fortelle at han en gang hadde vært i Oslo. I kontrast til andre som ser på ”foreign” som problemfritt, hadde Errol selv fått sjokk etter å ha sett de mange narkomane i Oslo. I Tyskland og Østerrike har han også følt rasismen på kroppen, så hardt at han etter hvert så seg nødt til å skjære til en et stykke tre med form som våpen han måtte trekke frem når ny-nazister plaget ham. Han lever av sin pensjon fra Østerrike, bor hos gode venner i rastafari ”Uptown”¹⁹, hjelper trengende folk i West Kingston (”Downtown”) og på et senter for utviklingshemmede. Han jobber også frivillig på Institute of Jamaica. Hans kjærlighet for Rastafari, reggae og folket, hans store nettverk og væremåte, gjør ham til en person som langt på vei respekteres høyt av dem han møter på sin vei til fots eller på sykkel. Errol søker langt på vei å bevege seg fritt omkring og fortelle folk hva han mener. Rett før jul i 2007 ble hans frihetsideal satt på prøve. På vei hjem en natt ble han stukket med kniv i armen av noen gutter i tolvårsalderen. De ranet hans bærbare pc, kamera og sykkel. Men som han sa, ”De tok ikke livet fra meg!”

Foruten Kristopher og Patrick er aktørene nevnt ovenfor rasta. Foruten Errol, Taddy og mannen jeg kaller Rasta, er de nevnte rasta også artister. Alle bortsett fra Ras, Errol og

¹⁹ ”Uptown” betyr her et (øvre) middelklassestrøk. I Kingston og andre storbyer i Jamaica, er skillet mellom ”Uptown” og ”Downtown” både av geografisk og sosioøkonomisk art.

Patrick bor i August Town. Ras bor i *country*, Errol bor hos gode venner Uptown og Patrick bor i en annen "low-income community" i KSAC.

Jamaica: Historie, religion, opprør

Jamaica er en liten øy (10,991 km²) i Karibia med omkring 2.6 millioner innbyggere (2006). For hver tredje jamaicaner i Jamaica, lever minst en i land som USA, Canada og Storbritannia (Kim 2007).

Karibia er generelt en region som er preget av ulike etniske grupper²⁰ som har til felles at de alle, ved hjelp av ulike kolonimakter, ble fraktet til de forskjellige øyene for å arbeide på blant annet sukker- og tobaksplantasjer. Før Columbus' tid levde de innfødte Arawak indianerne på øya. De ble drevet vekk i det 16. og 17. århundre til fordel for europeernes slavebaserte plantasjevirksomhet. Da slaveriet opphørte i det 19. århundre, hentet kolonimaktene (Frankrike, England, Nederland, Spania) inn ny arbeidskraft fra blant annet India, Kina og fra ulike afrikanske land (Horowitz 1971).

Jamaica var først en spansk koloni, men ble seinere overtatt av britene og ble en selvstendig del av British Commonwealth den 6. august 1962. Landet ble da gjenstand for store sosioøkonomiske forskjeller, med en hvit, land-eiende overklasse mens majoriteten var jordløse grupper av afrikansk opprinnelse. Øya har gjennom hele dens slavehistorie vært gjenstand for hyppige og kraftige opprør og motstand fra slavenes side. En rekke *Maroons*, etterkommere av slaver som tok tilbake og forsvarte sin egen frihet og uavhengighet, dannet egne grupperinger i fjellene. Ved å rømme stod de for de tidligste formene for motstand. Allerede i 1739 brøt den første Maroon War ut.

Den mest sentrale institusjonen for motstandstradisjonen i Jamaica har vært religion. Motstanden har vært preget av både vold, bruk av symbolske former som språk og ordspråk, samt motstand gjennom dannelse av alternative religiøse institusjoner. Religion er fortsatt en form for veiledende faktor hva offentlig og privat moral angår (Chevannes 1998:2).

En sentral tendens ved det religiøse liv i Jamaica har vært Revivalisme og Rastafari. Revivalismen kombinerer europeiske (Baptisme, Metodisme) og amerikanske (AME Zion, Pentacolisme) kristne med afrikanske religiøse tradisjoner, blant annet Myal, en tro knyttet til spirituelle grunner til sykdom og sosial uorden. Det var ikke uvanlig å være medlem i et kirkesamfunn samtidig som en aktiv deltok i Revivalismen. Med henhold til det jamaicanske

²⁰ Jeg forholder meg til afro-jamaicanere med lav sosioøkonomisk status, den største (etniske) gruppen i Jamaica. De andre etniske gruppene, Indere, Kinesere, Syrere, Jøder, Singalesere og europeere (briter, tyskere, spanjoler) er ikke tilstede i de kontekstene jeg interagerer i. Mange snakket dog om at de var mulatter (hadde en "whiteman" som forfar) eller "Indian like" ("skjønnhet" som følge av indiske forfedre).

folkets verdenssyn, har likevel de afrikanske religiøse tradisjonene hatt størst påvirkning på både Revivalismen og Rastafari. Samtidig har også Rastafari blitt påvirket av Revivalismen, spesielt med tanke på "revival-bands"; grupper av både kvinner og menn med trommer og bibler som gikk i prosesjon fra landsby til landsby. Både trommene og biblene har blitt anvendt i rastafarienes rituelle praksiser og i deres ideologi produksjon (1998:7).

Språket i Jamaica er av ulik art. Middelklassen snakker engelsk, mens lavere klasser og Rasta taler en form for kreolisert engelsk (*Patwa* eller Patois) der både ord og betydninger er brukt til å bestride tradisjonelle konstruksjoner av identitet (Pulis 1997 [1993]). Mange ord er forsøkt gjort mer "positive", for eksempel har "to understand" blitt "to overstand" og den engelske forstavelsen ex- utelates. Ordet "oppression" uttrykkes gjennom "downpression" (Patrick 1995). I stedet for "appreciate" vil mange si "apprecilove". Den første endelsen likner på "hate". Ved å benytte "love" i stedet, fjernes den negative assosiasjonen i et ellers positivt ladet ord. Utrykk som "bad!" eller "mad!" benyttes for å omtale noe som "heftig" eller "fett" for eksempel når man snakker om klær eller riddims. Hvis man omtaler andre som "madman" og "badman" er det derimot negativt ladet, til forskjell fra en som selv kaller seg "real badman", av betydningen en mann det bør vises respekt ovenfor. Bruken og betydningene av engelske ord kan i en jamaicansk kontekst tenkes å være en form for mothegemoni til den britiske imperialismen med det formål å skape en jamaicansk identitet gjennom språket. Rastas "Dread talk" har også hatt stor betydning for det jamaicanske språket. Overbevisningen om at ordene kan påvirke den materielle verden gjør at ordene må brukes med omhu og forsiktighet (Prahlad 2001:20). Jamaicanere bruker sine egne "badwords" som refererer til kvinners fysiologi, "bomba-klaat" [cloth], "pussy-klaat" osv. Engelske uttrykk som "hell" og "fuck" er tabu.

Økonomi

De viktigste næringene i dagens Jamaica er eksport av bauxitt, jordbruksvarer (yams, banan, sukker) og storfe. Turismen sørger for den største andelen av utenlandsk valuta som kommer inn i landet. Jeg har ikke lyktes i å finne informasjon om hvor viktige internasjonalt etablerte jamaicanske artister er for landets økonomi. Mange bidrar med økonomiske og sosiale tiltak i de communities de kommer fra.

Arbeidsstyrke: 1, 2 millioner.

Arbeidsledighet. 11, 2 %, 26,5 % blant menn over 14år (2005)²¹.

²¹ <http://www.statinja.com/table-labourforce.html> (02.10.07)

Kriminalitet

Mord, ran og store forekomster av våpen er sammen med fattigdom en av Jamaicas største utfordringer. Mogensen et. al.(u.å.)²² anslår at mellom 6- og 10 000 menn i KSAC har våpen til disposisjon som brukes for å beskytte lokale territorier og/eller for å rane folk utenfor ens egen community. UN-HABITAT -publikasjonen "*Enhancing Urban Safety and Security: Global Report on Human Settlements*" hevder at Jamaicas mordrater steg fra 81 mord alt i alt i 1970, til 800 i det politisk turbulente året 1980, til 40 pr 100000 innbyggere i 2002, til 64 pr 100000 i 2005. Rapporten attribuerte årsakene til den økte kriminaliteten med blant annet en intensivert deportering av kriminelle fra USA. Det plasserer landet på verdenstoppen i antall mord per innbygger sammen med Sør Afrika, Colombia og Brasil.

Ifølge Jamaica Gleaner var antall mord i rekordåret 2005, 1674. I 2006 ble 1340 drept, mens tallet i 2007 var 1574. 1010 av mordene i 2007 ble begått i de metropoliske områdene i Kingston, St. Andrew og St. Catherine²³. Harriott (2002) attribuerer økningen av mord i urbane strøk til hyppig spredning av konfliktgrupper i "inner-city communities" og hevn som form for selvhjelp. Harriott trekker også på historiske politiske og sosiale skiller som basis for dagens intra-gruppe konflikter. "This reality of a proliferation of conflict groups in the inner-city communities pulls on the wider tradition of sharp political divisions and social segmentation that tends to lead to particularly hostile cross group attributions such as those associated with the class proxies of "Uptown" and "Downtown", "Bigman" and "Small man\person." Jamaica is highly segmented socially and has been historically ordered on the principle of sharp social hierarchies (not equality)" (Harriott 2002:10).

I en ny forskningsrapport²⁴ basert på forskning på 12 gjenger på tvers av 40 inner-city communities, argumenterer den jamaicanske antropologen Herbert Gayle for at fokus også må rettes mot middel- og overklassen. Mange av hans informanter nevnte profilerte businessmenn da de ble spurt om hvordan de fikk tilgang til våpen. Derfor er våpenproblemene hele Jamaicas problem. Gayles assistent Patrice Samules kommer i den

²² Mogensen, Michael et al. Corner and Area Gangs of inner-city Jamaica. Vivo Rio/COAV, ISER, IANSA. www.coav.org.br/publique/media/Report%20Jamaica.pdf (11.02.08)

²³ <http://www.jamaica-gleaner.com/gleaner20080120/news/news5.html> (20.01.08)

²⁴ Hentet fra intervju med Herbert Gayle i Jamaica Gleaner Online. <http://www.jamaica-gleaner.com/gleaner/20080318/lead/lead1.html> (18.03.08)

forbindelse med følgende kommentar: "If you think about it, a man on the gullyside²⁵ cannot afford a tin of mackerel to feed himself, yet he has these guns which cost between US\$3 000 and US\$5 000. We should look at who has access to the ports to shut down machines to get guns in, it is not the poor man on the corner". Den siste tiden har det også vært rapportert om økte mordrater i den tredje største byen Montego Bay i det nordvestlige Jamaica, samt i parishes som St. Elizabeth og Clarendon.

"Town" og "Country"

Jamaica er delt opp i 14 *parishes*. Kingston Parish og den urbane delen av St. Andrew inngår i en administrativ korporasjon. I KSAC bor det omkring 600 000 mennesker. Andre store byer er (den gamle hovedstaden) Spanish Town med 250 000 innbyggere, den hurtigvoksende forstaden Portmore lokalisert mellom KSAC og Spanish Town, og Montego Bay på nordvestkysten. Litt over halvparten av befolkningen er å finne i disse byene, mens resten av befolkningen bor i småbyer langs kysten eller i mindre "villages" i jamaicas fjellandskap. De mest ettertraktede turiststedene er Ocho Rios, Montego Bay, Negril og Port Antonio, alle lokalisert på god avstand fra KSAC. Med fly og cruiseskip kommer årlig om lag 2 millioner turister til Jamaica, populært kalt "The Island in the Sun", av jamaicanere kalt "The Rock", "Jamrock" eller "Jamdung/Jamdown". Ordtaket "*Jamaica nice, but money nah run*" blir gjerne brukt når en snakker om jamaicas potensialer som folk flest ikke får tilgang til.

Mange mennesker er født i det rurale Jamaica, men har alene eller sammen med familie migrert til storbyer i jakten på arbeid og lykke. Som det vil komme frem er byfolks assosiasjoner til country knyttet til tilgang på ren luft og vann, samt naturlig mat.

Gjennom Ranks havnet jeg i August Town og i en liten "village" her kalt "Barracks" 1000 m.o.h. i Portland, en parish. De to parishes Portland og St. Thomas, lokalisert i øst, regnes for å være de fattigste delene av Jamaica. Flere jeg snakket med i Portland oppfattet Portland som fredelig i forhold til St. Thomas. De ville helst unngå å reise til St. Thomas og for den saks skyld, Kingston. Grunnet vedvarende utbrudd av vold i August Town, fikk jeg sammen med Ranks og/eller Ras og Irie tilbrakt perioder i Barracks og i den vesle byen Port Antonio.

Fra sentrale steder i KSAC og Spanish Town går det lisensbaserte busser og taxier til andre steder i Jamaica. De har avgang først når de er fullsatt av passasjerer. Trafikkulturen i Jamaica er dels preget av god kommunikasjon med bruk av horn men er også preget av enkeltsjåførers hasardiøse forbikjøringer på generelt smale og dårlige veier. Som Etiopia og

²⁵ "Gully" er kanaler hvor kloakk og avfall renner gjennom bosetninger.

India, har Jamaica de høyeste tallene i verden når det gjelder trafikkulykker og antall drepte i trafikken. Sjåførers bruk av øl og ganja underveis er også vanlig.

De mest umiddelbare kontrastene mellom storbyer, småbyer og ”villages” har å gjøre med folks ”tempo” og kjennskap til hverandre. I KSAC, Portmore og Spanish Town går trafikk og flyt av mennesker hastig for seg. Lørdag formiddag er spesielt travle i småbyene, mens det stort sett går rolig for seg ellers. Kjører man en tur på en fredags- eller lørdagskveld vil man passere soundsystem som er satt opp en rekke steder, så å si i enhver community, rural og urban.

Metodologi og felt

Å ta del i andres liv gjennom en feltarbeidsprosess innebærer faglige og etiske så vel som praktiske og sosiale utfordringer. På den ene siden har antropologen sine forskningsmessige agendaer. Samtidig har de involverte aktørene sine agendaer. Det var dem jeg skulle lære av og forstå. Den ambisiøse artist har hele tiden planer om en annen fremtid enn det nåtiden kan gi. Til en viss grad måtte jeg være nidkjær mot deres meninger og ønsker. Samtidig måtte jeg til tider gjøre det klart at jeg hadde et arbeid å gjøre i løpet av oppholdet. Derfor måtte jeg også i enkelte tilfelle avvise deres ønsker, som for eksempel å oppholde oss på sentrale steder i julestriden, en periode som generelt er knyttet til økte ønsker om penger med dertil økende intensitet i pågangen av folk som ønsker noe fra dem som antas å ha mye penger.

Mens jeg i starten av denne prosessen forsøkte å involvere meg i ulike personer for å få et bredest mulig inntrykk av de sosiale omgivelsene før jeg tok del i spesifikke aktørers hverdag, hadde hovedaktørene gjerne andre agendaer å forholde seg til. Jeg var interessert i at de skulle gi meg ett innsyn i deres ”virkelighet” og dermed så det som viktig å holde meg mest mulig i deres umiddelbare nærmiljø. De var på den annen side stadig interessert i forlate dette nærmiljøet, gjerne begrunnet med at ”*nothin’ a gwaan here so*”. Jeg var ikke bare interessert i musikken deres, dens verbale innhold og liv som rasta. Fra første stund ønsket mine to hovedinformanter, Ranks og Irie, å forlate August Town til fordel for *country*, i dette tilfellet med referanse til en *community* 1000 m.o.h. i Portland i det nordøstlige Jamaica. Fra Ranks og Irie fikk jeg også høre at de helst så det slik at jeg enten fikk meg et sted å bo i Red Hills, Uptown eller kunne bo trygt sammen med dem på landet. Tiden begynte i mine øyne å løpe fra meg. Jeg hadde allerede forlatt et middelklassestrøk til fordel for August Town. Det var tydelig at de ønsket å dra til *country* eller til steder i Jamaica der ”*people from foreign*” ferdes. Ved flere anledninger hadde de allerede pakket klart tidlig om morgenen slik at vi ”bare kunne dra av gårde”. Det jeg dog var klar over var at jamaicanere ikke uten videre reiser

til *country*, spesielt ikke når man ikke har noe særlig med penger å rutte med. Som følge av at jeg så smått hadde begynt å forstå noe av det tekstmessige innholdet i deres sanger, der stikkord som gråt, sult, våpen og grenser, utbredte diskurser i August Town så vel som i etablerte aktørers reggaetekster, fant jeg det mest hensiktsmessig å gjøre det klart at jeg først og fremst var interessert i å forbli der jeg nå var, samtidig som jeg forsikret dem om at det skulle bli rom for en eller to turer til *country*. Det ble det også. En gang som følge av at den lokale situasjonen var høyst uholdbar, den andre i forbindelse med julehøytiden, en tid der artister aner muligheter for eksponering siden feiringen også innebærer at en rekke *sounds* settes opp. I forhold til Ranks og Irie, måtte jeg forklare at mitt *mission* innebar å ta del i *deres* hverdag, musikk og sosiale miljø.

Uavhengig av utfluktene til *country*, oppsøkte vi også enkelte steder i KSAC. Det som er verdt å nevne er Caveman Studios, Anchor Recordings og et kontor som bistår med copyright til jamaicanske artister. I tillegg tok vi to turer til en liten by på sørøstkysten og til Ocho Rios på nordkysten. Det som var formålet med disse utfluktene, var å levere deres musikk til henholdsvis en *selector* og til alle radiovertene hos Irie Fm, Jamaicas reggae radio, med den hensikt at de igjen skulle få penger, spilletid, og kanskje også berømmelse. Min rolle som antropolog var først og fremst knyttet til nærværet til Ranks og Irie, og gjennom dem, andre nære og mindre nære relasjoner, artister, rasta og jamaicanere med lav sosioøkonomisk status. Med andre ord følger jeg ”sosiale personer” (Bråten 1995) og ”de nettverk, grupper og communities disse er involvert i”. Feltene vi interagerer i, kan kort oppsummeres som Ranks’ yard, Rastas yard og Damions hus/musikkstudio i en *tenament yard*, et kompleks av 10-15 hus, de fleste ettroms, med felles port, sanitæropplegg og like mange hunder som hus. Mellom disse tre yards, er det en stor, åpen ”*community space*”, den mest regulære sosiale arenaen i ”Vietnam”. På denne sosiale arenaen foregår daglig interaksjon mellom lokale aktører, stort sett i aldersgruppen 15-40 år. De eldste henger gjerne ut på et av hjørnene, mens de yngre gjerne henger ut på det motsatte. Med jevne mellomrom kjører politikolonner forbi. Enkelte ganger stopper de opp for å ransake ungdommer eller for å bekrefte at de har makt til å befale. Arenaen er også åsted for tilstelninger som feiringer, begravelser og en lokal *community-leader* arrangerer også fester der. Ved flere anledninger ble det også satt opp *soundsystems* for felles hygge og dans. På hver side av den åpne plassen finnes også utsalgssteder som drives av lokale personer, enten tilknyttet sin yard eller som et selvstendig bygg. Kundene går gjerne til sine faste utsalgssteder og er med andre ord lojale mot deres respektive kjøpmenn eller kvinner.

Beveger man seg videre sørover, når man en enda større sosial arena som i prinsippet tiltrekker seg folk fra hele August Town samt supporterne til fotballag som er på besøk. Hver søndag, hvis forholdene tillater det, arrangeres fotball- og nettbalkamper der med tilhørende *sound* og *toastmaster/sportskommentator*. I etterkant er det gjerne kamp mellom ulike *artists* om å synge eller chante sin nyeste sang. I lang tid ble imidlertid disse arrangementene avlyst som følge av usikkerheten som oppsto da volden herjet i August Town. På hverdagene er det gjerne barna som er mest synlige der, som oftest fotballspillende gutter. Der er også et par butikker. Biler og folk som skal videre nedover i områdene ”African Gardens” og ”Goldsmith Villa” passerer dette stedet på vei dit.

Stedet der jeg bodde er i kjernen av August Town. Der hadde jeg kontakt med mennesker i alle aldre, mange av dem relatert til familien jeg bodde hos gjennom slektskap. På gaten møtte jeg på nytt de samme menneskene og begynte etter hvert å kjenne enkeltes rutiner knyttet til morgen, dagtid, tiden før mørket og kvelden. Disse rutinene var særlig knyttet til røyking av ganja. Jeg kunne også observere unge førstegangsrykere. Tvers over gaten var et samlingspunkt eller en *block*, som i generasjoner hadde vært samlingspunkt for menn i gaten. Før mørkets frembrudd var det gjerne gutter under 15 der. På kvelden stort sett folk i slutten av 20-årene og oppover. Den første uken jeg bodde der, drev en mann en liten pub/kiosk i gata. Den var deretter stengt i flere måneder og åpnet ikke igjen før den siste dagen jeg oppholdt meg der. Da kunne jeg rive i noen øl på ”gutta” som gjennom hele oppholdet hadde tatt godt vare på meg og delt sine liv, tanker og meninger med meg.

For å komme til eller fra huset jeg bodde i var det to mulige veier. Den ene muligheten innebar å passere en *block* som bestod av *ghetto youths* fra ulike områder som ”Jungle12”, ”River”, ”Colour Red” og fra gaten jeg bodde i. I min første periode tok jeg meg tid til å snakke med enkelte der, og opprettet et par relasjoner. Imidlertid, oppsto det en konfrontasjon mellom meg og en som ville være ”sjefen” der, slik at jeg etter hvert forsøkte å holde meg mest mulig borte derfra. Artisten Tommy hang også ut der. Etter at han en dag ble skutt og drept, måtte jeg nødvendigvis være enda mer varsom med å involvere meg i denne *blocken*. Etter hvert traff jeg på flere av de som brukte å henge ut der i andre kontekster. Uansett, virket tettheten av *youths* der som indikator på tilstandene rundt omkring. Jeg kunne også skue opp der, passere med bussen eller høre fra folk i gata hvordan tilstanden var.

Beveget jeg meg i motsatt retning, var jeg på langt tryggere grunn. Gaten jeg bodde i hadde ikke like stor gjennomgående trafikk og var heller ikke gjenstand for aggressive *blocks*. Den eneste som maste på meg der var en gammel mann som daglig gikk på en runde på jakt etter *food*. (her; penger til mat). Mannen hadde i mange år arbeidet som snekker i området og

hadde derfor et bredt nettverk av tidligere kunder som fortsatt støttet ham med noen *dollars* eller litt matrester. Ofte hørte jeg at de han spurte om penger spøkefullt uttalte ”*You love begging too much!*” [Du elsker tiggingen så altfor mye!]

Fortsatte jeg videre til enden av gaten til veikrysset ved August Town Road, nådde jeg et familiehus og den lokale politistasjonen. Jeg hadde god kontakt med denne familien som bestod av fire generasjoner. Irie hadde nær kontakt med sønnen i huset, artisten Bittaz. På fredagskveldene satt Bittaz opp en bod der han solgte fiskeretter; *fishtea, festival*. Også denne geskjeften ble holdt stengt i flere måneder. Jeg fikk 3 anledninger til å oppholde meg der og smake på hans delikatesser. Bittaz satt også opp et lite musikkanlegg i forbindelse med utsalget. Kameratene samlet seg og lyttet til Sizzlas uttallige sanger, mens de sang noen av tekstene, tok noen dansesteg og røykte ganja. Hver gang traff jeg ”nye” personer der, stilte de meg gjerne spørsmålet ”*Do you know where you are, man?*” En kvinne boende i New York, for tiden ”*a yard*” [”hjemme” fra diaspora], skrøt av maten hans og over å ha brukt over J\$1000 den kvelden.

Skulle Ranks og jeg møtes, traff vi hverandre vanligvis utenfor dette huset, enten innenfor eller utenfor porten. En gang måtte vi også søke tilflukt der. Ranks kviet seg for å bevege seg særlig lengre, da dette området var midt mellom ”Vietnam” og ”River”, to communities som hadde konfliktfylte forhold seg imellom. Fra dette stedet kunne jeg bevege meg mot yarden der Irie bodde, eller som nevnt, nedover mot Ranks og Vietnam.

Politistasjonen var i likhet med *blocken* en indikator på hvordan forholdene var i området. Der kunne være en til tre patruljebiler utenfor eller det kunne være opp mot 10 dersom Half-Way-Tree divisjonen kom til med forsterkninger. Til tider var også de jamaicanske sikkerhetsstyrkene (JDF) på plass med tropper på 10-20 soldater. Uansett var det alltid like uhyggelig å passere stedet og heller ikke trygt. En dame hadde for eksempel blitt skutt mens hun ventet på bussen 30 meter fra stasjonen. I et annet tilfelle ble også en av politiets nabokvinner skutt og drept, vel to minutter etter at en patrulje hadde forlatt stasjonen. I dette tilfellet var nevnte familie, Ranks, Irie og jeg til stede mens skuddsalvene suste rundt oss. Vi søkte tilflukt bak bilen til familien og krøp langs bakken inn i familiens hus.

Som følge av hendelser som dette dro Ranks, Irie og jeg ved et par anledninger til Portland hvor vi bodde hos Ranks’ onkel Ras og hos en venn av Ras i byen Port Antonio. Der kom jeg enda nærmere inn på deres liv samtidig som frykten for våpen kunne legges til side. Det var også lettere å snakke med lokale på tomannshånd der. Selv om Irie aldri ville ha meg ute av syne, lot han meg snakke fritt med folk uten å blande seg inn.

Gjennom mitt nærvær til Ranks og Irie, fikk jeg innsyn i deres hverdag, livsverden, musikalske og andre praksiser. De største utfordringene jeg sto ovenfor, var volden som herjet. Ingen kunne bevege seg trygt omkring som følge av opplevd frykt eller konkrete hendelser. Enkelte dager måtte vi alle begrense våre bevegelser til de respektive yards. Den generelt høye forekomsten av vold i spesifikke deler av Jamaica kan gjøre det problematisk og risikabelt med hensyn til å gjøre feltarbeid, et aspekt som blant annet Chevannes (2001a) forskningsteam møtte da de i ukevis ble hindret i å gjennomføre forskning i en community i Kingston. Selv om jeg ikke var forberedt på "fieldwork under fire" (Nordstrom and Robben 1995) ble det etter hvert en del av hverdagen. De epistemologiske implikasjonene det hadde, gjorde det imidlertid mulig å observere umiddelbare reaksjoner, lytte til aktørers forståelser av, og årsaksforklaringer på volden, samt observere hvordan folk innrettet seg i voldelige perioder. En annen type "fire" jeg dog var forberedt på, var knyttet til verbal "fire". Gjennomgående i litteratur om rastafari er etnografen som gjenstand for utprøving og kritikk. Både Chevannes (1994) og Homiak (1985) nevner tilfeller av denne type. For min egen del ble kritikk først og fremst rettet mot min bekledning. Før jeg reiste var jeg bevisst på å ikke ta med klær med merker eller (politiske)utsagn på. Jeg ville forsøke å være "nøytral". Imidlertid fikk jeg høre fra "ghetto youths" at jeg burde "kle meg opp som dem". Jeg fikk i den forbindelse også tips til hvor jeg kunne kjøpe de rette klærne. Fra mine hovedinformanter fikk jeg høre at jeg måtte "vise folk noe nytt", her i betydningen nye klær. I kapittelet om rasta vil noen aspekter ved klesfarge og sammensetning av dem bli gjort rede for. I rituelle kontekster ble jeg konfrontert om min seksualitet og opplevde også å få telefon fra en som lurte på om jeg var homofil. Noen hadde gitt ham mitt telefonnummer, enten fordi de antok at jeg kunne være homo- eller bifil og dermed kunne finne en partner til ham, eller fordi noen ønsket å være sikre på "hvem" jeg var.

En annen utfordring var statusen *whiteman*, hvis mest vanlige tilskrivning er knyttet til oppfatninger om overlegen økonomisk kapital og faller inn i kategorien *Big Man*. Irie kalte meg gjerne for *Dada* hvis betydning er en mann med sosial og økonomisk kapital. Denne oppfatningen plaget meg og skapte hodebry og enkelte ganger sinne for meg. Jeg var likevel ikke uforberedt på at det kom til å bli en utfordring med hensyn til at folk ønsket penger av meg. I publisert etnografi fra Jamaica, finnes det flere eksempler på problemer og løsninger knyttet til forventninger om penger fra forskerne, se blant annet Kerr (1952), Stolzoff (2000), King (2002). To menn jeg hadde kontakt med i mine første uker i Kingston ble så provoserte av mitt vedvarende nei at de ved neste treff ranet meg.

Likevel, *ginnal*, eller gjerrighet, er et skjellsord og skaper i enkelte tilfeller sinne og beskyldninger om løgn. Mine hovedinformanter skapte en noe større frustrasjon for meg enn andre, mindre kjente folk som spurte om småpenger. De var klar over at jeg leide et rom og hadde oppfatninger om hvor mye det kostet meg (J\$10000/mnd.). De ønsket heller at jeg brukte de pengene på å mure opp et rom i yarden til Ranks slik at jeg kunne bo der, da og i fremtiden hvis jeg ville det. Jeg var imidlertid fornøyd med at jeg bodde der jeg bodde siden det lot meg bli kjent med to ulike deler av August Town og dermed muliggjorde samvær med flere mennesker.

Den vitenskapelige termen ”informant”, er lite passende i en Jamaicansk kontekst, da den lokale kategorien *informa* impliserer en person med en ”*chatty-chatty mouth*”. Jeg måtte regne med å kunne bli oppfattet som en *informa* siden jeg var i interaksjon med folk på tvers av interne territoriale grenser. I offentlige sfærer var jeg ekstra varsom, jeg ble frarådet å bringe med meg min notatbok ut på gata. En som noterer i det offentlige rom kan oppfattes som en fare for folk, med konsekvenser som ville kunne påvirke den sosiale situasjonen og i siste instans også folks velvillighet til å snakke med meg på deres premisser. Dermed måtte observasjoner og hovedmomentene i samtaler i det offentlige noteres ned i etterkant. Jeg hadde alltid notatboken i en svart *scandalbag*, hvis innhold ikke vises. I mer private kontekster, var det imidlertid intet problem. Da jeg skrev feltrapporten på PC, var flere til stede rundt meg og var inneforstått med at min jobb var å skrive om lokale artister og lokale sosiale forhold. Det ble oppfattet som uproblematisk, snarere viktig, i en verden som oppfattes som *wicked* [”ond”].

Mitt samvær med artistene førte til at enkelte tilskrev meg en rolle som *produca*. Dette begrepet refererer ikke nødvendigvis til en som ”produserer musikk”, men til en som driver med ”musikk som business.” Det største problemet med den tilskrivningen var at enkelte hadde tro på at jeg skulle kunne oppfylle deres drømmer. For mine hovedinformanter gjaldt dette også i en viss grad. Ranks fortalte meg kort tid etter at vi ble kjent, at han en natt hadde hatt en *vision* (drøm, antatt å kunne manifesteres); to hvite menn hadde en dag kommet for å gi ham platekontrakt. At jeg som tilreisende ikke var opptatt av å inngå i businessrelasjoner og heller ikke var kommet for å ”*enjoy yourself and look two gyaal*” [more deg selv og se om du finner noen jenter], virket for mange vanskelig å forstå. Det positive med å bli assosiert med artistene var nok at de som måtte ha problemer med min tilstedeværelse, forstod at jeg ikke var noen trussel. Hadde jeg for noen vært en trussel, ville veien til å ta meg eller mine informanter av dage vært kort.

Et metodologisk grep jeg *a priori* var opptatt av, var å delta i musikalsk praksis. Fabian (1994) argumenterer for at det bare er begrensede deler av en kultur som er gjenstand for diskurs, med den følge at de performative delene av en kultur er av stor viktighet hva en objektiv etnografi angår. Som følge av det, er tid og praksis vesentlige faktorer som antropologen må legge til grunn for å kunne få tilgang til kunnskap om en kultur. Ikke bare det å ha "vært der" men også det å ha *tilbrakt tid sammen* og deltatt i ulike former for praksiser, hverdagslige så vel som rituelle, er noe som må ligge til grunn for et ideal om etnografisk objektivitet (1994:97-100). Implikasjonene for mitt prosjekt er at jeg gjennom å tilbringe tid med informantene, for eksempel gjennom å lage og spille musikk sammen (Schutz 2004), kan oppnå større forståelse for aspekter som er av kulturell betydning for de som er involverte i prosjektet. Som nevnt en ambisjon som ikke bare var enkel i forhold til aktørenes forståelse av mitt formål med å delta i musikalske prosesser. Jeg følger Trondman's (2004) sosiologiske tilnærming til musikk som sosialt fenomen der musikk først skaper mening og signifikans i relasjon til eksterne faktorer (2004:378-379).

Noen sangere ytret at jeg måtte lære meg å synge. Det kunne for så vidt vært en spennende, men det ville krevd mer tid en den jeg hadde til rådighet. Jeg var derimot i stand til å hjelpe til med praktiske gjøremål knyttet til musikk. Jeg hadde en opptaker og var svært interessert i de ulike aktørenes musikk. Jeg hadde også med noen cd'er med egenprodusert musikk som Irie, Ranks og Ras kunne synge til. Irie benyttet anledningen til å lage en ny versjon av sin sang, "Fitness", mens Ras og Ranks improviserte seg frem til en kjærlighetssang dedikert kvinnen. I tillegg lærte jeg opp og gav teknisk assistanse til en ung gutt, Damion. Han hadde fra før av noe utstyr som pc, miksepult og mikrofon. Jeg tipset om en programvare som han snart fikk tak i en kopi av på piratmarkedet. Etter hvert begynte han å programmere riddims og tilby artistspirer i nærmiljøet å gjøre opptak for dem for en sum av J\$500 pr opptak.

I den første "music session" som jeg tok del i med Ranks, Irie og Priest som aktører fikk jeg anledning til å gjøre et opptak på Minidisk. (jmf. "Musikalsk *session* i Ranks yard".) På det tidspunktet var jeg ikke i stand til å forstå budskapene umiddelbart da både språk og spesielle begreper og navn fra før var meg ukjent. Derfor var det nyttig å kunne sette seg ned å høre på opptakene i etterkant. Det jeg umiddelbart oppfattet da jeg var i konteksten, var Ranks' tekstlinje "*Burn out di war and crime. Go tell ghetto youths dem fi stop run border line!*" ["Brenn opp" krigen og kriminaliteten. Gå og fortell ungdommene i gettoen at de må slutte med å opprettholde grensene sine"], Irie's tekstlinje "*Have a new tune, it a named, Buss out now! August Town people dem a seh, buss out now!*" [Har en ny låt, den heter "Reis dere

opp fra fattigdommen” nå! Menneskene i August Town sier “reis dere opp fra fattigdommen” nå!] samt Priests tekstlinje “*We neva have no bad time, good time! We always have a nice time, good time!*” [Vi (rasta) har aldri noen dårlige stunder, vi har alltid fine stunder, gode stunder!]

Forståelsen av *patwa* har vært en lang prosess for meg. Delvis startet dette i forkant av feltarbeidet som følge av min mangeårige interesse for Jamaicas musikk og kultur. Videre utviklet forståelsen seg gjennom daglig interaksjon under feltarbeidet i Jamaica. Oppholdet trigget også en ytterligere interesse for reggae og dancehall, siden en ”ny bølge” av artister med ”conscious lyrics” har kjempet seg frem i det 21. århundre.

I denne avhandlingen vil casen tjene som eksempel på musikalsk opptreden, samtidig som sangtekstene til de tre aktørene gir rom for et innblikk i deres verdier og faktiske og ideelle livsverden.

Gjennom vedvarende interaksjon, uformelle samtaler og samarbeid knyttet til musikk, lærte jeg Ranks og Irie godt å kjenne. Gjennom familien jeg bodde hos, fikk jeg kontakt med ulike personer i nærheten som jeg etter hvert fikk anledning til å lytte til og diskutere med, både alene og sammen med Irie. Noen ganger er det en fordel å kunne snakke fortrolig med folk på tomannshånd. Da har en ikke andre å ta hensyn til og kan snakke fritt.

I neste kapittel gjøres det rede for stedet der feltarbeidet i hovedsak gikk for seg. Grunnet utbrudd av vold, var det ikke fullstendig gjennomførbart. Først presenteres en historisk innledning, deretter noen aspekter ved medias omtaler av sosialt liv, konfrontasjoner og demonstrasjoner, og til sist noen perspektiver på erverv og identitet blant unge menn.

Kapittel 2

August Town

August Town

August Town er lokalisert mellom de to fjellene Long Mountain og Dallas i den østlige delen av KSAC. Langs fjellet i øst, Dallas, svinger elven Hope River seg. Blant innbyggerne, er det vanlig å kalle lokalsamfunnet for "working-class community" eller "ghetto", mens stedet i media gjerne refereres til som "low-income community".

For å komme til og fra August Town, er man avhengig av buss, taxi eller egen bil. Vanligvis, må taxisjåførene være fra området, det er ikke uvanlig at taxier i Kingston nekter å kjøre til August Town eller andre communities de ikke har noen bånd til eller har dårlige assosiasjoner til. Infrastrukturen i August Town er lite utbygd og kan minne om "villages" i det rurale Jamaica. Der finnes ingen postkontor, bank eller Western Union. Skal man oppsøke disse kontorene eller større markeder, må man reise til steder som Papine, Legunea, Half-Way-Tree eller Kingston Downtown, de vanligste stedene som beboerne eksternt forholder seg til. Avhengig av destinasjon, interne forhold og eksternt trafikksituasjon, vil det ta minimum ti minutter til Papine eller Legunea, eller tretti til seksti minutter til Half-Way-Tree eller Downtown. Av og til innstilles rutebussene som følge av voldeligheter og *road blocks*. Road blocks er veisperringer laget av folket for å protestere mot lokale (eks. vold) eller nasjonale (eks. økte bensinpriser) forhold.

Historisk har stedet gått fra å være en del av Mona Estate, hvis funksjon var basert på slavearbeid. Under slavetiden rømte enkelte til fjellsidene som den gang ble kalt African Hills. Dette navnet ble seinere brukt på dette lokalsamfunnet før det ble omdøpt til Freetown og hadde status som en av de første frie landsbyene etter at slaveriet opphørte. På 1950-tallet virket deler av stedet som dumpeplass, samtidig som det ble popularisert og ble et hovedsete for Alexander Bedward's revivalistiske sekt, hvis religiøse retning fikk tilnavnet "Bedwardism" med den tilhørende menigheten "Jamaica Native Baptist Free Church". Hope River hadde da betydning for denne sekten, spesielt knyttet til elvens og Bedward's "helbredende egenskaper." Enkelte har forsøkt å opprette et turistsenter i forbindelse med dette, men har ikke lyktes i å skaffe verken midler eller interesse hos Jamaica Tourist Board. Bedward hadde i sin tid også betydning for utviklingen av Rastafari bevegelsen (se blant annet Chevannes 1994:78-80). Det religiøse livet i August Town er fortsatt rikt. En rekke ulike kirkesamfunn har menigheter der, eksempelvis Pocomania, Haven of Hope Open Bible, Church of Christ, i tillegg til Syvende Dags Hellige, Adventister, Jehovas Vitner og protestantiske og katolske menigheter. Mange sogner også til kirkesamfunn som er å finne utenfor August Towns grenser. Gitt alle de ulike kirkesamfunnene, er det ikke uvanlig at for

eksempel ens mors familie sogner til et av disse mens ens fars familie sogner til et annet. Derfor er det ikke uvanlig å føle eller ha tilhørighet til en eller flere av dem. Folk med ulik tilknytning til Rastafaribevegelsen er det mange av. Noen er tilknyttet spesielle grupperinger som Bobo Dreads eller Twelve Tribes of Israel²⁶, men langt på vei de fleste er ikke organisert i noen spesifikk gruppering. Artisten og den Bobo Dread- relaterte Sizzla har opprettet sin egen community, "Judgement Yard", tidligere kalt "Colour Red". En rekke rasta artister og deler av hans familie bor der. Dersom han selv er til stede, henger gjerne en rekke rasta ut utenfor Sizzlas yard.

Som del av "The Greater August Town community", som også inkluderer communities som Hermitage, Goldsmith Villa og River, er befolkningstettheten på rundt 15 000 mennesker²⁷. Innenfor grensene til August Town eksisterer det også grenser mellom de ulike bosetningsområdene. Selv om Vietnam og Jungle12 tilhører en og samme community, oppfattes de som to separate communities. Disse grensene har betydning for hvem som kan, og hvem som ikke kan bevege seg fritt innen og på tvers av disse grensene. Kjører man hovedveien innover i August Town, vil man på høyre hånd ha Jungle12 og på venstre hånd ha Judgement Yard/Colour Red. Når man har passert disse stedene, vil man så nå kjernen av August Town med tilhørende politistasjon, ulike kirker eller menigheter, den lokale barneskolen, små butikkforetak og liknende. I kontrast til andre deler av bydelen, vil man her i større grad finne relativt store hus med tilhørende *yards*. Om man blir invitert inn i en yard, vil man også kunne oppdage at det kan være flere små hus innenfor grensen som er skapt ved å mure yarden inne. Bak murene kan det derfor bo flere generasjoner knyttet sammen gjennom slektskap. Fra dette området går det veier mot vest inn i den sørlige delen av Jungle12. Østover kan man gå via en passasje over Hope River komme seg til stedet "River". Sørøstover kommer man til "Vietnam" og "African Gardens", og i øst; Goldsmith Villa. Jungle12 regnes som en politisk enklave, knyttet til PNP. Hermitage og Goldsmith Villa er kjent som JLP enklaver. Folk i Vietnam hevder å være nøytrale, i likhet med de i gata der jeg selv bodde under oppholdet.

En politisk enklave, *garrison community*, ble av Carl Stone (1980) brukt for å beskrive communities med monolittisk lydighet til et av de to politiske partiene i Jamaica. Enklavene beskyttes av paramilitære gjenger ledet av en *don* eller *super don*, avledes ikke av opposisjonen og er hensatt til å stemme på det parti som støtter dem (sitert i Chevannes

²⁶ Bobo Dreads og Twelve Tribes of Israel er to ulike rastafari grupperinger. I kapitlet om rasta, vil jeg kort komme inn på ulikhetene mellom de to grupperingene.

²⁷ <http://www.augusttownonline.com/pages/history/index.htm> (05.12.07)

2001b:135, fotnote 9). Chevannes identifiserer to communities som modeller på politiske enklaver, Jungle²⁸ (PNP) og Tivoli Gardens (JLP). ”Kingston is an overlapping congeries of communities (...) and each ghetto has its name, a summary of references and experiences that serves as a rallying point for identification. The name *Tivoli* means intense and unswerving Jamaica Labour Party affiliation, excellent football, dance and Kumina cultural expression, control of the largest market in the city, a safe and secure garrison. The name *Jungle* means intense and unswerving People’s National Party affiliation, excellent football, popular dance, Peter Metro, a safe and secure garrison. These two ghettos are models of the garrison community, but they are communities, like hundreds of others were people live in daily face-to-face, primary relationships of trust and social control; Waterhouse, (...) Hermitage, August Town, (..) Stan’ Pipe and so on” (Chevannes 2001b:133). Tilgangen til arbeid har også vært relatert til partitilslutning. “Whether male or female, skilled og unskilled, a significant proportion of Jamacas’ work force receives employment through direct or indirect affiliation with a party” (Austin 1979:511). “Garrison communities are not typical. They are somewhat extreme cases in their mode of social organization and political administration. But many non-garrison, inner-city communities are similarly treated as homogenous groups standing in opposition to other communities. Some therefore suffer problems somewhat similar to the garrisons with in-groups such as crews and conflict gangs engaging groupings from other communities” (Harriot 2002:10).

Medias omtaler av tendenser i August Town

En gjenganger i media er tilskrivningen av stedet som ”volatile”, ”ustabil” i kontrast til ”once lively”. Den siste tidens hendelser har satt August Town i et dårlig lys, noe som blant annet kan prege beboernes muligheter til å skaffe arbeid i andre deler av KSAC og Jamaica. Noe av bakgrunnen for volden er knyttet til at JDF²⁹ i 2004 drepte en ung gutt og en kvinne som var kjent som aktivist. “On 19 September 2004, members of the Jamaican Defence Force allegedly killed community activist Sandra Sewell³⁰, and Gayon Alcott, a 20-year-old footballer, in August Town, St. Andrew. Members of the community claiming to be eye witnesses reportedly stated that soldiers approached Alcott because he was smoking marijuana and shot him in the stomach. As he attempted to flee the fire, soldiers shot him

²⁸ Jungle er en community i West Kingston, og må ikke forveksles med Jungle12.

²⁹ Jamaica Defense Force. Opererer i samarbeid med Jamaica Constabulary Force, JCF.

³⁰ Sandra Sewell, en forskningsassistent og student ved UWI, Mona.

again. A soldier is alleged to have shot at Sandra Sewell deliberately as she sought protection from the gunfire”.³¹

Våren 2005 kom også den internasjonalt kommersielle reggae/dancehallartisten Sizzla i politiets og lokale folks søkelys etter at 13 automatvåpen, ammunisjon og skuddsikre vester ble beslaglagt i hans ”Judgement Yard”. Sizzla og 33 andre menn ble arrestert, de fleste ble løslatt etter kort tid, men tre menn ble satt i forvaring”³².

Aspekter ved de påfølgende demonstrasjonene

“August Town residents yesterday gave dancehall artiste Sizzla 24 hours to leave the community, and at the same time asked the police to release people who were being held since Tuesday without bail. The residents claim that men who usually gather at 'Judgement Yard', premises on August Town Road owned by the dancehall artiste, have been responsible for an upsurge of gun violence in the Kingston community, which has so far left three people dead. "We don't need Sizzla here since he can't conform to the rules and regulations of the community, so we are giving him 24 hours to leave. Sizzla need to sort himself out so he must decide whether he is an artiste or a badman, he can't be both. He must leave in 24 hours," said a 22 year-old woman who led yesterday's demonstration. "Sizzla and the Rizzla has 24 hours to leave", "Sizzla must go", "No dry cry - Sizzla must go now", "All men in lockup must free", and "Go get the guns not the men", read some of the placards that were carried by the more than 70 demonstrators yesterday”³³.

Siden den unge gutten og den kvinnelige aktivisten ble skutt og drept av JDF, har folket i August Town blant annet kontaktet Amnesty International. Senere ble også Scotland Yard involvert i etterforskningen. Hendelser som denne, har også gått for seg andre steder i Jamaica. I 2001 drepte JCF og JDF syv unge gutter i Breaton, St. Catherine. Saken kom opp for domstolen og statens gjerningsmenn ble dømt for drapene.

I forbindelse med beslaglagleggingen av våpen i Sizzlas yard, og de påfølgende arrestasjonene, protesterte en gruppe innbyggere både mot Sizzla og mot politiet. Spenninger innbyggere i mellom og deres forhold til politiet og staten, har derfor vært med på å skape

³¹ http://www.amnesty.org/en/alfresco_asset/fd8664c4-a434-11dc-bac9-0158df32ab50/amr380132004en.pdf (12.11.07)

³² <http://jamaica-gleaner.com/gleaner/20050318/lead/lead1.html> (23.06.06) For Sizzlas versjon, se <http://www.sizzla.org/about> (12.12.07)

³³ <http://www.ttgapers.com/Article868.html> (23.06.06)

uroligheter på ulike nivå. Statsapparatet har våpen som benyttes mot folket. Enkelte grupperinger innenfor August Towns grenser har også våpen, hvis benyttes for å forsvare seg mot andre grupperinger, mot politi og sikkerhetsstyrker, eller for å sikre seg egne økonomiske og maktrelaterte interesser.

Regntid og vannmangel

Det er oktober og regntiden har satt sitt preg på livet i August Town og i KSAC generelt. På en busstur til Spanish Town var jeg vitne til at flere communities var oversvømte. Folk jobbet iherdig med å demme opp og grave renner slik at husene kunne beskyttes mot de store vannmassene. Andre satt apatiske og så vannet grave seg gjennom hus og yards. Det samme gjaldt også den nye motorveien "Highway 2000". Enkelte biler forsøkte å kjøre gjennom oversvømte veistrekninger uten å lykkes. I stedet ble motorene kvalt og bilene lagde enda mer trafikk-kaos ved å ta slike sjanser. Vannet har også gjort ødeleggelser i August Town. Enkelte småveier er blitt forandret til små elver. Rørsystemet til det lokale drikkevannet er brutt sammen, slik at flere områder ikke har vann i rørene, huset jeg bor i inkludert. Kvinnen som leier ut huset beklager mangelen på vann i springen, og påpeker at problemet ikke kan løses av henne. Jeg beroliger henne med at jeg kan leve med forholdene en periode og at hun ikke trenger å bekymre seg på mine vegne. I normale perioder faller også vanntilførselen ut noen timer hver dag. Et sosioøkonomisk skille mellom folk som har vanntank(er) som hindrer en i å miste vannet, og de som ikke har vanntank er også å finne.

Vietnam

Det er min første ordentlige dag som beboer og etnograf i August Town. Jeg er spent på hva dagen og tiden fremover vil bringe, hvordan jeg blir mottatt av menneskene i området og hva jeg vil komme til å oppleve. Jeg får en tekstmelding fra Ranks med "Please call! Thank you!" og ringer ham opp. "*Me and Irie deh' 'ya, you know! Just go out 'pon de road and Irie will soon come check you and bring you to me yard*" [Irie og jeg er hos meg. Bare gå ut på veien, Irie komme å møte deg], sier Ranks. Jeg svarer at jeg snart vil være klar til å gå og at vi kommer til å sees. Jeg var en smule skeptisk til Irie etter at han hadde vurdert å stjele cd-mappen fra bilen til mannen som ordnet meg et sted å bo. Jeg oppfattet han også som noe totalitær, både ovenfor Ranks og meg selv. Jeg går imidlertid ut på gata som avtalt og ser Irie komme mot meg. Vi møtes midt i gata, Irie smiler og kommenterer "*Ja man! Me come link you, you know! Me a go bring you down safe. Seen!*" [Ja, jeg kom for å møte deg, vet du. Jeg skal bringe deg trygt ned til Ranks]. Vi hilser hverandre, knyttneve mot knyttneve og rusler i

fem minutters tid nedover mot Vietnam og Ranks' yard. Irie hilser på noen folk på veien ”*Blessed, maam!*”, sier han til en eldre dame. Når vi når Vietnam, kommer en mann mot oss og starter sitt første forsøk på å få noen dollar av oss. Irie forklarer at vi er på vei til Ranks og vi fortsetter videre med mannen etter oss. Når vi når porten, blir vi møtt av Ranks' hund. Vi går inn, og hele yarden er oversvømt av vann. Før jeg i det hele tatt ”får lov” å bevege meg innenfor er Irie i gang med å samle murstein for å bygge en ”bro” som skal sørge for at jeg går tørrskodd i yarden.

Den andre søndagen jeg tilbringer i August Town, blir jeg med Ranks og Irie til den ukentlige sammenkomsten på den store åpne arenaen nede i Vietnam. På hverdagene er denne plassen åsted for rekreasjon, unges ballspill, samt en liten markeds plass. På søndagene, samles folk fra ideelt sett, ulike områder av bydelen. Det lokale fotballaget spiller sine hjemmekamper der og trekker ivrige og kritiske supportere. Etter fotballkampen, følger en kamp med det lokale, kvinnelige nettbball-laget. Deretter er det fritt frem for barn som vil spille fotball og for de som ønsker å fremføre en sang i gjennom det lokale soundet, Terrorists hvis musikk styres av en *selecta*, en rolle lik den amerikanske DJ (disk jockey). En eldre rasta virker som toastmaster og sportskommentator. Da vi entret arenaen kommenterte han følgende: ”*Haile Selassie! With the blood of Christ! The Rasta and the nigger a pass through! We nah deal with colour; we deal with people!*” [Keiser Selassie! Med Jesu Kristi blod! Rasta og ”den hvite niggeren” tar seg en tur! Vi forholder oss ikke til hudfarge, vi forholder oss til mennesker!] Med stor innlevelse kommenterer han fotball og nettbball kampene. Innimellom oppfordrer han til å kjøpe en juice eller en *bon* (bolle) fra lagenes salgs boder. Det er fullt av mennesker på stedet. Noen henger ut langs sinkgjerdene eller i skyggen av et tre, mens andre har tatt med seg stoler hjemmefra. Barn, mødre og enkelte venninner steller håret til hverandre. Jeg oppdager noen fra mitt nabolag komme på sykkel, når jeg hilser på dem kommenterer de at de hadde ”regnet med å se meg der.”

Under fotballkampen er Irie opptatt med å kommentere spillet. Han kommer med innspill om hvordan ballen skal sparkes og hvordan laget skal samarbeide. Høylytt roper han ut kommentarer for å få spillerne til å ”spille langs bakken, slik at de kan kontrollere ballen bedre”. Irie har også innvedinger mot at enkeltspillere lar være å spille ballen til hverandre og helst vil gjøre ting på egenhånd. Etter kampen spøker han med at det burde vært han som var treneren. Min venn Errol snakket også Reggae Boys' (det jamaicanske landslaget) mangel på samarbeidsvilje. Han mente at hver og en av spillerne først og fremst ville spille ballen selv. Dermed ville laget ifølge ham aldri kunne nå noe VM. Etter at kampene er over og det går mot kveld, drar de aller fleste hjem til sitt. Igjen er barn og ungdom. Lyden på soundet skrus

opp og et par unge artistspirer ønsker å fremføre en sang eller to som i eksempelet i introduksjonen i kapittel 1.

Sosioøkonomiske dimensjoner

Innbyggerne i August Town er ikke en homogen gruppe hva sosioøkonomisk status angår. Der finnes mennesker som arbeider ved UWI, lærere som driver egne skoler, sykepleiere, tannleger med kontor i husene der de bor, folk som jobber på Caymanøyene i perioder eller år etter år, arbeidere i manufakturbransjen, i byggebransjen eller som elektrikere. Har man bil kan man jobbe som bilbud eller taxisjåfør, offentlig godkjent eller ikke. Mange kvinner og unge menn driver et lite businessforetak som matutsalg, kiosk, pub, frisørsalong eller barbersjappe, foretak som i stor grad opereres innen en uformell økonomi. Det er spesielt de unge mellom 15 og 35 som har problemer med å skaffe arbeid. De får dagene til å gå ved å henge ut på ulike "hjørner" eller blocks. Det er om denne aldersgruppen man benytter begrepet "youth".

Salg av ganja kan gi inntekter innfor den uformelle økonomiske sektoren, enten som eneste inntektskilde, eller knyttet til et annet businessforetak. Selgerne er heller ikke en homogen gruppe. En kvinne kan for eksempel selge dette i tillegg til andre varer fra hennes lille sjappe. Irie's søster hadde tidligere drevet denne gjeskjeften. Etter at hun ble tatt av politiet to ganger og kausjon måtte betales, nøyde hun seg med å selge grønnsaker, øl, matvarer, sigaretter osv. En ung gutt kan prøve å skape en *block* hvor han lett kan plukke frem ganja for salg, og må i den forbindelse passe seg for politiet. Man kan operere fra sin yard eller pub. Er man ikke tilstede, vil andre i familien ta seg av det. Det var det spesielt to steder som var anerkjent for å ha "de highest grade". Til disse stedene kom gjerne folk fra ulike områder. En respektert mann, som hadde vokst opp i fattigdom men seinere fått arbeide på Caymanøyene, fortalte at han tidligere hadde livnært seg og familien på salg av ganja. I dag er hans familie i August Town blant de mest vellykkede.

Langt på vei de fleste mennene jeg hadde kontakt med, uavhengig om de var 15 eller 50 år gamle, rasta, artister, eller ikke, var ikke i fast arbeid. De var avhengig av å tilknytte seg private oppdragsgivere, enten arbeidet besto i bygningsarbeid, reparasjon av biler, mopeder eller motorsykler, eller var knyttet til en eller annen form for plukking og transport av grønnsaker som for eksempel *ackee*. Driver man et eget foretak bringer, vanligvis hverdagen inn de ressursene som kreves til mat. Har man derimot ingen faste oppdrag og inntekter, er

man avhengig av å ta enhver liten jobb som i det minste gir muligheten for å tjene J\$³⁴100-500 avhengig av omfanget. Hvis ikke det nytter, må man se etter folk som kan hjelpe en med noen dollar for anledningen, for siden å komme med en gjenytelse. Enkelte tar ikke selv ansvaret, og prøver å hale ut penger av faste og tilfeldige mennesker, noe som naturlig nok skaper frustrasjoner og irritasjon for dem som jevnlig blir forespurt.

Svært mange har relasjoner i *foreign*, spesielt i New York, Miami og Caymanøyene, men også i engelske byer, og mottar noe støtte gjennom dem. Hvis en er så heldig at en får sendt over klær eller andre salgbare artikler fra familierelasjoner i *foreign*, kan man for eksempel stille dem ut for salg på gata utenfor ens yard, eller ta dem med til markedene Downtown og prøve å selge dem der. Hvis det går bra, kan man også plukke ut et par ting til seg selv, og gjerne også til en av ens *links*. Relasjonene i *foreign* tillegges gjerne egenskapen ”rik”, med den følge at en ikke kan begripe hvorfor det ikke er mulig å få sendt over noen dollar når det måtte trenge. Hvis noen lånte min telefon, benyttet de gjerne sjansen til å ringe familie i *foreign* for å høre om mulighetene for å få noen penger.

I forbindelse med høytidene er det gjerne ekstra forventninger til ens familie i utlandet. De færreste, som Irie, har identitetskort eller pass, og kan derfor ikke få tilsendt penger. Pengeoverføringer koster, derfor sendes ofte hele beløpet som egentlig er beregnet for flere personer til for eksempel eldste sønn eller datter. Når så pengene er hentet, blir det som skulle vært delt, beholdt eller unndratt andre eller tredjepart. Den som hentet pengene, beholder alt eller mesteparten og truer de andre til å tie om utfallet og takke avsenderen pent neste gang de snakkes.

Andre venter forgjeves, men sitter og venter på at noe en dag skal skje og antar at det i det minste skal komme noen dollar via Western Union. Mitt inntrykk er at mange venter nettopp forgjeves, for eksempel Ranks’ nabo ”Boms”. Han ventet og ventet på at søsteren i USA skulle ta kontakt med ham og hjelpe ham. Kanskje har ens mor og/eller far forlatt sine etterkommere i Jamaica og stiftet nye familier i *foreign*, med den følge at de som er igjen, blir nedprioritert eller ”glemmes” og kun får beskjed om for eksempel å klippe sine dreads eller slutte å røyke ganja, lære seg ”proper English”, med den hensikt å kunne få seg jobb og klare seg selv.

³⁴ J\$ (”J”) Jamaica Dollar. I perioden 2005-2006, tilsvarte 1NOK mellom J\$9.5 og 10, 5.

Eksempler på økonomisk erverv og identitet blant unge menn i nærmiljøet

Taddy livnærte seg av å selge "high grade". Han hadde sitt eget hus i morens yard, og opererte derfra, som en av to aktører i gata. "*A long time me used fi deh' 'pon de corner inna St. Anns. One time, me got busted, but me just lick dem same way. Dem neva tek' me to court. Man too smart fi dem, you know!*" [I lang tid, brukte jeg å selge ganja på et hjørne i St. Anns (en liten kystby). En gang, ble jeg tatt av politiet, men jeg "slo" tilbake. De klarte aldri å stille meg for retten. Jeg er for smart for dem, vet du!]

Tilbake i August Town, fortsatte han med sin business, og hadde fortsatt *links* i St. Anns som han benyttet seg av. "*One day, di whole world a gonnna smoke dis*" [En vakker dag, kommer hele verden til å røyke jamaicansk marihuana], uttrykte han optimistisk og ramset opp en rekke ulike varianter, "*purple skunk*", "*gum*", "*big bud*". Han kunne gjerne tenke seg å reise til foreign med ganja i bagasjen for således å bli en enda større aktør i businessen. "*You know seh, a so it a go inna di ghetto. Only one of we have fi bust out. Man will share same way. Di next day, me can come check him same way*" [Det er på denne måten det går for seg i gettoen. Det holder at en av oss gjør det bra økonomisk sett. Han som klarer det, vil dele med seg. På samme måte, kan jeg spørre ham om en tjeneste dagen etter.]

Da jeg spurte om hvor mye det var mulig å tjene på salget slik han holdt på nå, svarte han nølende, "*me allright still*" [jeg klarer meg helt greit], uten å utdype det noe videre. Jeg forstod det likevel sånn at han vanligvis hentet "*a pound*" (lb.) som han i ettertid betalte mellom fire og seks tusen J\$ for. Han delte det så opp i "*50 bags*" som han solgte til bekjente. Hvis man antar at han må selge hundre "*50 bags*" for å betale for pundet han kriet, vil han måtte selge hundre til for å komme på plussiden samtidig som han også bruker en god del av det selv.

Til vanlig var Taddy alltid den som var tidligst på plass i gata om morgenen. Jeg kunne se hans faste "morgenritualer" der han fyrte opp sin *spliff* og nøt den tidlige morgenstunden. Før den tid, hadde han allerede rullet en "*washout*" og "*cooked some ital stew*". Ganja er det aller viktigste i hans liv. Det gir ham "*blessings*" om morgenen, slik at han kan roe ned i yarden midt på dagen, for kanskje å ta en tur opp på "di corner" om ettermiddagen.

En dag, kom Taddy jublende opp i yarden jeg bodde. Han ville feire at han om kort tid, ville motta en pakke med klær fra søsteren i England, og ba sin tante pent om en Guinness. Hun ville uansett "snart få pengene han skylte henne". (Taddy var stadig innom henne for å låne litt penger. Noen ganger var greit for henne, andre ganger, skjelte hun ham ut og avfeide spørsmålet. Han fikk pent "ordne opp for seg" før han kunne forvente mer.) Han var meget

lykkelig over å kunne motta klærne som han ville selge til folk i området. Et par ukers tid seinere, hadde han mottatt pakken og stilte dem opp på gata utenfor. Han viste stolt frem ”*some real thuggy-thuggy wear*”, og oppfordret meg til å kjøpe nye, ”riktige gettoklær” av ham.

Patrick bor ikke i August Town, men i en liknende ”low-income community”, Standpipe. Den største forskjellen mellom de to communities, er at Standpipe er et fredelig sted hvor utbrudd av vold hører med til sjeldenhetene. Jeg observerte heller aldri politi eller sikkerhetsstyrker der. Samtidig ligger det sentralt i St. Andrew, noe som gjør det lettere å oppsøke andre steder i jakt på jobb eller noen dollar. Patricks arbeidssituasjon kan tjene som eksempel på hvordan det er å ha fast arbeid og tilhørende inntekt. Patrick var en av de første jeg traff i Kingston og vi møttes jevnlig i løpet av tiden jeg oppholdt meg i landet. Det tok tid før jeg lærte ham skikkelig å kjenne, jeg hadde bare inntrykk av at han ”jobbet døgnet rundt og ikke bodde noe sted”. Han jobbet på et gjestehus i Crossroads om natten, hvor han passet på inngangsporten. Fra 07 til 17 jobbet han på en byggeplass ikke langt fra der han bodde. Han var lite fornøyd med jobben på gjestehuset og klagde over dårlig betaling. Det eneste positive var at han traff folk fra hele verden. Etter en tid solgte eieren gjestehuset og Patrick mistet jobben. Han hadde fortsatt jobben på bygningsplassen. Jobben bestod i hard manuelt arbeid med mye bæring og muring. For det fikk han en vanlig arbeiderlønn J\$1200 om dagen (J\$7200 uka, mandag-lørdag, fri søndag.) Aller helst ville han spare opp til en elektrisk sag og annet verktøy for å starte opp for seg selv. En dag ramlet han ned i en sjakt, brakk en arm og skadet begge skuldrene. Det førte til at han ikke kunne jobbe på 2 måneder, og det var heller ikke sikkert at han ville få jobben tilbake. Han fikk ingen kompensasjon for tapt arbeidsinntekt, ei heller for utgiftene han hadde på det påfølgende sykehusbesøket. Andre personer jeg snakket med som hadde vært innlagt på sykehus etter trafikkuhell, knivstikking osv, hadde store problemer med å kunne betale for utgiftene det gav.

I Standpipe leide Patrick et rom sammen med kjæresten og hennes 3 døtre (8-15 år). (Selv hadde han en datter fra et gammelt forhold i St. Elisabeth, men han hadde ingen kontakt med hennes mor, og forsøkte å unngå å møte henne da vi var der.) Alle tre døtrene gikk på skolen, og han bidro i en viss grad til det. De tre jentene hadde alltid mørke ringer under øynene og så slitne ut. Likevel var de alltid blide og satt stor pris på å få gå på skole. De var alltid i strålende humør når jeg besøkte dem. Vi spilte gjerne noen slag ludo og snakket om ting de lærte på skolen. Gjennom tv hadde de lært seg noen spanske gloser og var forbauset over at jeg ikke forstod spansk. Kjæresten hadde bare sporadiske jobber, for tiden ingen, men

hennes eks. bidro også noe til barnas skolegang. Hun forventet derfor at Patrick som var i jobb, stilte opp for dem, noe han gjorde så godt han kunne. Som så mange andre nevnte, ”*Man have fi have ooman, and ooman have fi have man. It’s natural!*” [En mann må ha en kvinne, og en kvinne må ha en mann. Det er helt naturlig.] Selv om det er ”naturlig”, krever det at mannen bidrar økonomisk. Hvis ikke, har en kvinne ikke bruk for en mann.

Patrick, på sin side var glad i dem alle. Men han var aller mest glad i ”*dem gangsta things like Passa Passa, Quad and Asylum*”, dancehallarenaer i KSAC. Førstnevnte dancehallarena finner sted hver onsdag i Tivoli Gardens, et sted folk utenfor ikke drar dersom de ikke har en bil de kan forlate stedet med. De to andre, er nattklubber i New Kingston, og det krever store økonomiske ressurser hvis man skal dra dit. Det koster J\$600 å komme inn, og det nytter ikke å komme dit uten å være velkledd. Da vil man ikke oppnå respekt, verken hos menn eller hos kvinner. På en reise til *country*³⁵ med Patrick og en fetter av ham, spiltes dancehall i bilens anlegg. Spesielt en sang ble spilt igjen og igjen, til stor beundring for de to. Det var da sangeren, akkompagnert av lyd fra skudd som ble løsnet, oppfordret til å drepe alle ”*Fisherman*” et annet ord for *battyman*, homofile.

Selv om Patrick er en hardt arbeidende mann, og forøker å avgi et uttrykk som spiller på et ”gangster ideale”, gjør han aldri noe ulovlig mot andre mennesker. Av sin mor, er han oppdradd til å te seg ordentlig. Han tror på Gud (den svarte gud) og Jesus, men går aldri i kirken. Likevel er det viktig for Patrick å presentere seg som ”gangster”. En gang da vi to gikk sammen på gata satt jeg fra meg en tom vannflaske. Han plukker den opp og utbryter ”*Walk like a gangsta now, man!*”, rekker meg vannflasken og impliserer at jeg må beholde den for å avgi det ”rette” uttrykket. På gata ønsker han gjerne å ha en Guinness i den ene hånda, og en spliff eller sigarett i den andre. Han fremstår også alltid som velkledd. Når han passerer jenter, stopper han gjerne opp for å beskue dem og kommentere deres utseende, for eksempel av type ”*Fatty! Mama look good!*” Gangster idealet til tross, en gang jeg sto og pratet med ham på Legunea, hvor jeg tidligere hadde bodd og således kjente mange, kommer en mann, ”*Fireman*”, bort til meg, godt beruset av rom. Min venn skygger banen momentant, mens jeg blir stående og høre på at mannen i dag ønsker å gjøre meg om til ”*Black man*”. Jeg måtte bare ”bli med ham rundt hjørnet”, der han hadde ”alt som trengtes for å gjøre meg svart”. Noe liknende skjedde også i et annet tilfelle sammen med min venn Patrick. En rasta som jeg hadde truffet flere ganger og diskuterte Haile Selassie med, dukket plutselig opp. Patrick skygget igjen banen. Neste gang jeg snakket med Patrick, forklarte han forsvinningen med at

³⁵ ”Country” refererer her til stedet der Patrick er født. Hans mor og noen søsken bor der fortsatt. Flere av hans søskenbarn bor i Standpipe og i Harbour View i Kingston.

mannen var ”*cockehead*” (”kokainvrak”) og ikke minst, ”*madman*”. Derfor stakk han av. Mannen hadde alltid med seg en koffert med Bibel, utklipp, tegninger osv. Hans største oppgave er å spre ordet om Selassie fordi han mener at enkelte rasta ”*burned di Bible*” [ikke fulgte bibelen] Det var i hans øyne helt galt fordi Selassie selv leste sin Bibel og fulgte dens lærdom. Derfor var det helt galt å fornekte bibelens budskap. Trodde man på Haile Selassie måtte man også tro på bibelen.

Jermaine jobber hardt i forsøket på å klare seg økonomisk. Som følge av at han har fått hjelp av familien til å skaffe en varebil, kunne han jobbe for en supermarkedskjede. Arbeidet består i å kjøre varer mellom kjedens utsalg i KSAC og St. Catherine (Portmore og Spanish Town.) Dette arbeidet kunne gjerne ta 10-12 timer daglig, avhengig av trafikken på veiene. Lønnen var J\$1000 om dagen, uavhengig om han brukte 8 eller 12 timer på oppdragene. Han har også en kjæreste som går på skole og prøver så godt han kan å få tid til både å bringe og hente henne der. Han påpekte at han var veldig glad i henne og samtidig også bekymret for henne og måtte derfor gjøre alt han kunne for å tilfredsstille og ta vare på henne.

Etter endt arbeidsdag, drar han og kjæresten gjerne en tur innom moren i August Town. Deretter drar de videre hjem til huset de leier av hans onkel. Han var etter hvert blitt mektig lei av å bo der, ja i det hele tatt i August Town. ”Hver dag” han kom hjem etter jobb, satt de samme guttene i gata der han bodde. Og der hadde de, ifølge han, sittet hele dagen ”uten tiltak til å gjøre noe som helst”. Derfor fikk han de samme spørsmålene fra dem om og om igjen. Han ble spurt ut om han kunne hjelpe med ”*a draw of herb*” [litt ganja] eller om penger til ”*a food*”. Han lurte på hva jeg syntes. Er det hans ansvar å ta vare på dem? Selv mente han at det ikke var det. Han hadde selv aldri røykt ganja, og hadde heller ikke mye positivt å si om de som gjorde det. I det minste, måtte de gjøre noe annet også. Han jobber selv hardt fordi han ønsker å komme noen vei i livet, han jobber fordi han har kjæreste, og han jobber med tanken om å flytte fra August Town. Ikke nok med at guttene i gata plager ham. I den siste tiden hadde han også vært utsatt for sabotasje. En gang hadde strømtilførselen blitt kuttet. Kort tid etter ble også tv-antennekabelen kuttet. Personen han har størst mistanke til, er onkelen som eier huset han leier. Jermaine begrunner mistanken med at onkelen misliker at nevøen overgikk ham økonomisk som følge av jobben han har. Selv om alles drøm er ”*to elvevate from di slum*”, råder også tanken om ”*equality*”. Med andre ord, den som forsøker å gjøre noe, og til en viss grad lykkes, blir gjenstand for bitterhet og sjalusi. Foreløpig kan han ikke flytte noe sted, men kanskje en gang i fremtiden når hans kjæreste også er i jobb. Det vil koste alt for mye å leie hus eller leilighet i et bra strøk. Å kjøpe vil

kanskje forbli en umulighet. Jermaine vil uansett ikke gi seg så lett. Hvis han bare fortsetter å jobbe hardt mener han at fremtiden vil være sikret.

Uformelt arbeid

Irie har i løpet av sitt liv hatt mange jern i ilden for å kunne klare seg økonomisk. Han har aldri fått hjelp, men har fått bo i bakgården til sin søster i de 25 årene han har bodd i byen. Han har flere ganger blitt konfrontert av søsteren fordi det er artistkarrieren han vil satse på til fordel for det hun vil kalle "ordentlig arbeid". "Når han slår igjennom som artist", ønsker han å oppgradere søsterens hus. Tidligere jobbet Irie for et taxiselskap. De siste årene, hadde han jobbet sporadisk som murer, først og fremst i August Town, men også andre steder i KSAC og Jamaica. En stund hadde han også solgt *roots* på gata og på markedet i Papine. I perioder mens jeg oppholdt meg i August Town, solgte han også ganja i Portland.

Salg av ganja sikrer for enkelte aktører jevnlig tilgang til penger. Taddy og Serious er to aktører som opererer hjemmefra. Andre, for eksempel en kioskeier og en av guttene i en *block*, ble arrestert og tatt til retten etter at de ble anholdt for salg. De var imidlertid raske med å starte opp med salget igjen. Irie's søster hadde tidligere også solgt ganja, uten å røyke det selv. Etter at hun hadde blitt arrestert to ganger, sluttet hun med det for godt. Den eneste sanksjonen mot salg av ganja, er politiet. Ellers er ikke salget gjenstand for verken moralske innvendinger eller sanksjoner på nivået av community. Snarere sees det som negativt at politiet blander seg inn og tar den inntektsgivende ganja'en fra dem. Det var i disse sammenhengene generelt mye prat om hvor lang tid det ville ta før de respektive selgerne startet opp sin business igjen og eventuelt hvilke endringer de kunne gjøre for å hindre at ganja'en på nytt ble beslaglagt.

Folks relasjoner til *foreign* og jamaicanske diaspora

De fleste av aktørene jeg ble kjent med hadde aldri vært i *foreign*. Mange har derimot deler av sin familie i USA, England og Canada. Ras har for eksempel fortid i New York. I Ranks sin familie har både faren og moren flyttet til USA og startet hver sine familier. Hans eldre bror har bygget seg opp økonomisk som følge av arbeid på Caymanøyene, hans søster bor i USA, mens hennes barn bor i August Town. Ranks bror har også i perioder arbeidet i USA. En mann jeg traff i julehøytiden, ble sett på som et godt eksempel av de gamle kameratene sine. Fra å være en fattig pottemaker, til å selge ganja lokalt og seinere jobbe i byggebransjen i

Caymanøyene³⁶ i en tiårsperiode, har han hatt mulighet til å forsørge familien i August Town, sende barna på skolen og bygget hus til sin gamle mor. Familierelasjonene i *foreign* er gjerne gjenstand for forventinger og ønsker fra de som er igjen i Jamaica. Noen støtter sine familiemedlemmer, mens andre lover å hjelpe uten at det alltid realiseres.

Erverv og identitet

Det eksisterer ulike økonomiske tilpasninger i arbeiderklasse konteksten. Noen gjør så godt de kan for å klare seg økonomisk, mens andre igjen må ty til andres hjelp for å klare seg. De som har relasjoner i utlandet, venter gjerne på at noe skal skje. Enkelte får økonomisk støtte, mens andre lever i håpet på at en mor eller søster en dag vil hjelpe. Noen må basere seg på flere inntektskilder, mens andre til tider ikke har noen. Andre har nok å gjøre med den jobben de har. De kommer hver dag slitne hjem til de samme folkene som spør dem om hjelp og blir etter hvert mektig lei av å måtte ta ansvar for andre. På dagtid var det i normale perioder, alltid ungdommer som hang ut på ulike steder og fulgte med på hva som skjedde. Andre går rundt og rundt på jakt etter penger, mat eller ganja.

Hva man foretar seg og hvordan man handler er ifølge Ortner (1984) styrt av motivasjon. "What actors do, it is assumed, is rationally go after what they want, and what they want is materially and politically useful for them within the context of their natural and historical situations" (1984:151). Frykt for ukjente er etter min oppfatning særlig fremtredene i en jamaicansk kontekst. Man forholder seg til dem man allerede kjenner og unngår andre. Jenkins (2004:49-51) diskuterer identitet og identifisering, og forhold mellom *selv-bilde* og *offentlig bilde*. "Who I have relationships with, and the nature of those relationships – who I identify with - contributes to who I am, and says something to others about me (...) Nor are people the only resources I can draw upon on self-identification: clothing, religious practice, occupation,(...) music (...). Things of all kind can be out to use. (2004:49). Jamaicanere kan også hevde å ha flere "identiteter" (Nettleford 1979:5) noe som også vil komme frem om artist- og rastaidentiteten seinere i studien. "The self is, therefore, altogether individual *and* intrinsically interactional. It depends for its ongoing security on the validation of others, in its initial emergence and in the dialectic of continuing identification" (2004:49).

Fra avsnittet om Taddy, Patrick og Jermaine, kan noen grunnleggende tendenser oppsummeres. En sentral tendens er at aktørene baserer seg på flere former for erverv for å

³⁶ Som følge av økte forekomster av jamaicanske kriminelle på Caymanøyene, ble det i 2006 innført visumplikt for jamaicanere. Det kan gjøre håpet om å tjene noen gode penger vanskeligere for dem som ønsker å forsøke seg. Sveits er i dag det eneste landet en jamaicaner kan reise på ferie uten visum.

overleve. To av aktørene, Patrick og Jermaine har fast, formelt arbeid som tar store deler av dagen. De to lever sammen med sine respektive kjæresten og bruker en stor del av det de tjener på dem. I Patricks tilfelle også på kjærestens barn, som i tillegg mottar noe støtte fra deres biologiske fedre. Gitt et likehetsideal som råer i konteksten av August Town, er Jermaine's bosted flere ganger blitt utsatt for sabotasje, noe han mistenkte sin onkel, huseieren for. Jermaine får stadig spørsmål penger til ganja av guttene i gata han bor, noe han er mektig lei av. Selv røyker han ikke ganja og har heller ikke mye positivt å si om de som gjør det. Han mener at de selv må ta ansvar for seg selv og ikke hele tiden henvende seg til andre for økonomisk hjelp. I ytterste instans ønsker Jermaine å kunne flytte fra August Town til et annet, "bedre" sted i KSAC. Det vil foreløpig koste mye mer enn hva han kan klare å betale med en inntekt på rundt J\$1000 pr dag. Patrick har lenge drømt om å kjøpe seg en elektrisk sag for å kunne jobbe selvstendig. Etter at han mistet jobben på gjestehuset og en stund seinere skadet seg i arbeidet som anleggsarbeider, mistet han tilliten til arbeidsgiverne.

Patrick er opptatt av å være en kjærlig familiemann og han er troende uten aktivt å delta i noen menighet. Parforholdet til tross, Patrick nøler aldri med å kommentere de jentene eller kvinnene som han møter på veien. Han er også særlig opptatt av å kle seg og oppføre seg i det offentlige som "gangster". Derfor er han også opptatt av å oppsøke dancehall klubber i KSAC som er relatert til "gangster" idealet, steder som er dyre å komme inn på og som krever "rett" bekledning. For å kunne leve ut gangster idealet må han ha penger, han bruker også penger for å opprettholde det. Gangster idealet til tross, han har aldri tenkt tanken om å bære våpen, og skygget raskt banen i de tilfellene jeg enten var sammen med ham og møtte andre jeg kjente, eller tilfeldigvis møtte ham mens jeg var sammen med andre. I episoden der han og fetteren igjen og igjen lyttet til og frydet seg over det antihomofile budskapet, gav han også inntrykk av å identifisere seg med gangsteridealet. I den offentlige presentasjonen av selvet (Goffman 1992) er det viktig for Patrick å kommunisere at han er heterofil, har penger og identifiserer seg med et "gangster" ideal. Det kommuniseres gjennom hvilken musikk han lytter til, gjennom konsum, gjennom å gå riktig kledd og gjennom de arenaene han oppsøker. Samtidig er han også en familiemann, både kjæresten og moren har betydning for ham. Deres og eget liv er verdt å beskytte. Ved å presentere seg som "gangster" kan det tenkes at en får respekt fra andre slik at man unngår å bli konfrontert med ubehageligheter.

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg i forsøkt på å beskrive August Town, innledningsvis lokalisert den, gjort rede for en heterogenitet av religiøst liv. Den historiske skikkelsen Alexander Bedward,

har hatt stor betydning for flere religiøse retninger. Det har vært gjort forsøk på å etablere et turistsenter tilegnet ham uten at det har lyktes å skaffe midler. Også andre inner-city communities har forsøkt å få støtte til arrangement som kan ha interesse for turister. Blant annet konseptet Passa Passa i Tivoli Gardens. De har forsøkt seg på dialog med Jamaica Tourist Board, men interessen har vært laber. Det er ikke i KSAC en finner det mest hensiktsmessig å trekke turister. Turister i KSAC får pent nøye seg med å oppsøke steder som Bob Marleys museum og det viktorianske Devon House lokalisert i langs Hope Road i det sentrale KSAC.

Selv om August Town i prinsippet er en og samme community, er det navngitte ”communities” innenfor grensen av August Town med betydning for hvordan man forholder seg til de respektive stedene. I kjernen av August Town, er det grunnet store yards av familienettverk relativt stabilt og politisk nøytralt. I kapittel 3 blir aspekter om tilhørighet og begrensninger på frihet til bevege seg i det sosiale rom gjort rede for.

Media har ifølge enkelte skapt et offentlig bilde av August Town som har gjort det enda vanskeligere å få jobb i andre deler av Jamaica. Etter at JDF i 2004 drepte en ung gutt og en kvinnelig aktivist, har antall volds-episoder og demonstrasjoner økt. Tillit til statsapparatets styrker har minsket. En rekke våpen ble i 2005 beslaglagt og en rekke menn ble arrestert, blant annet artisten Sizzla. Innbyggerne krevde at alle de arresterte ble løslatt og at Sizzla selv måtte velge om han ville være ”artist” eller ”badman”.

Det er også kommet frem at ulike former for erverv og sosioøkonomisk status finnes i August Town. For de som er heldige å ha relasjoner i utlandet, kan penger jevnlig eller av og til hjelpe til i en ellers hard hverdag. Mange setter sin lit til at andre en dag eller jevnlig skal hjelpe til økonomisk, mens andre venter forgjeves. Salg av ganja er for noen en måte å overleve på. Noen av dem blir arrestert av politiet, men som regel satt fri igjen. Noen drømmer om å bli store aktører i businessen og håper en dag å reise til utlandet med ganja i bagasjen. I Chevannes (2001a) sammenliknende studie av ungdommers sosialisering i ulike communities i Karibia, svarte flere ungdommer at det ikke spilte noen rolle hva de tjente penger på i foreign. Så lenge man kom seg dit, ville en ”klare det”. Å selge ganja eller kokain var en mulighet. Enkelte av ungdommene påpekte at de forble i sine communities av den grunn at de ”ikke kunne gjøre det noe bedre”.

Tanker om likhet og resiproke nettverk av økonomiske transaksjoner kan hevdes å eksistere, i det minste på et ideelt plan. Folk som klarer å få ting til å gå rundt ved å jobbe hardt, kan bli offer for misunnelse men også bli respektert og verdsatt. Jermaine er en av dem som har opplevd å bli sabotert som følge av at han har fått til noe. Uten familien hadde det

ikke vært mulig å skaffe seg bil og dermed også en grei jobb. Å tjene J\$1000 eller mer på en dag er mye penger i forhold til dem som tar på seg mindre og færre uformelle oppdrag. Der kan en tjene opp mot J\$500. De som spør andre om penger, ønsker seg gjerne en J\$20 mynt eller kanskje en J\$50 lapp.

I eksempelet med Patrick kom det frem at han på den ene siden er en troende familiemann og arbeider, mens han i det offentlige rom gjerne ønsker å presentere seg som ”gangster”. Jeg identifiserte det som en strategi for å opprettholde en fasade i et offentlig mannsdomene hvor frykt for ukjente gjør at det er viktig å avgi gangsteruttrykket.

Den sosiale arenaen i Vietnam, August Town, er vanligvis et livlig sosialt og underholdende sted på søndager der folk kommer fra flere av de andre navngitte stedene for å se fotball og hygge seg. For artistspirenes del, er det også et sted for å benytte sjansen til å opptre. Ideelt sett fikk jeg høre fra gamle og unge at det var vanlig at ulike soundsystems ble satt opp i de ulike delene og at folk brukte å ferdes fritt imellom dem.

I neste kapittel vil jeg ta for meg tendenser som hindrer folk i å bevege seg fritt omkring. Utbrudd av vold skaper frykt blant borgerne i August Town. Frykten gjør at ens sikkerhet er størst innen ens egen navngitte community og i ens yard. Folk vegrer seg for å gå inn i andre områder eller communities. De som våger det kan oppleve å bli fortalt at de ikke hører til der og kan også oppfattes som faretruende. Volden utføres av tungt bevæpnede territoriale gjenger, og for den saks skyld av JCF og JDF. Enkelte *blocks* eller grupperinger av gutter/menn forsøker å opprettholde grensene mellom områdene. I den påfølgende diskusjonen tar jeg utgangspunkt i tradisjonen av politisk segregering, ”den symbolske konstruksjonen av community” (Cohen 1992), forhold som ”vi” versus ”dem” og former for lokale ”lover” og sanksjoner for å belyse tendenser av konflikt og konflikthåndtering.

Kapittel 3

Babylon a run tuff! Ruff!

“A hungry man is an angry man. You can't put guns in the hands of a hungry man. Cause if everybody have guns and no food, then you got to bite the bullet” (Bunny Wailer, i *Made in Jamaica*).

Innledning

Dette kapittelet omhandler *blocks* (gjenger på hjørner), voldelige *gunmen* som dreper, samt folks opplevde og forståelse(r) av vold. Samtidig gjøres det rede for ulike motstandstrategier knyttet til volden med basis i hovedaktørens sangtekster, samt kirkesamfunn og husmødres håndtering av de voldelige omstendighetene. Når volden igjen er et faktum for folkene i August Town, forsterkes grensene mellom de ulike områdene i bydelen, samtidig som våpen eller våpenimitasjoner og økt tilstedeværelse av politi og sikkerhetsstyrker er et faktum. Det skaper frykt og begrenser folks bevegelser innen og på tvers av de territoriale områdene, noe som igjen skaper ytterligere kategoriske distinksjoner som ”vi” og ”dem” mellom folk i de ulike områdene. Lokale former for ”lover” og sanksjoner legger føringer for akseptabel sosial atferd og er et alternativ til det jamaicanske rettssystemet og politiet. Deretter trekker jeg igjen på rastaartistenes tekster som moralske og symbolske ”angrep” på volden og trekker inn komparative eksempler på distinksjonene mellom ”vi” og ”dem” både med tanke på ”rasta” versus ”ghetto youths” og de ulike territoriale områdenes tanker om hverandre.

Fire uker etter at jeg bosatte meg i August Town, endret omstendighetene seg betraktelig. En rekke skyteepisoder fant sted. Den siste jeg selv var vitne til, var kvelden før jeg forlot Jamaica i februar 2006. Som det har kommet frem i medias omtaler i kapittel 2 er konfliktene flere år gamle. Basert på intervjuer og observasjoner i August Town sporer Rickards (u.å.³⁷) kimen til konfliktene tilbake til JLP's seier ved valget i 1980. Da begynte menn fra Hermitage (JLP) og Jungle12 (PNP) å angripe hverandre med våpen en av Rickards informanter hevder ble skaffet til veie av de to respektive politiske partiene. Til dags dato er volden en del av hverdagen til August Towns innbyggere. Jeg vil i den forbindelse gjøre rede for noen episoder hvor jeg befant meg i det offentlige rom da skytingen startet. Den unge mannen Tommy var en jeg så vidt rakk å bli kjent med før han ble skutt og drept. Videre vil jeg gjøre rede for konsekvenser av volden, samtidig som jeg også vil presentere noen forklaringer som folk i gata gav på volden.

³⁷ Rickards, Peter Dean. <http://www.afflictedyard.com/altsystem.htm> (22.11.07)

Utbrudd av vold

En onsdag i oktober opplevde jeg for første gang skyting i nærmiljøet. Dagen var preget av spenninger mellom Ranks og Irie uten at jeg fikk vite hva som var grunnen til det. Irie syntes imidlertid at Ranks hele dagen hadde vært så hemmelighetsfull. Ranks hadde i løpet av dagen vært ute av yarden en rekke ganger, slik at Irie og jeg stadig ble sittende igjen å lure på hva vår venn egentlig hadde fore.

Irie ønsket å reise til *country*, nærmere bestemt der Ranks *brethren* og onkel Ras holder til. Etter timer med en kjedsommelig og bekymret venting, bestemte vi oss for at det var på tide å gå en liten runde i området for å strekke på oss, ”to see a wa gwaan” [for å se ”hva som skjer”].]

I det vi går ut porten kommer Ranks tilbake med en *scandalbag* (sort plastikkpose hvis innhold ikke sees) under armen. Han lurte på hva vi hadde tenkt til og mener vi bør holde oss i yarden. Han virker urolig og klar for å gå i hus før mørkets frembrudd. Likevel velger Irie og jeg å gå ut og får beskjed om å vente på Ranks ute i gata. Mens vi venter blir vi stoppet av noen menn på et hjørne som kommenterer ”*Di artist and di produca a pass through!*”. De snakker om Irie’s musikk og lurte som så mange andre på hvem jeg er, om jeg er fra USA osv. Det blir stilt spørsmål via Irie om hvorfor jeg ikke har bil. ”I det minste, bør jeg kle meg opp som gutta i gata, som *real ghetto youth*” mener en av dem. Jeg forklarer at jeg er i Jamaica for å lære om landet, kulturen og musikken deres, peker mot hodet og får anerkjennelse for det. Ranks kommer og vi går alle tre videre nedover gata. På den store bydelsplassen passerer vi barn som spiller fotball og leker. Vi går videre og stopper opp ved en liten sjappe utenfor huset til en familie.

Vi står sammen med kioskeierne i ti minutters tid før en rekke kraftige skuddsalver kan høres. (Grunnet fjellene rundt August Town kan det være vanskelig å lokalisere hvor skuddene kommer fra.) Vi blir stående inntil sinkgjerdet og observerer at både barn, unge og voksne kommer løpende nedover gata og inn i deres respektive yards. Musikkanlegg som kan høres fra flere kanter blir straks skrudd av. Kvinnen som eier sjappa roper: ”*Dis is serious! Seems like dem are at war again!*” [Dette er alvorlige saker! Det ser ut som de er i krig med hverandre igjen!] Kioskeierne begynner straks arbeidet med å ta varene ut av kiosken (et skap med hyller til de ulike varene øl, juice, boller, kjeks, sigaretter osv.) og bringer dem inn i huset. Lysene slukkes. På den andre siden av gaten sparkes en dør opp. Ut kommer en mann bevæpnet med en AK-47. Han løper også nedover gata. Vi blir enda mer usikre på hva som egentlig foregår. Straks etter sparker han inn en port til en yard nedenfor og kommer seg inn der. Mannen med våpenet samler sine ”allierte”. Vi blir da tilbudt å søke ly hos familien som

eier sjappa. Nye skudd blir avfyrt og det blir hevdet at skytingen går for seg i et annet område i bydelen. Likevel, usikkerheten og frykten har spredd seg og lokale menn er beredt til å måtte forsvare Vietnam dersom nødvendig. Barna i familien blir kommandert inn i huset og flere lys slukkes.

I omkring en time holder vi oss der. Ranks virker spesielt rastløs og redd. Han klarer ikke å holde seg i ro. Irie råder ham til å roe seg ned, holde seg på en plass og slutte å gå i ring. ”*Right inna me yard me a wanna go now*” [Jeg vil komme meg hjem nå med en gang], sier Ranks stadig. Kvinnen forsøker gjentatte ganger å komme gjennom på mobilen uten å lykkes. Mobilnettets kapasitet er sprengt. Barna i huset er tilsynelatende mer opptatt av at det er en fremmed i døråpningen enn den uhyggelige stemningen som nå råder. De fniser. Både Irie og moren deres ber dem holde opp med det og være stille. Etter en stund roer situasjonen seg og kvinnens samtale på mobilen bekrefter fra hvilket område skytingen kom fra. Ranks, Irie og jeg kan ta sjansen på å gå de 2-3 minuttene til Ranks’ yard. Gatene er tomme og det hersker en uhyggelig stillhet. Irie og jeg velger heller å gå direkte hjem enn å forbli hos Ranks selv om han ønsker det. Bortsett fra noen patruljerende politibiler, møter vi ingen på ferden hjem til meg. I kjent stil³⁸ vandrer vi til porten til huset der jeg bor. Irie venter som alltid på at jeg skal komme meg trygt inn og låse porten bak meg. Hundene i yarden passer godt på at han holder seg på god avstand utenfor.

Dagen etter går det rykter om at en mann skal ha blitt drept og at flere skal være skadet. Under overskriften ”Eight Murdered in 24 hours. Homicides hurtle to record figure” i *The Gleaner* blir hendelser i August Town og Rockfort, en community relatert til JLP øst i Kingston nevnt. Det nevnes at fire uidentifiserte personer ble skutt, en av dem, en ”innflytelsesrik person” i Goldsmith Villa, August Town ble drept³⁹. Tross i usikkerheten og forhåndsreglene man må ta de neste dagene går det en uke før nye skudd løsnes. Deretter er de imidlertid å høre hver kveld i fem dager på rad før Ranks, Irie og jeg bestemmer oss for å reise til *country*. Kvelden derpå når Irie og jeg vandrer hjem fra Ranks, passerer vi to unge gutter i Vietnam som vifter med en revolver. Ingen andre er å se på veien.

³⁸ Irie og jeg møtte sjeldent på andre enn politiet når vi gikk hjem fra Ranks om kveldene. Alle hundene i deres respektive yards, markerte seg for oss, enten ved å bjeffe bak portene eller ved å hoppe over et gjerde for å holde oss på avstand. Irie var bevisst på at det alltid var noen som observerte oss der vi gikk, spesielt idet vi forlot Vietnam.

³⁹ *The Gleaner* 04.11.05

Innskrenking av det sosiale rom

Umiddelbart etter at skuddene kunne høres, løp folk rett hjem til sine yards for å komme i sikkerhet. Det ellers livlige stedet med gateliv og musikk fra alle kanter blir forandret til et uhyggelig sted. Folk er usikre på hva som foregår og hvor skuddene ble løsnet. Kioskeierne sikrer sine varer, slukker lys, sender barna inn og lar Irie, Ras og meg få søke tilflukt hos dem. Kvinnens første konklusjon er at det (igjen) er ”krig” mellom ulike grupperinger uten umiddelbart å kunne identifisere hvilke grupperinger det er snakk om. Hun prøver å ringe bekjente for å finne ut av hva som foregår. Grunnet stor pågang i mobilnettet, tar det tid før hun lykkes i å finne ut at skytingen kommer fra Goldsmith Villa. Pågangen i mobilnettet er en indikator på at folk umiddelbart ønsker å finne ut av hva som foregår og ringer i den forbindelse familie og venner. Ranks gav inntrykk av at han var spesielt redd og ville også komme seg hjem i sin yard hvor ingen vil angripe ham så lenge han ikke har noe uoppgjort med noen. Ingen utenforstående kan angripe enkeltpersoner innen grensen av Vietnam uten at det får konsekvenser, ei heller folk i Vietnam uten at det er en sanksjon mot uakseptabel atferd. En av Rickards (se fotnote 37) informanter fra Hermitage hevdet at ”den eneste måten en tyv kan bryte seg inn i et hus i Hermitage, er at noen fra Hermitage arrangerer det. Ingen utenfra kan komme seg inn uten intern hjelp”. Internt i en community er det vanlig at voldtekt, truing med våpen eller annet blir sanksjonert, enten ved å bli banket opp eller skutt (ibid.) Da Ranks hund en dag bet en kvinne, samlet hun folk utenfor hans yard for å kreve at han betalte henne J\$100 umiddelbart. Stone (1987, sitert i Rickards) omtaler dette som ”vigilante justice” der folk som følge av minsket tillit til politiets håndtering av kriminalitet tar loven i egne hender fordi de føler at de kriminelle ellers vil forbli straffet. ”The Code of the street” oppstår der politiets innflytelse ender og personlig ansvar for en egen trygghet begynner og dermed er med på å skape en form for ”øye for øye” eller en grad av ”tilbakebetaling” for overtredelser (Anderson 1999:10). I en samtale med en ung gutt som så mange andre lurte på om jeg kunne avse en mobiltelefon, fortalte jeg at jeg tidligere hadde blitt ranet for en. Han skjønnte med en gang at det ikke hadde skjedd i August Town, men i byen. ”Det ville ikke skjedd her”, sa han. ”Hvis det hadde skjedd her, ville vår *Big Man* ha krevd den tilbake. Ingen stjeler noe fra andre her”.

Mannen som hentet sitt våpen og samlet sine allierte er en av dem som i unntakstilstander tar våpnene frem for å beskytte sin community mot folk utenfra. Ranks bror hevdet å ha et våpen tilgjengelig dersom han skulle trenge det. Ranks og Irie kritiserte ham for det, men broren forsvarte våpenbesittelsen med at han i situasjoner der andre angrep dem (folkene i Vietnam) måtte gjøre sitt for å være med på å beskytte sine egne. Vanligvis stod det

alltid en mann ved ”inngangen” til Vietnam, som ifølge Irie passet på hvem som kom inn. Da jeg engang ble med en rasta til Central Village, Spanish Town, St. Catherine, måtte mannen stoppe opp og la seg identifisere av de som holdt kontrollen med inngangen til gettoen. I en sammenlignende rapport fra Spanish Town, Craig Town og August Town kommer det i tilfellet August Town frem at folk ikke kan gå fritt rundt med synlige våpen, men at de lett kan finnes frem hvis nødvendig (Mogensen et. al.(u.å):10)⁴⁰. De beværpede gjengene så ut til å være et unntak fra denne normen.

Ovenfor kom det også frem at gatebildet endret seg, at politiets patruljeringer ble økt og at to unge gutter viftet med våpen i det Irie og jeg passerte dem dagen etter. Folk er generelt opptatt av å vite hva som hadde hendt og det var straks rykter ute om hva som foregikk. I media kom det frem at det ikke bare var i August Town blod rant denne kvelden. I løpet av et døgn ble hele 8 personer drept på ulike steder i KSAC. Videre gjøres det rede for noen konsekvenser av volden i en periode med mye usikkerhet og frykt. Sin egen eller familiens yard er stedet man aller helst holder seg.

Torsdag, fredag, lørdag, søndag og mandag i den kommende uken, er alle preget av skyteepisoder. Flere familier holder sine barn hjemme fra skolene fordi de ikke er sikre på når og hvor neste skudd vil løsnes. En student fra en annen del av Jamaica, som jeg delte kjøkken og bad med, holdt seg også inne fordi hun var redd. Hun valgte å flytte da hun ikke hadde vært ute av huset på 10 dager. Hennes far kom og hentet henne.

Lørdag ringer Wedda som akkurat har kjøpt sin første mobiltelefon. Han er på besøk hos Ranks og har lyst til å ta oss med til Papine hvor en rastafarigruppering samles i en park hver lørdag. De arrangerer blant annet tromme- og bibelkurs for barn. Wedda ønsker at jeg kommer ned til Ranks først (Ranks har ikke beveget seg fra Vietnam den siste uken). Jeg spør om alt er vel ”*pon di road*” [på gata] og Wedda svarer at alt tilsynelatende er greit. Jeg har ikke gått i mer enn fire minutter før jeg hører vill skyting fra Vietnam. På det tidspunktet er jeg ved endestasjonen for bussene hvor noen damer står og venter. De ber meg strengt om å komme meg hjem, og jeg gjør som de sier. Når jeg kommer hjem forsøker jeg å ringe Wedda. Det ringer og ringer uten at Wedda svarer. Neste gang jeg snakker med ham, forklarer han at han hadde vært på gata da en rekke gunnen kom fra området nede ved elven og skjøt mot noen folk i Vietnam. Wedda hadde måttet kaste seg over en mur og mistet sin nye telefon i den situasjonen.

⁴⁰ Mogensen, Michael et al. Corner and Area Gangs of inner-city Jamaica. Vivo Rio/COAV, ISER, IANSA. www.coav.org.br/publique/media/Report%20Jamaica.pdf (11.02.08)

Dagen etter sender Ranks meg en tekstmelding inneholdende ”Please call. Thank You!” Han ønsker å treffe meg men vil ikke komme helt bort til huset der jeg bor. Han mener at huset på hjørnet av gata jeg bor og ”*Stationroad*” (gata hvor politistasjonen ligger) vil være et passende og trygt sted å møtes. Irie ville komme meg i møte. Jeg tvilte litt på om denne plassen ville være et passende sted å oppholde seg på. For det første, visste man jo ikke hvem som var fiender. Også politiet kunne være en fiende av gjenger eller *gunmen*. For det andre er området bak politistasjonen og bydelsskolen, Jungle12, for tiden et av de mest aktive stedene for de voldelige hendelsene. Fra skolen ble det rapportert om gunmen som krevde mat og lunsjpenger fra elever og lærere. Noen elever gråt etter sine foreldre mens andre kastet opp som følge av det de opplevde.

Gunmen dreper en kvinne

Huset på dette hjørnet er bolig for en stor familie. Deler av denne familien, Irie, Ranks og jeg, står utenfor og småprater. Både ganja og sigaretter blir røykt av de fleste av dem, til tross for at politistasjonen ligger tvers over gata. Politi er det nok av, men de har for tiden langt viktigere oppgaver å ta for seg enn å slå ned på ganjarøyking. En buss (”*di black one*”) med styrker fra JDF er også på stedet.

Politiet og sikkerhetsstyrkene ser ut til å gjøre seg klare for et oppdrag eller en patruljering. Hele 8 patruljebiler med 4 mann i hver kjører av gårde i kolonne. Samtidig med dette kommer tre kvinner gående forbi stasjonen og inn mot skoleveien. Det går ikke mange minuttene etter at bilene dro, før det avfyres en rekke skarpe skudd fra området bak skolen. Vi som står utenfor huset kaster oss ned på bakken bak en parkert bil og hører rikosjetter sveve i øst og vest. Kanskje var det politistasjonen som ble angrepet. Vi trekker oss inn i gården, det avfyres flere skudd og vi trekker inn i stua, tv slås av, alle er stille og de to små barna hikster. De ivrigste ”tilskuerne” kikker ut gjennom døra og ser at to av kvinnene kommer tilbake til stasjonen. Den tredje av dem er skadd. Hun blir navngitt av familien og de sier at dette ikke var tilfeldig. Kvinnen var ”kjent for å prate for mye”. Hennes følgesvenner skriker høylytt når hun etter en stund blir hentet av en ambulanse og kjørt bort. Deretter er det meget stille igjen. Vi trekker ut i gården igjen og ser to menn ta kontakt med politiet. Da rykker sikkerhetsstyrkene (ca. 10 menn) inn rundt hjørnet av politistasjonen og de to mennene følger etter. Mennene ønsker å flytte sine biler vekk fra ”*di battlefield*”. Kvinnen bekreftes død dagen etter. Hendelsen blir også rapportert i media⁴¹.

⁴¹ <http://www.jamaica-gleaner.com/gleaner/20051115/lead/lead6.html> (23.06.06)

JDF rykket inn for å assistere politiet i den konfliktfylte perioden. Ranks hadde for første gang på mange dager våget seg ut av Vietnam, men ville ikke gå lengre enn til nevnte familie på hjørnet. Store deler av familien var samlet utenfor og fulgte med på at styrkene gjorde seg klare til å gjennomføre en aksjon. Straks de ble borte, kom gunnen frem fra tilholdsstedet bak skolen og politistasjonen og fyrte løs mot kvinnen som sammen med to andre nettopp hadde passert.

Tilskuernes nysgjerrighet ble straks forvandlet til redsel og rikosjettene kunne godt ha skadet andre enn kvinnen de var rettet mot. At kvinnen var kjent for å prate mye eller var en *informer*, ble straks identifisert som årsaken til angrepet. På den ene siden ville familien gjerne vite hva som forgikk rundt omkring, men var samtidig bevisste på at moralen om å ikke snakke for mye gjelder. ”Å være en *informer* betyr slutten for deg” (Mogensen et. al.:6). Derfor er det viktig å være forsiktig med å uttale seg om andre og om hendelser som kan tenkes å være av spesiell interesse for enkelte personer, grupperinger eller politiet. Samtidig kan det også være farefullt å bevege seg inn i andre områder enn der man bor siden det kan tenkes at noen har sendt vedkommende ut i et rekognoseringsoppdrag.

Ghetto youths

Ved hovedveien inn til August Town finner man ved hjørnet mellom Jungle12 , Judgement Yard og passasjen til River en *block* bestående av unge gutter. En *block* er en samling av gutter eller menn på gata. En *block* er en først og fremst en sosial samling og er ikke nødvendigvis av kriminell art. Når det gjelder denne *blocken* er det imidlertid klart at det eksisterte interne maktrelaterte spenninger. Samtidig kom de unge mennene fra ulike områder. Jeg hadde ved et par anledninger passert stedet, men måtte etter hvert unngå det som følge av en personlig konfrontasjon med en av lederne. Jeg ble anbefalt å ikke involvere meg for mye med dem. Det nyttet ikke å passere uten å bekrefte min tilstedeværelse og også bli spurt om penger til øl og ganja. Lederskikkelsen var den eneste jeg så som hadde et PNP merke med bilde av partiets nye statsministerkandidat Portia Simpson, en logo han på det tidspunktet fikk en del kritikk for av enkelte rasta. Selv var gutten fra Jungle12 hvor PNP har stor oppslutning. Politiet utrettet ofte ransaker blant disse personene, de fant ingen våpen, men konfiskerte av og til ganja og arresterte blant annet en ung selger.

Denne søndagen trengte jeg noen varer fra butikken. Jeg var også på jakt etter en avis for å se om det var noe stoff som omhandlet siste tidens hendelser i August Town. Før jeg kom dit, passerte jeg *blocken*.. Denne gangen ble jeg ropt på av en ung gutt med artistnavnet Tommy

Trouble, en av de første jeg hadde møtt i August Town da Ranks og jeg tidligere hadde besøkt et hjemmestudio der. Fra den dagen minnes jeg hvor ivrig han var etter å få synge, og hvor vanskelig han syntes det var å måtte være helt stille i studioet. Han hadde så mye på hjertet. En strofe hadde satt seg i hukommelsen min; ”*Me wanna get rich 'cause me poor*” [Jeg ønsker å bli rik fordi jeg er fattig], et ærlig utsagn, da enkelte i gjengen benektet at de var fattige. Ingen innrømmer offentlig sine svakheter.

Tommy Trouble

Tommy spør: ”*Everything criss? Where you been? A long time me nah see you!*” [Er alt vel med deg? Hvor har du vært den siste tiden? Det er virkelig lenge siden jeg sist så deg!] Siden sist hadde han spilt inn noen sanger han ønsket jeg skulle høre. Imidlertid trengte han en ”*blanck*” eller en tom cd. Tommy tar meg med inn i et område jeg bare så vidt hadde vært innom før, nærmere bestemt Jungle12, hans community og utenforståendes store skrekk. Der oppsøker vi et *Wholesale* (butikk hvor man kjøper større kvanta varer) og får tak i en tom cd. Tommy treffer på flere kjente som alle har en ”god tone” seg imellom, tross i at det blir fortalt at en rasta var drept dagen før. De henviser til meg, og spør ham om han var klar for *foreign* nå. Deretter går vi ut til hovedveien og ”blocken” igjen. Vi blir enige om at jeg skulle komme forbi og se etter ham seinere. Jeg ser ham ikke igjen før på onsdag. Han hadde imidlertid vært på utkikk etter meg alle dagene imellom. Cd’en var nå brent, han hadde hatt den i lomma siden søndag, klar til å møte meg når som helst. ”*Go straight home and listen, then come back tell me*” [Gå rett hjem og hør på musikken, og kom tilbake og fortell meg hva du synes], sier han. Jeg kommer meg imidlertid ikke opp for å treffe ham denne dagen. Ranks ringer og sier at Rasta vil treffe meg. Rasta vil vise meg noe på datamaskinen sin.

Torsdag morgen våkner jeg av at noen roper på meg. Tommy venter utenfor porten, hundene innenfor sørger for at han ikke våger seg innenfor før jeg kommer ut i yarden. Tommy spør om hva jeg synes om sangene hans, og om jeg hadde fått med meg intro’en. Han uttrykker også at han er glad over at morgenen er så ”fin”. Jeg ber ham skrive ned titlene på låtene. Titler som ”Life Hard”, ”Inna August Town”. ”Don’t work off Boostin” [Ikke la deg styre av noen/gå i andres fotspor], ”My Girls”, ”Guide Di Youths” skrives ned. Hva vil folkene ”der oppe” si? Jeg svarer at det låter tøft og at jeg ikke vet så mye om hvordan folk i USA vil reagere på musikken hans. Tommy er også sulten, han trenger ”bare” J\$300 ”to cook some food”. Seinere skulle han treffe en av sine ”mange” jenter. Han spør hvor lenge jeg skal bli i Jamaica og sier at vi må ”linke opp” snart, ”and sing two songs”; treffes i studioet til kameraten hans og lage noen låter.

Videre følger et lite utvalg av tekstene til Tommy. Han introduserer seg som ”Tommy Trouble. Double the Trouble!”.

“Life Hard”

Yeah. Jungle12!

We a go tell dem!

The boys fi behave themselves.

Ghetto youths, want you fi learn and understand. Or skin a gonna burn.

Ahh; ghetto youth dem fi wise.

Put down the AK’s and the big “45.

Think first, before the guns start buss.

We nah stay around dem. Turning us outta life.

Ja, Jungle12!

Vi må fortelle dem det!

Guttene må oppføre seg,

Gettoundingommer, jeg vil at dere skal lære og forstå. Ellers kommer hud til å brenne,

Ahh, gettoundingommene må bli klokere,

Legg ned AK’ene og de store 45. kalibrene.

Tenk dere om før skuddene løsnes.

Vi forholder oss ikke til dem der, de vender oss vekk fra livet.

“Inna August Town”

We have an anthem for the place:

Inna August Town, working-class nah idle around,

Badman nah come around. Cause, if you get around, your body will never be found.

Buss a shot if you like how me sound!

Vi har en hymne tilegnet dette stedet:

I August Town, driver ikke arbeiderklassen dank,

Ingen *badman* kommer til August Town.

Hvis du kommer hit, vil din kropp aldri bli funnet,

Fyr av et skudd hvis du liker hvordan jeg lyder!

“Guide di youths”

Yeah, more life and more praise’s to

Imperial Majesty Haile King Selassie I,

The One above all,

Blow your breath, sun and the moon Him a set!

Yeah, “mer liv til oss, og flere hyllinger” til

Haile Selassie,

Den mektigste av dem alle,

Han lar deg puste, Han styrer sola og månen!

Almighty God, me a beg you,

Allmektige Gud jeg ber deg,

*Guide dem ya youths and protect dem,
Lead dem to a better future,
Divided we fall, together we stand stronger,
Give us love and subject di anger!*

*Di road is dark, and there is no life,
Jah will appear, shining bright,
To deliver us from the hands of parasite,
For us to be strong, let us unite!*

*What hurts me so bad, makes me yard cry.
Me kyaan believe, how di ghetto youths a go
die?
Nuff of dem a gwaan a prison without a fair
try,
False witness, no evidence, police a tell lie.
I wonder why.*

*We got to fight this struggle, and pray for
this time,
We have been through Gilbert, we have been
through Ivan.
Does not take a destruction to bring us as
One,
From the guns, too much low, and dead and
gone
On my knees, I shake dis tears,
Cause in dis jungle, me should have no fear,
For you o' Jah, di one I love.
Shine down on me di blessings from above.*

Love, love, love, more love!

Veiled ungdommene og beskytt dem,
Led dem til en bedre fremtid,
Splittet faller vi, sammen står vi sterkere,
Gi oss kjærlighet og hold sinnet nede!

Veien er mørk, og der er ikke noe liv,
Jah vil vise seg og la det skinne klart,
For å redde oss fra parasittenes hender,
Foren oss og la oss bli sterke!

Det som gjør meg så vondt, og gjør at mine
nærmeste gråter,
Jeg kan ikke tro det, hvor mange flere
gettoungdommer må dø? Mange av dem blir
satt i fengsel, uten en rettfærdig sak,
Falske vitner, intet bevis, politiet forteller
løgner. Jeg undres hvorfor.

Sammen må vi sloss denne kampen, og be
for denne tiden,
Vi har overlevd orkanen Gilbert, vi har
overlevd orkanen Ivan,
Vi trenger ikke å bli tilintetgjort før vi blir
som En.

Våpnene har gjort oss fattige, døde og borte.

På mine knær gråter jeg,
I denne jungelen burde jeg ikke frykte,
Til deg Jah, du som jeg elsker,
La ditt velsignede skinn lyse på meg fra
oven.

Kjærlighet, mer kjærlighet!

*So me a seh, love dis ya youth,
Stop di violence and crime!
Whole Jungle12, Vietnam, Hermitage,
See a wha me a seh?*

Så jeg sier det; elsk disse ungdommene,
Stopp volden og kriminaliteten!
Hele Jungle12, Vietnam og Hermitage,
Forstår dere hva jeg sier?

Temaene i Tommys tekster strekker seg fra anmodninger om at ungdommene i hans community Jungle12 må lære, oppføre seg og legge ned våpnene før ytterligere skader vil bli påført dem. De må bli ”klokere” og tenke seg godt om før de tar til våpnene. Igjen kommer perspektivet ”dem” frem, de andre man må holde seg unna. I ”hymnen til August Town” gjør han det klart at ingen *badman* kan komme uten at han vil måtte svi for det. Enkelte snakket om et sinkhull i fjellene hvor folk kunne bli deponert slik at ingen kunne finne dem. Han avslutter hymnen med å oppfordre til å skyte i lufta dersom ”de” liker hans ”stil”.

Salutteringen er ikke nødvendigvis en konkret oppfordring, men sier likevel noe om at våpen er i omløp. ”*Bo-bo*” eller ”*bam-bam*” blir i en dancehallkontekst ropt ut av publikum for å hylle artistens stil og budskap. Videre priser Tommy Jah eller den Allmektige og ber om at Han skal veilede ungdommene til en bedre, forsonet fremtid slik at man kan få vise kjærlighet og holde sammen. Han gråter over ungdommene i gettoen som har blitt drept og tatt av politiet uten bevis. Han må be for at tilstanden skal bli bedre, gatene livlige, folk fra alle områdene i August Town skal forenes som *En* og stoppe volden og kriminaliteten.

Straks etter at Tommy gikk kommer Kristopher på besøk og ønsker å lage noe ”*real food*” til meg. (”*real*” brukes for å understreke noe ”autentisk”, her i betydningen ”ekte jamaicansk mat”, til forskjell fra ”ekte (*ital*) rastamat”). Kristopher visste jeg var ”*par with Rasta*” [at jeg inngikk i relasjon med rasta] og at jeg av derfor aldri fikk servert kylling. I dag skulle jeg få det. Han går for å handle, men er straks tilbake og forteller at det er ytterst stille i området og at det hadde vært ”*random shooting through di night*”. Før vi setter i gang matlagingen, sitter vi en stund utenfor huset og lytter til hans medbrakte Sizzla kopi-cd’er. Som lyn fra klar himmel, er det nok engang skyting i området. Gjentatte ganger høres skuddene. Han slår av musikken og vi går inn i huset. Han antar at skuddene nok en gang kommer fra området Jungle12 og takker Gud for at han hadde kommet trygt tilbake fra gata. Selv om det etter hvert har blitt en del av hverdagen, er det like uhyggelig hver gang skudd kan høres. Derfor, sier han, holder jeg meg i yarden, lar være å involvere meg i nye mennesker, røyker et par

spliffs om morgenen, ”*to hold a med*” [mediterer]. Irie kommer også forbi og roper på meg. Jeg sier at vi lager mat og at vi kan møtes seinere dersom forholdene tillater det. Han kommer tilbake seinere, og vi går ned for å treffe Ranks. Irie hadde imidlertid en dårlig følelse denne dagen, vi skulle absolutt ikke være lenge ute denne kvelden.

På vei hjem i 7 tiden, treffer vi på *blocken* i gata der jeg bor, bestående av menn i midten av 30 årene. ”*Do you remember the youth you give some J this morning?*” [Husker du gutten du gav noen penger i morges?] spør en av dem. Ja, sier jeg. Han svarer ”*He got shot and killed just a couple of hours after you see him*” [Han ble skutt og drept kort tid etter at han besøkte deg]. Jeg svarer at det var meget trist å høre, spør hvorfor det skjedde og om det hadde noe med meg å gjøre? De påpeker at det ikke har noe med verken meg eller noen av dem å gjøre. ”*Seems like a tribal war a gwaan*” [Det ser ut til at det er krig mellom ulike territoriale gjenger], sier en av dem. De nevner PNP, partiet som har regjert landet i flere tiår og Prime Minister Patterson. ”Det er de som har skylda, det er de som bringer våpnene inn i gettoen og forsøker å holde på sine stemmer”. ”Derfor”, sier en av gutta, ”holder jeg meg i yarden hele dagen. Setter på noen *riddims*, chanter, gjør noen opptak, lager noe mat, og ”*keep on gwaan cool*” [forholder meg rolig.] Det er hva en må gjøre. Ingen utenforstående vil bli innblandet i volden. Ingen vil være med i noen ”krig”. En av dem forteller at en person skylder ham penger for 4. måneden på rad. ”*What am I gonna do about it? Threaten him and get at war with him? No, man! Me kyaan gwaan like that. Life and righteousness we a deal with! One day, Jah Jah a gonna bless us!*” [Hva skal jeg gjøre med det? True ham og komme på krigsstien med ham? Nei, mann! Jeg kan ikke oppføre meg sånn. Det er livet og rettferdigheten jeg forholder meg til. En dag, vil Jah velsigne oss.]

Tommy hadde mange jern i ilden. Han drev med musikk, snakket om alle jentene han hadde, hang ut på den nevnte *blocken* og så ut til å være på hils med mange, både innen Jungle12 og utenfor. I Jungle12 snakket han med andre om en rasta som hadde kommet fra *foreign* og blitt drept dagen før. De samme spøkte med om han ”snart var klar for *foreign*”. De gangene jeg var med ham hadde han masse på hjertet, noe han også så ut til å kommunisere gjennom musikken. På nytt identifiserer jeg en distinksjon i moralske oppfatninger og i performativ identitet. I musikken oppfordrer han på den ene siden til forsoning, han ber til Gud eller Jah for hjelp til både seg selv og *alle* andre i August Town. Tommy har også opplevd at folk rundt ham har blitt drept. Han har også opplevd at venner har blitt arrestert og trakassert av politiet. Den siste morgenen jeg snakket med ham, var han som alltid en glad og varm person, av en helt annen karakter enn de andre han hang sammen med på hjørnet som enten var aggressive eller deprimerte. Kristopher hadde så vidt kommet tilbake fra området

hvor Tommy gjerne oppholdt seg og takket Gud for at han hadde kommet hjem før skuddene falt. Vi visste på det tidspunktet ikke annet enn at skudd på nytt var løsnet.

I samtalen med mennene i blocken i gata på kvelden, kunne de med engang fortelle at Tommy som tidligere hadde vært hos meg var drept kort tid etter. Folk har oversikt over hvem som snakker med hvem og hvem som blir drept. Informasjon blir utvekslet gjennom nettverkene de er en del av. En i denne blocken var også til tider involvert i blocken hvor Tommy oppholdt seg. Folk kjenner også til hverandre, til og med en eldre mann kunne fortelle meg at Tommy dagen før hadde vært for å se etter meg. Mennene forklarte drapet med begrepet ”*tribal war*” og gav skylden på statsministeren og hans parti PNP. Hvis det er grunnen, må det med andre ord være eksterne aktører utenfra Jungle12 som drepte ham. *Blocken* han var en del av så ut til å delvis oppløses i ettertid. Jeg observerte heller aldri lederskikkelsen der igjen, men andre steder. De som kom fra området River (se neste nedenfor) trakk seg også tilbake til sitt sted. Basert på folks tolkninger av hunders atferd om natten og et helikopter i åsen over River mente mennene også at en gjeng av *gunmen* holdt seg skjult der. Disse skulle også ha vært observert av Wedda og Ranks langs elven på vei over til Vietnam. Mitt inntrykk av Tommy som en person som ønsket å krysse grenser og dermed forholdt seg til mange personer på tvers av disse, er også en mulig grunn til at han ble drept.

Både Kristopher og mennene i gata tar forhåndsregler for å unngå konfrontasjoner ved å la være å involvere seg med nye mennesker. I disse tidene holder de seg i sine yards hvor de lager mat, røyker ganja og ”mediterer”. Meditasjonen som så mange snakker om dreier seg slik jeg ser det, om å kunne reflektere i ro og mak om alt det negative som foregår rundt omkring. Meditasjonen er også en måte å forholde seg til Gud eller Jah på. En av mennene, en ganja-selger og artist, nevnte at en person i lang tid hadde skyldt ham penger. Han kunne ikke gjøre noe annet enn å vente på at de en dag skulle dukke opp. Å true personen var å oppfordre til bråk. Irie var også i en slik situasjon. Både en kvinne og en ung gutt skyldte ham penger. Irie hintet om at han ville fortelle det til pastoren i kvinnens menighet, men valgte likevel ikke å gjøre noe med det. Felles for de som hevder å gjøre gode gjerninger, er oppfatningen av at man langt på vei unngår konflikter. Livet er for mye verdt til å sløse det bort. Viktig er også tanken om at Jah eller Gud en dag vil velsigne dem som følge av deres godhet. Den samme religiøse tanken gjenkjente jeg også hos mødre som iherdig gjorde alt de kunne for sine barn. Så lenge de kjemper hardt nok vil Gud en vakker dag gi dem velsignelse. Moralen er at godhet skaper godhet, til forskjell fra at tanken om at ”ondt skal ondt fordrive”.

“Dis place comes like battlefield!”

Irie har tilbrakt en periode i Port Antonio hvor han har tjent noen penger på salg av ”*several pounds of ganja*” [flere lb. med ganja], mens Ras og Ranks har vært beskjeftiget med videoinnspilling og forsøk på promotering av låten ”Ghetto Region”. Irie viser stolt frem nye sko han har fått av Bittaz som har kommet fra sin onkel i USA. Selv har Irie kjøpt seg ny skjorte og bukse og lagret opp noen matvarer for pengene han tjente. De opptjente pengene, J\$5000 ble som i andre tilfeller straks brukt opp. Mest av alt er Irie glad over å se oss igjen, så glad at han nesten er på gråten når han håndhilser på oss alle. Han hadde vært bekymret for oss etter å ha hørt om lokale drap på nyhetene og kan fortelle at han sist natt hadde en *vision* (”drøm”, antatt å være manifest eller å kunne bli manifestert) der han ”så Ranks, Ras og meg sove i et lite rom”. Ras blir oppjaget av Irie’s *vision* og kan fortelle at det hadde vært tilfelle; det hadde igjen vært skyting og vi hadde alle sovnet sammen hos Ranks og broren. Ras lengter tilbake til fjellene og hjemmet hans. ”*A bare garrison thing dem a gwaan with here so*” [det stedet her er en ren og skjær garnison], kommenterer han fryktfullt. Ras og Ranks reiser av gårde dagen etter. Irie blir igjen.

Dagen er stille og Irie er frustrert over at ”*nothing a gwaan*” (”ingen ting foregår” som følge av lokale spenninger og at Ras og Ranks holder på med noe i Portland, uten at han får ta del idet.) Han beslutter å ta med et *riddim* til Damions studio for å lage en versjon av hans sang ”Fitness”. På vei dit er det uvanlig folketomt, vi møter kun noen få folk langs veien. Vi går videre og møter en liten *block* med ungdommer i Vietnam. De ser på oss, og vi hilser med hendene. De henvender seg til Irie og utroper ”*You nah welcome here so*” [Du er ikke velkommen her i Vietnam⁴²] Irie svarer at vi er på vei til Ranks’ yard og får til svar at Ranks ikke er der. I tillegg, får jeg passet påskrevet om mitt valg av tegn da jeg hilste; jeg hadde brukt peke- og langefinger; et tegn som de mente hadde betydningen ”*victory*”. Jeg beklaget, og Irie gjorde dem straks oppmerksomme på at han hadde lært meg å bruke de rette tegnene for hilsning; venstre håndflate mot hjertet. Videre påpeker Irie at han er artist. ”*Me a artist, you know, so me have fi go through*” [Jeg er (en) artist, vet dere, så jeg må kunne passere.] En bil kommer kjørende og Damion kommer ut. Vi kan bli med ham hjem.

Damion har siden sist skaffet seg ny mikrofon og brukt mye tid på sin nye software til flersporsopptak. Jeg gir ham cd’ en med et *riddim* jeg selv hadde produsert i forkant av feltarbeidet. Damion gjør klart til å gjøre opptak av Irie. Irie er entusiastisk, og lurert på om jeg har noe navn på *riddim*’et. Jeg svarer at jeg bare har hatt en arbeidstitel på det, men er åpen

⁴² Liknende ytringer hadde også tidligere kommet av Ranks bror, som flere ganger mente at Irie måtte holde seg ”up so”; der han kommer fra.

for forslag. ”*You know seh, Fitness me a name it!*” [Da gir jeg det navnet ”Fitness”], sier Irie. ”*De riddim mad!*” [Riddimet er fett!] sier Damion, mens en ung gutt mener det er ”*different, but not really mad-mad!*” [Annerledes, men ikke nødvendigvis skikkelig fett.]

Etter at dette er gjennomført, går vi mot yarden der Irie bor. Vi hører at et soundsystem er i gang med å spille musikk på den andre siden av elven, i River⁴³ og beslutter å ta turen dit for å teste ut kvaliteten på produktet. Som tilstanden ellers i bydelen, er det knapt et menneske å se på stien over elven. Når vi ankommer stedet hvor soundsystemet er, blir vi møtt av en gruppe på 6 ungdommer i 14-16-årsalderen. Ingen andre er å se, i motsetning til da jeg sist var der. Jeg kjenner igjen et par av ungdommene fra blocken der jeg tidligere pleide å gå forbi og hvor blant annet Tommy pleide å befinne seg før han ble drept. En av dem henvender seg til Irie og gjør oppmerksom på at vi befinner oss ”*inna battlefield*” [midt i slagmarken]. Irie sier at vi bare er der ”*to listen back a brand new tune*” [for å lytte til en flunkende ny låt], og forteller at det er hans sang, og at det er jeg som har produsert riddim’et. ”*We nah spend no long-long time here so*” [Vi kommer ikke til å være her så lenge], utdyper han. Gutten som er *selector* har ingen innvendinger mot å spille sangen og setter den straks på, mens de tilstedeværende følger nøye med. Irie er oppspilt og fornøyd etter å ha kunnet høre utfallet på et tilfredsstillende lydanlegg.

Gutten som styrer anlegget fortsetter med å spille musikk og om litt kommer 3 gutter gående, nærmere bestemt ”marsjerende” med hver sin planke som skal imitere maskingevær. De tar noen runder rundt på plassen ved soundsystemet mens de poserer med plankene i takt med musikken og hverandre. Irie og jeg utveksler blikk og tar en avgjørelse om å forlate stedet.

På veien tilbake tar vi en tur innom en yard hvor noen ungdommer, artister og rasta er samlet for å røyke ganja av en *chalice*, en vannpipe laget av kokosnøtt. Bittaz uttaler ”*Only Emmanuel Haile Selassie I, Rastafari! Lord, give me guidance and protection! Give me strength to face the day so me can rise up from this struggle! Jaaaah! Rastafari!*”, hvoretter han fyrer opp vannpipa og sender den videre. Neste mann fortsetter på samme måte, mens Irie forteller om vår tur til ”den andre siden” og kommer med en liten tale som jeg får anledning til å gjøre opptak av:

⁴³ Jeg hadde tidligere bare vært i det området en gang før, i anledning juleferien da mannen i huset der jeg bodde tok meg og to av sine sønner med over for å hjelpe til å bygge et nytt hus til hans gamle mor. Andre, blant annet Irie og Serious, nevnte flere ganger at de ”*Nah touch di part ova deh so easily*” [ikke beveger seg over på den siden uten videre]. Ranks hadde et par *brethren* der, men hadde ikke turt å oppsøke dem på lang tid.

*Right here now, my bretha, when I look back,
man, mankind is wild, mankind is wicked,
you know.*

*So me a seh, it's only Jah Jah, you know!
Goodness you know!*

*Right now, you know, he will bring back this
land you know!*

*'Cause dis gone brainwashed, you know.
Babylon did done brainwash de youth dem
from longer time,*

You nah see it?

*And so dem a give dem a whole heap of guns
and ammunition to win election.*

*Dem should have told de youth dem fi come
together man!*

Let us deal with dis election nice and clean!

Don't make we deal with no weapon!

You see it?

*But now you see, right here now, dem gone
corrupt again, 'cause Babylon kyaan get
back dem stuff again, and that dem a go do
wrong.*

So me seh,

(Synger)

Bless up, bless up, Rastafari!

Akkurat nå, mine brødre, når jeg ser tilbake,
mann, menneskeheten er ustyrlig,
menneskeheten er ond, vet dere.

Så, jeg sier det, det er bare Jah,
Godheten!

Akkurat nå, vet dere, vil han bringe dette
landet på rett kjøøl igjen.

Dagens Jamaica er blitt hjernevasket.

Politikerne klarte å hjernevaske
ungdommene for lenge siden.

Forstår dere det ikke?

Derfor har de gitt ungdommene haugevis av
våpen og ammunisjon for vinne valget.

De burde heller fortalt ungdommene at de
burde forene seg!

(Og si) La oss nå forholde oss til valget på
en ren og pen måte!

Ikke la oss forholde oss til noen våpen!

Forstår dere?

Men dere ser det igjen, de har blitt korruperte
igjen, politikerne klarer ikke å ta tilbake
våpnene sine igjen, det kommer til å koste
dem dyrt.

Så jeg sier det;

Velsignet være, velsignet være, Rastafari!

Deretter hentes en cd-spiller frem. Irie vil spille sin nye versjon av "Fitness" for dem. En ung
gutt ønsker seg en musikalsk "clash" med Irie for å utfordre ham⁴⁴.

⁴⁴ Aspekter som Irie's arbeid, "vision" og studiobesøk, samt Ras og Ranks prosjekt med låten "Ghetto Region" blir gjort nærmere rede for i de påfølgende kapitlene om *artists* og *rasta*.

Når enhver community er beredt på angrep utenfra og således befinner seg i en ”paranoid” tilstand på utkikk etter farer og ”informers” utenfra, strammes grensene for hvem som slipper til inn, samtidig som det med Douglas ord skaper ”solidaritet innen ens community” ([1966] 1994:141). I den ”symbolske konstruksjonen av community” (Cohen 1992), “people construct community symbolically, making it a resource and repository of meaning, and a referent of their identity” (1992:118). Som en person som ikke hører hjemme i Vietnam, blir Irie kategorisert som en av “dem” til forskjell fra “vi”. ”One of the things that we have in common is our difference from *others*. In the face of their difference our similarity comes into focus. Defining “us” involves defining a range of “thems” also. When we are saying something about others we are often saying something about ourselves” (Jenkins 2004:79). Situasjonen er nå spent i hele August Town. Fra casen ovenfor kan aspekter som forsterking av grenser, tanker om de respektive communities og forhold som vi versus dem trekkes ut. Både i Vietnam og i River var det denne dagen ytterst folketomt. Kun noen unge ”youths” var å se på de to respektive stedene. Ungdommene i blocken i Vietnam hadde aldri tidligere konfrontert Irie og meg på den måten, men i tider der frykt og usikkerhet er gjeldende, forsterkes allerede eksisterende ideer om tilhørighet. Først når Damion dukket opp og inviterte Irie til å spille inn sangene ble hans tilstedeværelse anerkjent. Ranks var som de visste ikke tilstede. For å komme til Vietnam måtte noen, i dette tilfellet Damion, ønske Irie velkommen.

Også politiets pågåenhet er uønsket i Vietnam. I casen i neste kapittel der Ras og Ranks lager musikkvideo til låten ”Ghetto Region”, dukker politiet opp i en minnestund for Cojo, en ung mann som ble drept av politiet. På samme sted forsøkte politiet å ransake noen ungdommer. En av ungdommene dyttet til en av politimennene slik at han gikk over ende og mistet pistolen han hadde i hånden. Politimannen grep etter pistolen sin, reiste seg opp og skjøt i luften, hvoretter flere politimenn kom ut av bilen og gjorde seg klare til å pågripe den ene ungdommen. Folk strømmet til fra sine *yards*. Noen kvinner gikk også opp på en mur, mens andre igjen gikk opp på hustakene sine. Noen ropte skjellsord som ”*battyman*” til politiet. Andre ropte i kor; ”*Babylon fi leave here so and go a yard!*” [Forsvinn herfra og kom dere ”hjem” til stasjonen ”deres”]. Politiet sikret hverandre før de gikk inn bilene sine og kjørte av gårde uten at de fikk utrettet det de skulle. Protestene fra beboerne, stort sett kvinner, satt en stopper for det.

I tilfellet ungdommene i River, hadde jeg flere ganger observert dem i *blocken* der Tommy pleide å henge ut. Etter at han ble drept, trakk disse ungdommene seg tilbake til sin community. Der var de så å si alene om å oppholde seg på gata, der de spilte musikk og med

planker i hendene imiterte de marsjerende soldater. Som nevnt ovenfor holdt for tiden *gunmen* til i åsene rundt der og hadde blant annet blitt observert av Ranks i Vietnam og av Irie på vei over elven mot det nevnte hjørnet langs hovedveien.

Symboler, roller og rolleatferd er også gjenstand for endringer og manipulasjon i disse tilfellene. Folk har ideer om hvordan en aggressiv *block* og hvordan *gunmen* opererer. Langt i fra alle "ghetto youths" er kriminelle, bærer våpen eller er aggressive, men idealene finnes og kan i et hardt miljø tenkes å etterstrebnes i forsøk på å oppnå status og respekt ovenfor andre. Gjennom en gruppe sosionomstudenter ved HiO, fikk jeg se opptak av en dans fra "Passa Passa" en ukentlig, nattelang "dancehall" i Tivoli Gardens, Kingston⁴⁵. Et stort antall dansere med planker i hendene, rullet unisont rundt på bakken og over biler i en "gerilja dans". Våpen eller våpenimitasjoner har i seg konkrete og symbolske aspekter ved å være mann i gettoen. Det gir samhold og respekt mellom menn samtidig som det er middel som kan brukes til å oppnå makt og ressurser.

Enkelte kvelder var det eneste som kunne høres foruten skudd og bjeffende hunder, et kirkesamfunns messe. Akkompagnert av bass, trommer og gitar, sang pastoren og menigheten intenst og i økende tempo; "*Feel the blood of Jesus! Every gun, every gunman, we claim them in the name of Jesus! Jesus! Jesus!*". En annen menighet organiserte en stille protestmarsj rundt om i gatene. Da det skulle holdes begravelse for et av ofrene for volden, måtte to bevæpnede politimenn stå vakt utenfor kirken.

"*True di violence, me nah put out no Christmas light dis ya year*" [Grunnet all volden, setter jeg ikke opp noe julebelysning denne julen], sa en familiemor. Ellers var hun lite villig til å snakke om volden, hun avfeide det med en spøk. Jeg hadde imidlertid observert henne sittende med mobiltelefonen i den ene hånden og den trådløse hustelefonen i den andre mens hun nervøst ventet på at hennes to sønner skulle gi lyd fra seg og komme hjem fra skolen. Jeg observerte bare ett hus pyntet med julelys og antar at flere gjorde som familiemoren. (Jamaicanere har gjerne en forkjærlighet for ting som oppfattes som "*pretty*"; lys, pynt, plastikkblomster osv, noe som jeg bet meg merke i da julen ble feiret i *country*.) Den stille protesten ble også gjentatt julen 2006. Andre mødre var bekymret og forbauset over at barna deres kunne gjenkjenne lydene og navngi våpnene som ble brukt. De kunne fortelle henne at

⁴⁵ Et av mine første møter med Kingstons natteliv var da jeg sammen med Patrick overvar festen Passa Passa. Folkefesten varer fra kl 2 på natten frem bussene i morgentimene må presse seg frem blant dansende mennesker og gedigne høyttalere midt i veien. Dansegrupper danser på en scene, mens hundrevis av folk danser i gatene.

”den” lyden kommer fra politiets M-16, ”den andre” lyden kommer fra en AK-47 tilhørende en *gunman* osv.

All volden til tross, jeg observerte aldri noen som sloss verken i August Town eller Jamaica ellers. Dermed kan man spørre seg om Jamaica er grunnleggende voldelig. Imidlertid var jeg vitne til noen episoder det er verdt å nevne. En kveld i August Town kunne jeg høre et barn bli slått av en far. I den stille kvelden hørte jeg barnet gråte og skrike ”no”. Ingen andre så ut til å reagere noe på det. I *country* fikk jeg høre om jenter som hadde sittet i fengsel fordi de hadde knivstukket gutter som prøvde å voldta dem. Jeg var også vitne til at en kvinne tok en planke og knuste neglene på en ung jente som ”hev” for at hun skulle ha plaget datteren hennes. Ingen gikk for å hjelpe offeret før kvinnen løp av gårde. Da jeg engang satt på en buss og ventet, så jeg en ung mann være pågående mot en jente som tok kniven ut av sin veske og jagde mannen bort. På *Christmas day* (25. desember) i *country* samlet mange barn seg til lek. Leken utviklet seg etter hvert til aggressive slåsskamper som mødrene etter en stund måtte bryte inn i for å få roet ned barna. Enkelte ukjente i *country* stoppet opp når de så meg, trakk opp sin skjorte og viste frem kniven de hadde tilgjengelig.

Oppsummering

Både unge og voksne snakket gjerne om hvordan ”gamle dager” var og hvordan man ideelt sett daglig, hadde mulighet til å oppsøke *soundsystems* rundt om, i og utenfor August Town. Slik er det ikke lengre. De eneste lokale områdene de for tiden ble avholdt var i River og i Vietnam, noe som utelukkende begrenset seg til folk fra de to respektive områdene.

Selv om August Town er en community, eksisterer det grenser mellom de ulike områdene. Det fører til fraksjoner mellom de ulike delene, som igjen fører til økt fellesskap innen fraksjonene. Derfor oppfatter de som bor i Vietnam seg selv som del av et fellesskap. Ranks var særlig forsiktig med å bevege seg inn i ”feil” soner. Irie på sin side, gjorde det klart at han ikke ville la seg stoppe av disse grensene. Folk jeg traff fra mitt nabolag ved tilstelningene på bydelsplassen, holdt seg etter voldens utbrudd borte fra det området. Tommy som ble drept, så også ut til å ønske å bevege seg fritt om. Han var også involvert i en *block* på hovedveien som besto av unge fra både Jungle12, River og fra nabolaget jeg bodde. De jeg så sammen med ham der, var de samme som jeg traff da Irie og jeg gikk over til River og fikk beskjed om at forholdene ikke var bra og at vi burde komme oss bort. Umiddelbart etter den første perioden med skyting, kunne unge med revolvere observeres i Vietnam. På det samme stedet, forsøkte også noen ungdommer å etablere en sterkere grense for hvem som fritt kunne

passere dem, noe som blant annet Irie fikk høre i de tilfellene han passerte dem. Som det har kommet frem i eksemplene, søkte flere, blant annet Ranks, Kristopher, Patrick og mennene i en *block* å unngå konfrontasjoner. Som en form for *avoidance* (O'Neil 1989), unngås situasjoner som potensielt kan skape vold eller konfrontasjoner. Å unngå møter med fremmede, å unngå å involvere seg for mye i offentligheten, samt å unngå å true andre i forbindelse med at noen skylder en penger eksempler på innretninger i sosial interaksjon som tar sikte på å beskytte eget liv.

Reporteren Ross Kemp⁴⁶ fikk gjennom Sarah Manley⁴⁷ møte gangstere og andre i Craig Town, en PNP enklave i West Kingston. Kemp besøkte og intervjuet politiet i Denham Town, oppsøkte et lager der haugevis av konfiskerte våpen lagres, besøkte gangstere i Craig Town som beskytter seg mot gjenger fra en nabo community (også PNP assosiert) og fikk etter hvert anledning til å møte deres 24 år gamle *don* i en annen, hemmeligholdt community Uptown. Han stilte de tungt bevæpnede gangsterne (som hele tiden sitter og venter på eventuelle angrep og hevder at de ikke hevner angrep) spørsmålet "Why do they (gangstere fra den andre enklaven) come here? What do they want here?" og fikk til svar "We would like to know the same thing, if like there is a treasure inna dis community that dem know about and we don't know about." Hver kveld setter de opp *roadblocks* for å hindre "drive-by shooting" fra fiendene. Primært er de to enklavene en og samme community, men en kvinne hevder at "the segregation begins between the gangs". I møtet med gjengens *don* (en mann med mange biler, kvinner og tungt bevæpnede støttespillere) stilte Kemp spørsmålet "Why do you think it is such a violent society?" og fikk til svar "He-he! O' gosh! Some time that puzzle me too! But I think I have a suggestion still. (..) I think that the guys that make the movies, that has a lot to do with why people take up this life, cause everybody want to be a movie star, a gangster. From my point of view, the majority of the world are gangsters. I think the police are gangsters, the Prime Minister is gangster. It's just that they are legal to do it".

I "Changing Patrons, from Politician to Drug Don: Clientelism in Downtown Kingston, Jamaica" hevder Sives (2002) at patron-klient forholdene har endret seg fra å være av politisk art til å ha med eksterne faktorer (handel med narkotika) basert på individuelle og/eller en community's utbytte å gjøre. Patron-klient forholdene fremmer konkurranse på en intra-klasse basis med kortsiktige mål. Gitt rastas omtale av hverandre som del av ens "family", folk i August Towns ideal om å dele, og de fravær av familiære bånd, kan det

⁴⁶ Ross Kemp. On gangs in Jamaica. 2007. British Sky Broadcasting 2007. <http://www.skycast.com/video/watch/354631408260426499/> (021207)

⁴⁷ Barn og barnebarn av eks-statsministerne Michael og Norman Manley, PNP.

tenkes at også gangstere seg imellom også ser på hverandre som ”del av en familie”.

Klientisme utvikles i kontekster av ulikhet, og narkotika handel og kriminalitet har tatt over vakuemet etter statens tilbaketrekking (2002:85). Mogensen et. al. trekker også linjer fra dagens våpen- og narkotikakriminalitet til tradisjonen av politisk segregering. ”The division of inner-city neighbourhoods according to political allegiance occurred in the 1940s and 1950s, with party supporters choosing to live together in certain sections (yards) and rival party supporters forced out of others. This segregation of certain areas occurred some twenty years before the creation of politically controlled housing schemes. The growth of these divided, garrison communities in Kingston, such as Craig Town, Tivoli Gardens and others, has been one of the key factors in the development of organised violence in Jamaica and has fostered the escalation of political violence and nurtured the growth of gun and drug crime” (s.2). Howe (1989) hevder med basis i studier av kulturalisme på Bali sammenlignet med verdiers rolle i jeger- og sankersamfunn at det i ”highly differentiated societies in which people are locked into social, economic and political units from which they cannot easily extricate themselves, conflicts are likely to arise more frequently, be more socially disruptive and, and hence generate intense emotional states” (1989:114). En strukturell tilnærming til vold understreker at distribusjonen av velstand og makt påvirker atferd (Chasin 1998, i Glick Shiller og Fouron 2003; Scheper-Hughes 1992). Glick Shiller og Fouron hevder at ”strukturell vold kan defineres som berøvelse av mat, helsetilbud, utdanning og andre ressurser nødvendige for menneskelig liv og utvikling som fører til fysisk uførhet, ødeleggelsen av det menneskelige potensial og død”. I intervjuer på Haiti og i haitiske immigrantmiljøer i New York, avdekket de at grunnene til at haitiere ønsker å migrere hadde sin basis i både økonomiske betingelser og de daglige møtene med vold og usikkerhet (2003:206).

Artistenes forhold til andre involverer en motsetning mellom ”we”/”us” and ”dem”. Det samme kan også sies om de ulike communities i August Town. Det er ”de andre” som er i ”krig”, ”vi” kriger ikke. Om forholdet mellom ”us and them”, hevder Howell og Willis (1989), ”a stark opposition is drawn between the desirable (and ”good”) human qualities that we have, and the undesirable (and ”bad”) qualities that they, the others, the outsiders have. Med komparative eksempler fra blant annet Chewong og Balinesere, er det ”de andre” som gjerne er farlige, umenneskelige, voldelige og krigerske, mens det sosiale domenet ”vi” i kontrast er karakterisert av fravær av stridslyst og destruktiv atferd (1989:23).

I artistenes verbale kamp mot all volden i August Town og Jamaica kommer også kontrasten mellom ”vi” og ”dem” frem. Den selvtilskrevne identifiseringen som ”vi” i betydningen ”vi rasta” bygger blant annet på deres moralske standpunkt som motsvar til aspekter ved andre navngitte identiteter som ”ghetto youths” og ”gunmen”. I kontrast til rasta, reflekterer ikke ”de andre” over hva de foretar seg, de mediterer ikke slik som rasta. Med Irie’s ord er ungdommene hjernevasket av Babylon for lenge siden. Siden rasta ikke har noen tiltro til politikere, ønsker de selv å kunne bidra til et bedre og fredelig Jamaica, i det hele tatt en bedre og fredelig verden fri for våpen, sult, hat og lidelse. Når artistene snakker om deres roller i samfunnet, er det knyttet til deres spredning av *righteousness* eller rettferdighet. ”A *righteousness deejay fi outta*” [Fra artistene skal rettferdigheten komme] eller som Ranks synger i låten ”Dem nah hold no meditation”; ”*Bare righteousness a make a Rastaman fed*”. De lever for og av rettferdighet. Sammen, og med Jah ved deres side, kjemper de kampen for rettferdigheten. I eksempelet fra opptreden til Ranks og Deala på bydelsplassen, kommer flere av disse dimensjonene frem. Ranks går konkret frem ved å referere til rastas opphøyde meditasjon. Han ”brenner ilden” mot det onde og ber andre om å innse at de også må følge rasta og Jah, og han ”gir” ilden mot gangsterne videre til den unge mannen Deala som uttrykker at han bare ser våpen og dermed ingen penger eller forbedring for folk generelt. Deala ønsker seg en bedre verden og prøver tross i alle våpnene rundt ham å fortsette med å ha det gøy gjennom å synge og være sammen med sine venner. Ingen kan konkret stå imot skudd som løsnes, men gjennom å rette bevisstheten mot våpnene og ens eget ståsted, kan man i det minste håpe. Samtidig gir det kanskje en følelse av styrke i en ellers usikker og fryktfull virkelighet.

I neste kapittel vil aspekter ved fenomenet den jamaicanske artist bli gjort rede for. Først presenteres en musikalsk session i Ranks yard, deretter en case om hvordan aktørene ønsket å fremstille seg og omverdenen i filmingen av en musikkvideo til låten ”Ghetto Region”. Videre vil jeg gjøre rede for hvordan Ranks og Irie forsøker å etablere seg som artister, både med tanke på økonomisk gevinst og berømmelse. Foruten videoinnspillingen er institusjoner som musikkstudioer, radiostasjoner, scener og soundsystems viktige å oppsøke i forsøkene på å få formidlet sine sanger, tekster og artistnavn. Entusiasmen i forkant av utfluktene blir ofte erstattet med frustrasjoner idet økonomiske ønsker ikke innfris.

Kapittel 4

Musikalsk praksis, spredning av tekstene og ”veier ut av gettoen”

Innledning

I dette kapittelet er praksiser knyttet til musikk hovedtema. Først presenteres en musikalsk session, deretter filmingen av en musikkvideo til låten ”Ghetto Region”. Håpet om å nå ut med musikken krever økonomisk støtte fra andre. Samtidig forsøkes det å få penger for det arbeidet man har gjort med musikk som presenteres for andre. I forsøket på å nå ut med tekstene og etablere seg som kommersielle artister, søker artistene seg til personer, institusjoner og steder utenfor August Town. Ideene bak musikken og videoinnspillingen blir til gjennom refleksjon over livet og realitetene i August Town og Jamaica.

Musikalsk session i Ranks yard

Denne casen tjener som eksempel på hvordan en musikksession går for seg og hvordan musikerne tematisk overlapper hverandre samtidig som de korer og ”backer” hverandre. Musikalske aktiviteter er også særlig meningsfulle for aktørene⁴⁸. Musikalske aktiviteter er et ”aesthetic locus” (Maquet 1979, i Kaemmer 1993:69), en type sosial aktivitet som er mest verdsatt i en spesifikk sosial gruppe. Å være sensitiv til objektenes, hendelsenes og aktørens biografier er sentralt for å kunne si noe om den sosiale karakteren av den kommunikative prosessen i musikken (Keil and Feld 1994:84). I denne fasen av feltarbeidet hadde jeg spesielt lært Ranks og Irie å kjenne. Ved å få være tilstede i denne seansen, ble jeg kjent med Priest. Blant innholdet i tekstene fikk jeg også innsyn i problemer og prosjekter folk i August Town står ovenfor, perspektiver som jeg også selv fikk erfare og føle på kroppen. De mest sentrale temaene som ble reflektert over i tekstene nedenfor er knyttet til livet som rasta (perspektiver på ideelle sider ved å være rasta), livet i gettoen (grenser, våpen) og deres kjærlighet til kvinnen, både med tanke på deres mødre og deres søken etter en kvinne å dele livet med. En vanlig måte å synge til et riddim på med det formål å øve eller skape nye sanger, er å stå foran ”ghettoblasteren” slik at man tydelig kan høre og la seg påvirke av ”*di riddim*” og således ”*get di flow*”.

De tre artistene Ranks, Irie og Priest er til stede i denne settingen. Irie, Ranks og jeg har sittet dagen lang i Ranks yard. Etter mørkets frembrudd har vi spist middag og drukket en rom blandet med en godt temperert *Thing* (en jamaicansk leskedrikk med sitronsmak.) Det er første gang jeg har med minidiskspiller, mikrofon og hodetelefoner til Ranks og presiserer derfor at vi bør prøve å gjøre et opptak mens de synger over noen *riddims*. Mens jeg sitter og forklarer hva denne maskinen kan gjøre, markerer Ranks hund som har fått noen rester av

⁴⁸ Under oppholdene i *country* gjennomførte Ras, Ranks og Irie hyppige, timelange sessions, dog med andre formål som utvikling av sanger og øving på sanger med Ras som kritisk ”instruktør”.

dagens *ital* måltid ("naturlig"; grønnsaker, eventuelt fisk) at det er noen som står utenfor porten. Priest, en rasta brethren av Ranks kommer på besøk. Han har kommet fra "up so" (fjellsiden vest i bydelen, ofte referert til som *Taliban*) for å se hvordan det står til med Ranks. Han blir introdusert for meg og maskinen jeg har med og jeg blir hilst velkommen ved at han strekker ut høyre hånd, knytter nevene, fører den mot min knyttede neve, samtidig som han tar sin venstre hånd om sitt eget hjerte. Han har med en liten stilk med ganja til Ranks. Ranks gir den videre til Irie som henter kjøkkenkniven og kutter den opp. Ranks går og kjøper nok en "half a Quarter Rum", *Thing*, sigaretter, Rizzla og gir en sigarett og Rizzla-papirene til Irie og heller i 4 plastkopper med rom og brus, denne gangen kald. Irie reagerer momentant og kommenterer; "since longer time, me neva drink nothing cold" [Jeg har ikke drukket noe kaldt på mange år.] Hver og en kan deretter ta et papir, fylle det med ganja, rulle en *spliff* og sette seg ned på hver sin murstein i ro og mak. Det er stille i området denne kvelden. Når musikken settes på kan vi hengi oss til den. Iveren etter å få testet opptaksmuligheten er stor og det ser særlig ut til at Irie har kommet i siget, eller det de vil kalle "I-ree" (*Irie*); "varm" og oppjaget av rom'en; "meditativ" og "kreativ" av ganja'en.

I gjennomføringen av denne seansen er det tydelig at alle de involverte uttrykker at de har "skills" som "real" artists. Dersom det kommer et lite "pusterom" vil en av de andre straks bryte inn og starte på en ny sang eller nye tekstlinjer.

Priest har med en cd med to riddims. Ranks setter den på, Priest gjør seg klar og kommer Irie i forkjøpet med valg av hva som skal synges. Priest starter med et nokså utbredt tema, marihuanaens egenskaper.

(Priest:)

From King come and blessed it,

For the earth of Rastafari,

It never make lazy!

Hey, Ranks!

We want some high grade inna de bamboo pipe,

Rastaman no want not a whitey-white.

Good herb inna de bamboo pipe,

We burn out batty option tonight.

Siden Kong Salomon velsignet marihuanaen,

for Rastafaris jord, gjør den meg aldri lat!

Vi rasta vil (bare) ha den beste marihuanaen i bambus pipen, rasta vil ikke ha noe kokain i sin pipe.

God marihuana i bambuspipen, vi "brenner" opp muligheten til å være homofil i kveld.

(Alle: *We want some,
High grade inna me bamboo pipe,
Rastaman no want no whitey-white.
High grade inna de bamboo pipe.*)

*Hey, Ranks!
Well me seh fi,
Smoke di herb and gimme di chalice!
Fire make we, get all dis blessing.
Irie put a fire 'pon the bamboo chalice,
Burn out battyman police.
Well me seh, dem better love how we a
gwaan!*

*Rastafari seh fi smoke di high grade herb,
From down a St. Anns, and ova Clarendon
and Trelawny
Rastafari seh, if you neva burn one yet,
Come down inna de west.
Herbalist a burn di herb inna di chalice!
Blaze up the cutchie! Battyman a confess!*

*Rastafari want,
High grade inna di bamboo pipe, Rastaman
no want no whitey-white.
High grade inna di bamboo pipe, we burn
out batty option tonight.*

*Burn di cutchie and put the smoke inna de
air,
Burn out di battyman Prime Minister there,
Burn di cutchie and put the smoke inna di air*

Hei, Ranks!
Jeg oppfordrer til å røyke marihuana, gi meg
vannpipen!
Ilden lar oss få all denne velsignelsen.
Kom igjen, Irie, tenn på vannpipen, og la oss
”brenne opp” politimannen.
Jeg sier det, de er nødt til å elske hvordan vi
oppfører oss.

Rastafari oppfordrer til å røyke den beste
marihuanaen, (som kommer) fra St. Anns,
Clarendon og Trelawny (*Parishes*)
Rastafari oppfordrer; hvis du enda ikke har
prøvd, ta en tur til det vestlige Jamaica.
”Urtemannen” brenner ”urtene” i sin
vannpipe,
Fyr opp vannpipen! Homsen tilstår!
Rastafari vil ha.. osv.

Fyr opp vannpipen og blås røyken ut i lufta,
”Brenn opp” den ”homofile” statsministeren,
Fyr opp vannpipen og blås røyken ut i lufta,

This one kills di eagle and di dragon and di bear.

*When we a burn di chronic, we don't fear,
Right there 'pon di Solomon's grave!
Gimme di herb of night and day.
Rastaman want no whitey-white.*

Riddm'et tar slutt og de vil spille det om igjen.

*(Irie) Alright, burn back dem thing there!
(Ranks) Kick it again!
(Irie) Kick it again? Give thanks and praise!
Ja man! Give thanks and praises to the most High!
Ja man! Bless up Chris inna de place!
Humble, and far away!)*

Riddm'et startes på nytt, og Ranks starter på noen nye tekstlinjer. Irie og Priest korer på refrenget og kommer med kommentarer underveis.

*(Ranks)
Ja man, Chris! Large up! Get hard on dem!*

*Burn out di war and crime!
Go tell ghetto youth fi stop run border line.
Burn out di war and crime!
Go tell ghetto youth man a aks dem fi shine.
Burn out di war and crime!*

Marihuanaen "dreper" øglen, dragen og bjørnen,
Når vi røyker marihuanaen, frykter vi ingenting!
Rett der på Kong Salomons grav,
Gi meg nattens og dagens urt!
Rasta vil ikke ha noe kokain.

Allright! Start riddim'et på nytt!
Start det på nytt!
Starte det på nytt? Takk og pris.
Ja, mann! Takk og pris Herren!
Velsign Christian her hos oss. Ydmyk og langt borte!

"Brenn opp" krigen og kriminaliteten!
Gå og fortell gettoundommene at de skal slutte å holde sine "grenseposter".
"Brenn opp" krigen og kriminaliteten!
Gå og fortell at jeg ber dem om å skinne

Go tell ghetto youth man a shine dem fi shine.

Burn out di war and crime!

Go tell ghetto youth dem fi open up dem mind.

(Priest) How you mean!

(Ranks)

Well, some man a tell man about dem big "45.

Who a bust di Glock,

A who a bust di Nine?

Well, some man a murder ooman, as she crossed di border line.

Well, me tell dem fi burn out dem violence and crime!

Nuff of dem a gwaan, dem a, oaah!

Burn out the war and crime!

(Priest)

We never have no bad time, good time!

We always have a good time, good time!

Wonderful sweet time, sweet time!

We never have no bad time, nice time!

Irie, we have some sweet time, sweet time!

Ranks, we have some good time, good time!

We want no bad time, good time!

Some man a caught up inna di hands of time.

The wrong fruit three, nuff of dem climb.

(som solen), gå og fortell dem at de må åpne og endre deres sinn!

Klart det!

Vel, noen menn forteller om deres store kaliber 45,

Hvem skyter med Glock'en?

Hvem skyter med 9 millimeteren?

En mann dreper en kvinne idet hun krysset grenselinjen.

Jeg ber dem om å "brenne opp" volden og kriminaliteten!

Mange av dem oppfører seg som, ahhh!

"Brenn opp" krigen og kriminaliteten.

Vi har aldri noen dårlige stunder!

Vi har alltid gode stunder, gode stunder!

Herlige, søte stunder!

Irie, vi har noen søte stunder!

Ranks, vi har noen gode stunder!

Vi ønsker oss ingen dårlige stunder, (bare) gode stunder!

Noen menn har blitt fanget av tidenes hender!

Mange av dem klatrer i det gale treet!

(De) spiser opp all frukten og deres mager blir i ulage!

*Ranks, we want some,
good time, good time!
Bad time, no time!
Good time, good time!*

Burn out di war and crime...

(Irie)

*Buss out now!
Hear me, now!*

*Have a new tune, it a named, Buss out now!
August Town people dem a seh, buss out
now!
London people dem a seh, buss out now!
Guyanese people dem a seh, buss out now!
De Cuban people dem a say, buss out now!
Buss out now! Buss out now!*

*Have a new style, what it named? Buss out
now!
A wa' you seh this style named again?
Buss out now!
Buss out, now! Buss out now! Buss out now!*

(Ranks:)

*Bomba-klaat! How you mean, Irie!
Ja man, dis is what going on, man!
This is why dem a never weak me!
You dunno. Chris! Large up! You dunno!)*

Ranks, vi ønsker oss noen gode, gode
stunder!
Dårlige stunder, finnes ikke!
Gode stunder, gode stunder!

Brenn opp krigen og kriminaliteten!

Reis dere opp fra fattigdommen nå!
Hør meg nå!

(Jeg) har en ny sang, jeg har kalt den "Buss
out now!"
Alle menneskene i August Town, reis dere
opp (fra fattigdommen) nå!
Menneskene i London sier, reis dere opp (fra
fattigdommen) nå!
Menneskene i Guyana, reis dere opp (fra
fattigdommen) nå!
Cubas folk sier, reise dere opp (fra
fattigdommen) nå!

(Jeg) har en ny stil, hva heter den? Reis dere
opp nå!
Hva sier du stilen heter igjen? Reis dere opp
nå!

Jeg sier det, Irie!
Ja mann, det er dette som foregår, mann!
Det er på grunn av dette (musikken) at de
aldri kan holde meg nede!

Irie!

The ooman dem book and diary!

Ranks a send it upon dem.

Ja man, the fire red, you know!

Di fire red!

Make dem know! Red you know! Hot!

Red 'pon dem, red 'pon dem!

Tell dem Chris you a step on dem!

Tell dem Chris, you are hot 'pon dem!

Fire me a blaze! And me a gwaan burn dem!

Go tell dem Chris you a step pon dem.

Red 'pon dem, red 'pon dem.

*Go tell dem man! We a run de place. We a
ride di Riddim, we a ride de bass!*

(Ranks snakker:)

Ja man dis is what going on man!

This is why dem a never weak me!

You dunno! Chris! Large up! You dunno!

Ja man, me seh, Priest! Stay so!

Irie! You see it!

The woman dem book and diary!

Ranks a send it upon dem!

Only Emmanuel Selassie!

Christian! Gjør deg stor!

Irie!

Damene booker deg og skriver om deg i
dagbøkene sine!

Ranks sender beskjeden til dem!

Ja, mann, ilden er glohet, vet du!

Ilden er glohet! La dem få vite det! Ildrød,
vet du! Glovarm!

Rett ilden mot dem, rett ilden mot dem!

Fortell dem, Christian, du vil trække på dem!

Fortell dem, Christian, (at) du er sint på dem!

Jeg brenner ilden! Og jeg skal brenne dem!

Ild på dem, ild på dem!

Gå og fortell dem, mann!

Vi styrer dette stedet!

Vi rider på riddim'et, vi rider på bassen!

Ja mann, det er dette som foregår!

Det er på grunn av dette at de ikke klarer å
holde meg nede!

Du vet det ikke! Christian! Gjør deg stor! Du
vet det ikke!

Ja mann, Priest! Oppfør deg sånn!

Irie! Du ser det!

Damene booker deg og skriver om deg i
dagbøkene sine!

Ranks sender det (budskapet) til dem!,

Bare Emmanuel Selassie!

Ja man, make sure dem see de fire hot!
(Et nytt riddim startes på ghettoblasteren)
Ja man, the fire red you know!
Ja man, let dem know!
The fire red!
Make dem know! Red, you know! Hot!
A who dem stepping de streets miserably?
You know!

Red 'pon dem, red 'pon dem! (alle korer)
Go tell dem man! We a run de place.
We a run de riddim, we a run de bass.
Babylon dem a gwaan with dem life inna case.

(Priest)

How we take you to the party me baby,
How we take you de movie.
Never make you feel lonely my princess,
Rastaman will make you I-ree.

How we take you to Negril, my Princess.
How we take you to Orchi,
How we take you to Port Antonio,
How we take you to MoBay.

Red 'pon dem, red 'pon dem.
(Irie tar over)
Don't tell me seh me kyaan,

Ja mann, vær sikker på at de ser at ilden er glohet!
Ja mann, ilden er glohet! La dem få vite det!
Ilden er glohet!
Hvem er det som beveger seg i gatene på denne måten?
Dere vet det!

Gå og fortell dem det, mann! Det er vi som styrer dette stedet!
Vi rider på riddim'et, vi rider på bassen!
Babylon fortsetter med å ende sine liv i en kiste.

(Se) Hvordan vi tar deg til festen, min jente!
Hvordan vi tar deg til kinoen!
Lar deg aldri få føle deg ensom, min prinsesse,
Rastamann vil gjøre så du føler deg bra.

(Se) Hvordan vi tar deg med til Negril, min prinsesse.
Hvordan vi tar deg med til Ocho Rios,
Hvordan vi tar deg med til Port Antonio,
Hvordan vi tar deg med til Montego Bay.

Ikke kom her og fortell meg at jeg "ikke

*'Cause nothing's named kyaan
Don't tell me seh me kyaan.
'Cause nothing's named kyaan.
Don't tell me seh me kyaan, don't tell me seh
me kyaan, don't tell me seh me kyaan, don't
tell me seh me kyaan!*

*'Cause,
White people wish that they could take ova,
Before we leave dem back, dem let de money
tek' ova.
With dem here lyrics, we have fi tek' ova.
For, better things must come outta dis ya
story.
Don't tell me seh me kyaan, don't tell me seh
me kyaan, don't tell me seh me kyaan, don't
tell me seh me kyaan!*

*(Alle: Red 'pon dem, red 'pon dem osv. Fire
we a blaze and step on dem.)*

*(Priest)
How we take you to de party, me Princess.
Make me take you to de movie.
Never make you feel lonely, me Princess.
Rastaman will make you I-ree.

Di one here comes from Holy Mount Zion.*

kan”;
Det er igjen ting som heter ”kan ikke”,
Ikke kom her og fortell meg at ”jeg ikke
kan”;
Det er igjen ting som heter ”kan ikke”.
Ikke kom her og fortell meg at jeg ”ikke
kan”,
Ikke kom her og fortell meg at jeg ”ikke
kan”,
Ikke kom her og fortell meg at jeg ”ikke
kan”.

Fordi,
De hvite menneskene skulle ønske at de
kunne ta over,
Før vi snur ryggen til, lar de pengene ta over,
Med denne lyrikken, er vi nødt til å ta over!
Fordi, ut av den historien her, er bedre ting
nødt til å komme!
Ikke kom her og fortell meg at jeg ”ikke
kan”.

*(Se) Hvordan vi tar deg til festen, min jente!
Hvordan vi tar deg til kinoen!
Lar deg aldri få føle deg ensom, min
prinsesse,
Rastamann vil gjøre så du føler deg bra.
Den sangen her kommer fra det Hellige*

*Di one here comes from Emperor Selassie.
With di one here, everybody will be better!
Empress Omega, such a way you go!*

(Ranks)

Yo, yo!

Go tell dem, we got de real Black ooman,

Go tell dem, we get de fat Black ooman.

Go tell dem, we got de real Black ooman,

Go tell we get de real fat ooman.

Go tell dem, Ranks!

(Ranks snakker)

Blaze up!

Fire!

Dis is what going in di streets, man!

Dem neva know dis!

Me a tell you fi love your mama!

Di one ya called love your mama.

Love your mama!

Oh mama, mama!

Love your mama!

Oh mama, mama!

Respect you!

Mama, mama, my sweet mama!

(Irie)

fjellet Zion.

Den sangen her kommer fra Keiser Selassie!

Med den sangen her, vil alle få det bedre!

Keiserinne Omega, slik en vei du går!

Gå og fortell dem at vi har de ekte svarte kvinnene,

Gå og fortell dem at vi har de tykke svarte kvinnene,

Gå og fortell dem at vi har de ekte svarte kvinnene,

Gå og fortell dem at vi har de ekte tykke kvinnene!

Gå og fortell dem det, Ranks!

Velsignet være!

Ild!

Det er dette som foregår i gatene, mann!

De visste aldri om dette!

Jeg forteller dere at dere må elske deres mor!

Den (sangen) her heter Elsk din mor!

Elsk din mor!

Å, mamma, mamma!

Elsk din mor!

Å, mamma, mamma!

Respekterer deg!

Mamma, mamma, min snille mor!

*From I was a little youth,
My mama was de only one who care for me
She was always there for me, always there
for me.
Mama, neva leave me!
My sweet mama!*

Fra jeg var en liten gutt,
Var min mamma den eneste som brydde seg
om meg,
Hun var alltid der for meg, alltid der for meg!
Forlat meg aldri, mamma!
Min snille mamma!

Riddim'et tar slutt og alle snakker ivrig i
munnen på hverandre.

*Bare new things a gwaan!
Bless up!
Haile Selassie!
Let's see a wa gwaan on di tape, man!
Play it right back!
Hold on now!
Yeah, yeah, yeah!*

Masse nye ting på gang!
Velsignet være!
Haile Selassie!
La oss "se" hva som foregår på opptakeren,
mann!
Spill det av med en gang!
Slapp av litt!
Ja, ja, ja!

Det er seint på kveld og en av nabokvinnene til Ranks ber om nattero. Hans bror er også kommet hjem og vil legge seg. Priest ønsker å gå en runde for å høre på opptaket og kommer etter en stund tilbake i strålende humør. Det skal bli lenge til vi ser Priest igjen.

Priest starter seansen med tekststrofen "*High grade inna me bamboo pipe, Rastaman want no whitey-white*". Irie ivrer etter å synge med og korer "*We want high grade inna we bamboo pipe, Rastaman want no whitey-white*". De repeterer teksten i kor, og Priest legger til en ny tekstlinje: "*High grade inna we bamboo pipe, we burn batty option tonight*" ["Jeg vil (bare) ha den høyeste kvalitets ganja i min bambuspipe (*chalice*), en rasta vil ikke ha noe kokain i sin pipe", (..) Vi "brenner opp" muligheten til å være homofil i kveld"] Legg særlig merke til

termen for kokain; ”whitey-white”, som impliserer assosiasjoner til både ”hvite menn” og ”hvit substans”. Stoffet assosieres både med *cockeheads* i Kingston og med Hollywoods rikmannsliv. Førstnevnte kan observeres enkelte steder både i Downtown og i New Kingston. De går gjerne rundt barbeint, kun iført en slitt shorts og blir sett ned på, slik som narkomane er gjenstand for her i Norge. På turiststedene ble jeg flere ganger tilbudt å kjøpe stoffet, det kunne virke som om det ble oppfattet som ”vanlig” at turister vil ha stoffet. Blant rasta og folk i August Town er det stor motstand mot bruk av kokain. Mange snakket om at der finnes et par *yards* hvor *cockeheads* oppholder seg, distribuerer og røyker stoffet, steder man holder seg unna. En *brethren* av Ras som vi i en periode bodde hos, ble av Irie mistenkt for å røyke stoffet. Ifølge Irie hadde mannen seint om natten gått ned i sin butikk og drukket ” *a whole heap*[lots of] *of beers*” før han gikk og la seg. Mannen solgte ganja og røykte dertil jevnlig hele dagen. Derfor kunne ikke Irie fatte at han kunne være våken og drikke så mange øl midt på natten, mens alle andre sov. Mannen, som også er rasta, har for øvrig også et mer liberalt syn på seksualitet enn det som er vanlig blant hans *brethren*. Det er mulig at det kommer av at han bodde i New York i en tiårsperiode, hvor han også satt i fengsel i 4 år før han ble sendt tilbake til Jamaica.

Det er ikke fritt for at Jamaica i mange år har virket som transittland for kokain. Stoffet kommer fra Colombia, Mellom- og Sør-Amerika og ”mellomlander” i blant annet Haiti og Jamaica før det smugles videre til USA og Europa. Tusenvis sitter i arrest i Storbritannia etter å ha forsøkt å smugle det dit. Kokainen inngår, i likhet med jamaicansk produsert marihuana, også i ”guns for drugs”-handelen med Haiti og er derfor nært relatert til kriminelle jamaicanske, og andre nasjoners kriminelle nettverk, både innenfor jamaicas grenser og i ulike diaspora. Ved flere tilfeller er illegale Haitiere oppdaget i Jamaica. I februar 2008, ble det avdekket at en rekke Haitiere i en periode hadde fått søke tilflukt i et kystnært middelklassestrøk i Hellshire, St. Catherine. Det antas at de kommer med små båter over det karibiske hav⁴⁹. Handel med kokain kan gjøre den fattige rik, mens avhengigheten kan ødelegge ens eget og andres liv. De aller fleste vil ta sterk avstand fra omgang med stoffet. Men, fristelsen om raske penger kan legge moralske aspekter til side. Chevannes (2001a:164-65) beskriver en ung skoleguttos tosidige liv som skoleelev og klient for en kokainaktør.

⁴⁹ <http://www.jamaica-star.com/thestar/20080215/news/news1.html> (15.02.08)

Priest benytter bibelens Kong Salomon⁵⁰ for å understreke rastas forhold til ganja. Ifølge historien om Kong Salomon, vokste det marihuana på graven hans (Comitas 1975:120). Flere studier fra Jamaica hevder at over 50 % av menn over 15 år røyker ganja. "A survey of ganja smoking in one of the seven study communities indicated that of all males over the age of 15, fully 50% were smokers (half of these were classified as heavy smokers; 7,3% were former smokers: only 20% were non-smokers, and 22.3% were unclassifiable due either to conflicting information or reluctance to provide information by responders" (Comitas 1975:120-121). Jeg møtte aldri noen rasta som ikke røykte ganja. Blant ungdommene i August Town, møtte jeg kun et fåtalls ikke-røykere. Ganja er av viktighet for den generelle mann, både på det personlige, sosiale og for rasta sin del, det religiøse plan. Ganja gir ro og rom for refleksjon over livet samtidig som dens "divine" egenskaper setter rasta i kontakt med Jah. Comitas tese tok utgangspunkt i vestlig forskning om bruk av cannabis som "the amotivational syndrome", et syndrom han ikke fant blant brukerne i Jamaica. "In Jamaica, and we would suspect in other marihuana-using agricultural countries, cannabis, at least on the ideational level, might well be central to a "motivational syndrome" (1975:129). I likhet med kokain, er også ganja tilknyttet kriminelle nettverk. Pariser (1985, sitert i Sobo 1993:18) estimerte at den illegale smuglingen av jamaicansk marihuana bringer inn US\$200 mill. hvert år, det samme beløpet som Jamaica årlig bruker på import av mat. Dimensjoner som dette ble aldri nevnt av personer jeg snakket med og er en del av "The Ganja Complex" (Hamid 2002).

Rasta artisters retoriske bruk av metaforer som "burn" og "fire" kan lokaliseres innen en videre bibelsk og afrikansk diaspora diskurs om kulturelle, politiske og ideologiske aspekter (Cooper 2004:198). De "brenner" bokstavelig talt ganja, men setter også symbolsk "fyr på" vold, hedninger og generell elendighet. Den symbolske betydningen står i relasjon til den kristne renselsesprosessen. Pipen, *chalice*, er ikke tilstede i denne seansen, men jeg har observert den i bruk kun i enkelte tilfeller, gjerne i en eller annen sin *yard*. Likevel er den "naturlig" i den forstand at den av en rasta er laget av kokosnøtt eller av bambus. Som en følge av å ha røykt av den, frykter ikke rasta noe, "selv en øgle, en drage eller en bjørn kan ikke skremme en når en har røykt av kokosnøttpipen".

"Buss out now" er særlig knyttet til menneskene som må reise seg fra fattigdom og undertrykkelse. Det er også en viktig diskurs blant artistene. Ifølge Irie er det nok at Ras vil

⁵⁰ Kong Salomon hadde også over 700 koner og 300 elskerinner, hvis blant annet Haile Selassie hevdes å være en av etterkommerne. (Taylor 2001:65)

”slå igjennom”, da er de alle tre sikret. En annen informant, også rasta, kom inn på det temaet da vi snakket om ghetto youths og musikk. Det var tilstrekkelig at en av hans venner kom til å gjøre det bra. Som de alltid hadde gjort, ville den personen ideelt sett ”*share same way*”, dele med seg.

Når denne sangen er over, gir Ranks seg ende over og viser sin respekt og beundring for Irie. Deretter skyter han inn at ”det er slik det foregår og at ingen klarer å ydmyke ham”. Han henviser til meg og fortsetter med ”red ’pon dem”, en tekst som også understreker at ilden er glohet og at vi, inkludert meg, nå skal ”brenne dem”, ”tråkke på dem” (undertrykkerne) og forklare dem at det her er ”vi” som ”run de place, run de riddim, run de bass”.

Performance is a paradigm of process. (...) The “working” is as important as the “work.” Turner priced the working, the doing, the experimental exhilaration of “being in” (Schechner, i Turner 1986:8). Stunder som denne skaper glede og samvær for aktørene. De nevner hverandres navn underveis, korer/svarer hverandre og forsøker hver og en å ”ta over” der den andre slutter. Sammen kan aktørene i dette tilfellet sies å være i en tilstand av det Turner kaller ”normative communitas”, ”typified by ”we”-feelings, loyalty to the group, sacrifice for the group, and comradeship among its members (Turner 1986:44). Dagen hadde vært god, kvelden enda finere. Priest hadde tilfeldigvis dukket opp og brakt med seg ganja som han delte med sine venner. For Irie sin del er en liten rom også viktig, han blir enda mer ivrig da. Noen av sangene var allerede utarbeidet, men underveis improviseres det også frem nye tekster. Temaene strekker seg fra perspektiver på samfunnet til kommunikasjon av *hvem* rasta er. I den forbindelse reflekterer de ikke bare om hva de som rasta ideelt sett ønsker å gjøre og hvem de er. De kommuniserer også hvem de *ikke* er ved å referere til *ghetto youths*, *battyman*, *Prime Minister* og *cockeheads*. Bilder og bibelske skikkelser som ”frukt treet” og Kong Salomon benyttes for å vise folk hvilken vei en *bør* gå og for å legitimere ens bruk av ganja. Selv om det snakkes om ”de andre” på en noe negativ måte, er det jamaicanske og i det hele tatt verdens folk med når det snakkes om menneskehetens ”felles” kamp mot fattigdom og undertrykkelse. Innbakt i dette finner vi moralske standpunkt om rett og galt. ”Bevegelse” er som nevnt i diskusjonen av de innledende tekstene i kapittel 1 viktig for rasta. Det nevnes steder i Jamaica og steder i verden, steder som har bra ganja og turiststeder med rikdom som kvinnene liker å bli med til. Kvinnene eller ”prinsessene”, ”kan ikke ha noen bedre menn en rasta”. Rasta går hvor de vil og tar kvinnene med dit de vil. Rasta ønsker å være sjenerøse. Avslutningsvis synger de om sine respektive mødre, ”de eneste som har brydd seg om dem”. Det er bare Priest som har et nært forhold til sin mor.

Aktørene selv befinner seg i dette eksempelet i Ranks' yard, til en viss grad i Ranks private sfære. De er ute av syne for andre, men i den stille kvelden kunne naboer høre hva som foregikk. Sammen kan de fritt reflektere, samtidig som de snakker om noe som de i fellesskap er opptatt av. Det gir også rom for følelser om fellesskap. Mentalt kan refleksjonen underveis, kalles en form for "stream of consciousness" (James 1890), en antagelse om forholdet mellom mental aktivitet og persepsjon av verden.

Den jamaicanske antropologen Barry Chevannes som har studert ulike grupperinger innen rastafari bevegelsen, kaller små, uformelle samlinger av *brethren* for "reasonings".

Reasonings kan foregå i små og store grupper hvis involverte personer røyker ganja og reflekterer rundt gitte temaer (1998:17). I tilfellet ovenfor er musikk også til stede og er dermed med på å påvirke aktørene i følelsen av "being in".

Promotering av "Ghetto Region", bakgrunn og inspirasjonskilder

Et par uker etter at innspillingen gjengitt nedenfor ble gjennomført, hjalp jeg Irie med å snekre en skillevegg i hans søsters yard. Irie fikk J\$500 for å gjøre denne jobben. Irie hadde også gjort noen oppdrag som rundt om i August Town og andre steder. Derfor spurte jeg om hvorfor han ikke ville satse på å få seg fast arbeid som murer, snekker, anleggsarbeider eller liknende. Irie svarte at det rett og slett ikke var nødvendig siden Ras en dag ville slå igjennom som musiker. Ras ville derfor etter kort tid også få ham og Ranks til foreign. Når det i fremtiden skulle bli en realitet, kunne han reise tilbake til Jamaica og reparere taket til sin søsters hus og deretter kunne bygge seg et hus selv. Irie satt sin lit til de mulighetene Ras hadde fortalt ham om. Musikkvideoen til "Ghetto Region" ble laget for å øke mulighetene til å kunne slå igjennom som artister.

Tematikken i teksten og i visualiseringen bygger på Ras og Ranks fremstilling av livet i jamaicas gettoer. De tar i bruk deres egne moralske standpunkt som rasta og de tar i bruk deres identitet som rasta og som artister. Alle de tre perspektivene står i kontrast til livet i gettoen som fremstilles som et sted preget av hat (mangel på "meditasjon" og kjærlighet), matmangel og politiske fraksjoner. Kameramannens tjenesteytelse er også verd å ta med. Han så også et økonomisk potensial i arbeidet og nølte ikke med å ta seg godt betalt.

Min fremstilling er noe tosidig. På den ene siden forsøker jeg å følge hovedmomentene slik de var ment fremstilt i videoen. Underveis dukker det også opp personer som på forskjellig vis enten trekkes inn i videoen eller bare illustrerer et poeng med hensyn til identitet og interaksjon.

I starten på det nye året 2006, er Ras og Ranks klare for å ta et steg videre i prosessen med å skape blest rundt låten “Ghetto Region”⁵¹. Ved å spille inn en musikkvideo (“DVD”) til denne sangen, ønsker de å visualisere og kommunisere visse tema som er gjennomgående i teksten, samtidig som det er viktig å avgi uttrykk som henspiller på *artist* statusen og deres rasta identitet. Selve ideen fikk de etter et møte med en eldre rasta-artist, Fireman som sammen med hans artistvenner hadde fått spilt inn en musikkvideo til fire ulike sanger av de fire artistene over et og samme *riddim*. Fireman et co sin video ble filmet på markedet og ved sjøsiden Downtown Kingston og i et musikkstudio. Det ferdige produktet ble gjort tilgjengelig på DVD og ble forsøkt distribuert til venner og aktører i musikkbransjen.

Det kreves økonomiske ressurser for å sette i gang en videoinnspilling⁵². Ras har fått tak i noen midler via sin familie i New York, mens Ranks har tatt med Ras og meg til to ressurssterke personer i nærmiljøet for å skaffe ytterligere økonomiske ressurser. Den ene av dem er Ranks’ eldre bror som er hjemme fra Caymanøyene “*fi de holidays*”. Den andre personen er “*community-leader*” for Vietnam. Ranks tar med seg Ras og meg til dem begge for å forsøke å overbevise dem om at en støtte til videoinnspillingen vil kunne komme “alle” i nærmiljøet til gode. “Det vil blant annet bli filmet der og gjennom distribusjon, vil det være penger å hente for aktørene, som igjen vil kunne føre penger tilbake til nærmiljøet”. For å overbevise om nytten av økonomisk støtte, legger Ranks til at jeg “vil hjelpe til med videoen, praktisk og økonomisk” og at jeg for øvrig også er en “person som kan ta med produktet til Europa”. Ved hjelp av egne og de to personenes midler, klarer de å samle opp ressurser nok til å kunne starte prosjektet. Ras møter så en gammel bekjent fra New York som har flyttet tilbake til August Town. Denne mannen har et VHS kamera og pleier ellers å virke som fotograf, blant annet i lokale bryllup. På denne tiden var han også opptatt med å mure opp og klargjøre et bygg i sin yard ut mot gaten. Der ville han drive sin sjappe med salg av kioskvarer og barber- virksomhet, strålende fornøyd med dens plassering rett ved endestasjonen til bussene som går til August Town.

⁵¹ Teksten er gjengitt i introduksjonen.

⁵² Personlig hadde jeg innvendinger mot å benytte VHS i arbeidet, siden det ville gjøre prosessen økonomisk ugunstig og samtidig også praktisk vanskelig med henhold til å kunne dubbe lyd og bilde i redigeringsfasen. “Ikke minst ville alt til slutt måtte digitaliseres”, forklarte jeg. Derfor rådet jeg Ras og Ranks til å avvente litt. Kanskje kunne vi om en liten stund få leid eller lånt et digitalt kamera, med den hensikt å kunne gjøre det meste av arbeidet selv, slik vi gjorde da vi lagde et CD-cover til den samme sangen. Vi endte opp i diskusjon om saken, men Ras mente at “tiden nå var inne”, og at han “visste nok om datateknologi til at sluttproduktet kunne ende på en DVD, bare vi først fikk gjort unna opptakene.” Han hadde også “*links* i Montego Bay som kunne ta seg av det arbeidet”.

Planen var å inkludere klipp fra lokalmiljøet (rasta og ghetto youth, soundet, politistasjonen, fotballaget August Town i aksjon) samt trafikk i Half-Way-Tree (trafikkalt knutepunkt og kommersielt senter i KSAC) filmet fra en Rasta Cook Shop, klipp fra West Kingston, Spanish Town Shopping Centre og omliggende *communities* eller *ghettos*. Et klipp med Ras og Ranks foran et cruiseskip i Port Antonio var også ønskelig å inkludere.

Morgenen etter at vi hadde diskutert dette, hadde kameramannen, Ras og Ranks gjort seg klare. Kameramannen allerede hadde fått rundt J\$20000 i forskudd, han hadde investert i VHS bånd og alt var nå klart for innspilling av musikkvideoen. Noen barn, venner av Ranks fra Vietnam og Rasta hadde sagt seg villig til å delta som statister i videoen. Nå ”ventet de bare på meg”; jeg måtte komme i min gule ”Jamaica. Out of Many. One People” t-skjorte. Jeg gikk for å møte dem og det ble straks gjort klart at det eneste som manglet nå, var ”*Magnum Roots*” og ganja, konsumvarer og symboler som trengtes ”*nuff*” eller ”i mengder” for å kunne avgi de ”rette” inntrykkene i videoen. Ranks legger press på Ras og meg for å kunne realisere disse ønskene som han ser svært sentrale. Videre, er både Ranks og Ras kledd som ”*real*”; Ras med jeans og skjorte og sine *dreadlocks* bundet opp som en turban, Ranks med jeans og skjorte og sine *dreadlocks* dekket av et tørkle prydet med et trykk av et blad fra cannabisplanten. Begge to stiller i nypussede boots.

De første opptakene foregår i August Town. Tilstede er Ras, Ranks, en yngre artistvenn av Ranks, hans to nieser, kameramannen og hans datter, samt Rasta. Av rekvisita er et kokekar, en cd-spiller, en King James Bibel og et flagg i fargene ”Red, Green and Gold” prydet med et bilde av Bob Marley og utsagnet ”One Love”. Et bilde av Haile Selassie skal også benyttes av Rasta, som med sin tilknytning til rastafariorganisasjonen *Twelve Tribes of Israel*, skal virke som Rastamann *per se*. Sentralt i fremstillingen av aktørene og de sosiale omgivelsene er rasta som ”veien å gå” for dem som både sulter og mangler religiøs veiledning.

Videoinnspilling i August Town

Filmingen av de lokale scenene starter i åssiden ovenfor August Town. Herfra er det god utsikt til de ulike delene av bydelen og man kan skue helt over til Skylight Drive, et (øvre) middelklassestrøk på en høyde nord i KSAC. Scenene som utarbeides er i hovedsak knyttet til Ras og Ranks’ miming til teksten på sangen som spilles i bakgrunnen. Hele tiden danser de, vifter med armene, gir tegn med hendene som uttrykker ”*Trinity*” eller ”*From the heart*”. Ranks holder konstant en flaske *Magnum Roots* og en pakke Rizzla i den ene hånden. I den

andre hånden prøver han å henholdsvis slukke og tenne på en *spliff*, slik at den kan vare gjennom flere sekvenser.

Med kamera rettet mot henholdsvis Ras og Ranks i tråd med deres vekslende strofer og stemmer i ”Ghetto Region”, startes musikken og videotapen. Det rike plantelivet minner om ”countryside”, og Ras har sine dreadlocks knyttet sammen rundt hodet, som en form for turban. Litt nede på stien sitter Rasta, iført slippers og leser sin bibel.

Ranks’ nieser og hans venn, Simon kommer dansende oppover stien. Simon svaier ”One Love”- flagget, trekker noen drag av en spliff og blåser ut den tykke, hvite røyken. Rasta reiser seg og beveger seg i takt med musikken oppover mot Ranks og Ras. Ranks plukker opp bildet av Haile Selassie, retter det mot kamera og hilser på Rasta med den vanlige hilsningen; tommel mot tommel tre ganger, knyttede never mot hverandre. Følget fortsetter dansende nedover åssiden, vi nærmer oss boligområdet og kan blant vegetasjonen se spredte hus og sinkgjerder. Følget beveger seg forbi den lokale gravplassen som for tiden er overgrodd av planter og ugress. Når følget passerer over en liten bro, strømmer barn og unge til og stiller opp som statister. Ras er noe betenkt til at så mange strømmer til og ønsker heller å få filmet en scene nede ved elven hvor han kan ”*have a med and read di bible*” [meditere og lese i Bibelen.] Litt ovenfor skal Simon sitte med et kokekar som han vil at noen forbipasserende skal fylle opp for ham, ”sulten” som han er.

Ras er ikke overbevist over Ranks prestasjoner i videoen og kommenterer følgende: ”*Ranks seh him can deal with DVD. Not like di I know about it!*” Ranks er på sin side overveldet og kommenterer; ”*You see? When di people dem see Ras’ locks inna de video, it is nothing pretty! He comes like di Gideon! Comes like the real thing we a deal with!*” [Ser du det? Når folk ser Ras sine rasta fletter, kommer de til å bli overbeviste. Han ser ut som dommedagsprofeten! Det ser ut som om vi virkelig holder på med noe stort!]

Om kvelden er det satt opp et *soundsystem* i forbindelse med avslutningen av ”Remembering Cojo”. Den niende natten (*Nine Night*) for sørgetiden venter. Ras og Ranks vil benytte sjansen til å filme noen klipp der. Gatene og den åpne plassen hvor den drepte unge mannen Cojo hedres er fylt opp med folk som vil delta på festen. Ras og Ranks bringer *di riddim* som de synger over og får en mikrofon som de skal dele på. Priest dukker opp i Vietnam for første gang på flere måneder og blir umiddelbart tildelt en statistrolle.

Soundet spiller reggae og dancehall mens mange av de tilstedeværende nyter mat, Guinness og ganja. Det er slaktet en gris i anledning markeringen, og enkelte lokale aktører har bidratt med matlaging og kasser med Guinness som folk fritt kan forsyne seg med. Ranks er rask med å sikre seg en Guinness som han kan ha i hånden og nyte mens hans opptrer.

Maten er derimot uaktuell for Ranks og Ras. De fleste tilstedeværende er samlet i små grupper; noen sitter inne i teltet, mens andre danser forsiktig, eller ivrig midt i gaten. Mens dette foregår, kommer 3 politibiler patruljerende. Folkene i gata flytter så vidt på seg, slikt at politiet kan passere. De passerer i sakte fart mens M-16 våpnene peker ut at vinduene. Det er en spent situasjon, siden Cojo ble drept av politiet midt i julehøytiden. De tre politibilene fortsetter imidlertid nedover mot Goldsmith Village og African Gardens. Når Ras, Ranks og Priest er klare til å synge og bli filmet, og riddim'et ruver ut av høyttalerne, kommer så politipatruljen kjørende tilbake igjen. Sangstrofene "inna di ghetto region, inna di ghetto region, nuff man a' dead inna di ghetto region" repeteres og kan tydelig høres og publikum svarer med å applaudere med sine "Boom". Aktørene fortsetter helt til to av de bevæpnede politimennene går ut av en av bilene og setter kurs mot operatøren av soundet. Det ser ikke ut til at politiet legger særlig merke til sangerne eller kameramannen i mengden, så kameramannen tar bare noen skritt bort og filmer konfrontasjonen som oppstår mellom politiet og operatøren. Musikken skrur av og det diskuteres, både dem i mellom og de tilstedeværende seg imellom. Det tar ikke lang tid før patruljen forlater stedet, Ras og Ranks fortsetter på sangen og festen går videre som normalt. Spenningen som var til stede da politiet var der, ser ut til å ha opphørt. Ras og Ranks var godt fornøyd med at en clash mellom "Babylon" og "di people dem" hadde kommet med på opptakene; situasjonen var "real".

Dagen etter møtes vi hos kameramannen. Sekvensene ses igjen og igjen og Ras og Ranks er overveldet over det de ser på opptakene. Nye scener planlegges før vi beveger oss opp til sportsarenaen på UWI. Det lokale fotball laget skal spille en kamp mot et "whiteman team" og de benytter sjansen til å gjøre flere opptak. Det lokale laget taper og de mange tilhørere er skuffet. Kameramannen går tom for VHS bånd og krever å få en bil som kan kjøre ham hjem. Vi andre går hjemover. Vi passerer noen folk langs hovedveien utenfor Jungle12. De roper på meg og spør om jeg kan "kjøpe noen øl til dem". Jeg svarer at det dessverre er vanskelig og de ønsker meg bedre lykke neste gang. "You kyaan walk around here so and have no money" sier en av dem irritert.

I denne fasen har kameramannen brukt opp VHS båndene og har ifølge eget utsagn også "arbeidet mer enn han har fått betalt for" og bestemmer seg for at videre arbeid fra hans side vil kreve ytterligere økonomiske godtgjørelser. Han sitter på opptakene og mener at mer penger må til dersom han skal kunne gi fra seg båndene. Ras' og Ranks' budsjett er imidlertid brukt opp på de foregående opptakene kameramannen gjorde. Ved hjelp av en artist venn av Ranks som har bil og mitt digitale kamera, skal denne dagen benyttes til å gjøre noen stillfotos og noen korte videosnutter av det sentrale handelsstedet Half-Way-Tree. Fra en

Rasta Cook Shop i dette området skal klokketårnet og trafikk-kryssets uendelige flyt av biler filmes. Jeg gjør noen korte opptak der før vi går ned på gaten igjen.

Videre skal stillbilder fra ”sentrale steder som assosieres med Jamaicaanske gettoer” fotograferes. Sjåføren krever ingen penger for turen, men fastslo at han måtte ha ” a *draw of herb*” og en flaske *Malta*, jamaicansk alkoholfritt vørterøl.

Følget når Downtown og vi tar noen bilder av parken. Noen cubanske turister ber om å få ta bilde av Ras sine lange *dreadlocks*. Han poserer villig for kameraene deres og er tydelig stolt over at noen har lagt merke til ham blant mengden av andre mennesker der. Han stiller dem ingen spørsmål om penger, noe som kan være vanlig å be om dersom turister ønsker å fotografere en rasta.

Det er ikke uten frykt at vi begir oss ut på denne turen. Ras, som er ”produsenten” av musikkvideoen, gir instruksjoner til sjåføren og meg i forhold til hvilke motiver han ønsker å ha med og kommenterer stedene langs veien ettersom vi passerer. Vi beveger oss langs Marcus Garvey Drive, West Kingston og passerer Denham Town High School. Videre langs veien stopper bilen halvveis opp slik at jeg kan fotografere en mur med malerier av Jamaicaanske nasjonalhelter som Sir Alexander Bustamante, Marcus Garvey og Paul Bogle. Vi passerer geiter og kuer som spiser av en provisorisk søppeldyngde i veikanten, før vi stopper opp ved en JLP logo, for så å kjøre noen hundre meter lengre, hvor murer prydes av PNP logoer. Ved siden, av et utsagn, ”Or worse”⁵³.

Følget forlater West Kingston via Highway 2000 mot Portmore, passerer Central Village mot Spanish Town og tar en runde rundt sentrum av byen for å fotografere ”the Clocktower” som ruver over Spanish Town Shopping Centre, et av målene som var særlig viktig for Ras å nå siden han og andre rangerer Spanish Town som ”THE GHETTO”; det absolutt verste stedet han kan forestille seg. Gjennom media har det også kommet frem at to lokale gjenger har sloss om innflytelse på markedsplassen og taxiholdeplassen her. Ikke langt fra dette travle og tilsynelatende trygge stedet tar vi inn på noen sidegater og passerer høye murer med JLP slagord på den ene siden og PNP slagord på den andre siden av veien. Ingen mennesker er å se, inntil vi nærmer oss utgangen til hovedveien igjen. Jeg rekker akkurat å ta et bilde av slagordet ”One Don PNP. Clansman City”⁵⁴ før sjåføren utbryter ”Babylon!” idet

⁵³ På businesssteder som hoteller eller store plantasjer, står det ofte skrevet ”*We call Police, or worse*”.

⁵⁴ ”Clansman” (PNP tilsluttet) og ”One Order” (JLP tilsluttet) er to rivaliserende gjenger i Spanish Town, St. Catherine. De har blant annet kjempet om innflytelse i sentrum av Spanish Town når det gjelder tilgang til markedsplassen ved taxi- og bussholdeplassen.

vi oppdager de to tungt bevæpnede politimennene som holder vakt på dette hjørnet. Vi smyger oss forbi og ønsker å returnere til August Town før mørket kommer.

Aktørenes intensjon med musikkvideoen er at den skal skildre samfunnsmessige og sosiale realiteter i jamaicas gettoer. Fenomen som ”*Rasta meditation*,” gettoer, business og velstand i Jamaica er sentrale. Samtidig er profilering av artistnavn og forsøk på å etablere en sterkere posisjon som *artists* viktige. Ras og Ranks hentet noe av inspirasjonen fra Fireman et co sine musikkvideoer. I den forbindelse har aktørene Ras og Ranks på den ene siden, forsøkt å spille ut deres rasta identitet med tilhørende moralske og ideologiske motiver. På den andre siden, er det vel så viktig å spille ut identiteten *artist*. I det forsøket har de kledd seg *proper*; i nypussede boots og de flotteste klærne de har. Ranks har påpekt viktigheten av å konsumere ganja og *Babaroots* i mengder.

Presentasjonen av selvet i videoen skiller seg ikke nødvendigvis fra hvordan aktørene ønsker å fremstå som i hverdagslivet. Goffman (1992:29) skiller mellom ”kulisser” og ”personlig fasade” når han tar for seg ”opptredener”. Kulissene varierer her fra å være et sted utenfor gettoen i Vietnam, til å være i gettoen, og videre, sentrale steder som av aktørene (og andre) oppfatter som særlig problemfylte i forhold til sosiale og økonomiske vanskeligheter som følge av gjengers og politiske partiers kamp om hegemoni og politisk og økonomisk innflytelse. Frykten for disse stedene ble ofte nevnt i daglig tale. Aktørenes personlige fasade spilles ut gjennom antrekk, holdninger, kroppsbevegelser, distinksjoner og konsum. Som rasta og artister, er det viktig å for dem å ha på seg de ”rette klærne”, her i form av ”moderne” klær og ikke minst nypussede støvler. Ras’ skifte mellom å ha rasta flettene utslått, versus bundet opp som en turban, er også viktig. I møtet med de cubanske turistene, ble han oppfordret til å posere for deres kameraer og fikk i det tilfellet bekreftelse på den ”virkelige” rasta han er. Med Goffmans ord har Ras gått helt opp i sin rolle (som rasta og artist), ”han kan være fullt og fast overbevist om at det inntrykk av virkelighet han fremfører, er den virkelige virkelighet” (1992:24). Når Ras i andre tilfeller forteller historier om hvordan ”tusener av engelske soldater ble drept av Maroons ikke langt fra der han bor”, om sitt ”møte med ufoer i USA” og om hans ”betydning for utviklingen av reggae”, nyter han også sin rolle som en person med særlige erfaringer som andre overbevist lytter til. I Abrahams (1983:142-143) diskusjon om Wilsons argument om ”reputation” eller ”omdømme”, vektlegger Abrahams at ”reputation is only gained by being earned and maintained, through expressive and often dramatically coercive means”. Ranks på sin side, var særlig opptatt av å konsumere drikken *Babaroots* og ganja under innspillingen; konsumvarer som både spiller på rasta identiteten

knyttet til ”meditasjon”, sunnhet og styrke, og samtidig også er av økonomisk betydning for identiteten som artist, en person som har tatt steget opp fra fattigdommen gjennom musikken. Veien fra fattigdommen og identiteten ”ghetto youth” visualiseres med Simon som holder det tomme kokekaret. Tekstlinjen ”*Jah help us, Jah help us*” og Rasta som leser sin bibel, skal hjelpe Simon til et mer refleksivt liv i tråd med rastas prinsipper og gjennom det hjelpe ham videre økonomisk. Distinksjonen mellom rasta og ”ghetto youths” er på den måten med på å forsterke den personlige fasaden som rasta. Som kontrast til den ”moralsk opphøyde rastafarier” og den ”vellykkede artist”, fremstilles gettoen i nærmiljøet som et sted der *ghetto youths* søker etter mat til sitt kokekar. I mangelen på ”meditasjon” må ungdommene se til Rastafari for veiledning. Samtidig gjøres de dansene unge statistene ”glade” gjennom artistenes musikk. At ”Babylon” eller politiet tilfeldigvis dukket opp under innspillingen ved soundsystemet, ble oppfattet som særdeles viktig. Siden politiet hadde drept Cojo, var det for folkene i Vietnam lite passende at de dukket opp på ”den niende natten” av sørgetiden tilegnet ham. For filmingen sin del ble møtet mellom politiet og folket derimot oppfattet som særlig viktig siden situasjonen var ”virkelig”. Videre har de forsøkt å kontrastere forhold som ”Spanish Town Shopping Centre” og ”Half-Way-Tree” med omliggende og generelt fryktfulle gettoer som Denham Town og deler av Spanish Town. Ytterligere kontraster har blitt forsøkt formidlet gjennom å inkludere slagord knyttet til politiske enklaver knyttet til henholdsvis JLP og PNP.

Arbeidet med innspillingen har kostet mye penger. Ras hadde fått tilsendt penger fra familien i New York som han benyttet i den forbindelse. Ras ble også med Ranks til den lokale ”community-leader” og Ranks eldste bror for å få tak i ytterligere subsidier, noe som de på grunnlag av forhandlinger med de to respektive personene klarte å få overbevist dem om. I den forbindelse, forsøkte de å bruke meg for å overbevise om nytten av de investeringene de to økonomiske bidragsyterne gjorde i prosjektet. Mesteparten av pengene gikk direkte til mannen som filmet, en person som hadde mange jern i ilden og som ikke nølte med å ta seg godt betalt for det han utførte for dem. Da denne mannen følte han hadde gjort mer enn han hadde fått betalt for, bestemte han seg for å beholde VHS båndene inntil han fikk mer betalt for jobben. Folk som kan tilby tjenester, det være seg Damion eller taxioperatører, vil i prinsippet ta seg godt betalt, spesielt i tilfeller der det antas at de som betaler for tjenestene har ”mye penger” eller kan tenkes å kunne tjene mye penger som følge av de tjenestene som er blitt gitt.

I etterkant er iveren etter å ferdiggjøre musikkvideoen stor. Problemet er bare at mannen som filmet, ikke er villig til å utlevere de 8 videobåndene før han får mer penger for jobben han

utførte. Det blir i den kommende tiden brukt mye tid på å prøve å finne løsninger, og det blir lagt ytterligere press på meg med hensyn til å få betalt ut videoopptakene. I samtaler med Ras på telefon i ettertid, snakket han kun om ”di DVD” og de store ambisjonene han hadde. Problemet var fortsatt mangel på penger. Videoen er fortsatt ikke blitt digitalisert eller redigert.

”Stageshows”, studioer og jamaicanske musikkinstusjoner som oppsøkes av artistene

I november 2005 skulle et *stageshow* gå for seg i August Town. Arrangementet hadde fått navnet ”True Reflections” og hadde i lang tid blitt promotert. Blant annet skulle Irie og Serious opptre der, noe de lenge hadde sett frem til. Åstedet, den lokale bydelsskolen var som det har kommet frem, et av flere steder der gunnen holdt til og opererte fra. Derfor ble arrangementet både av praktiske og motstandsrelaterte årsaker avlyst. Irie var ikke bitter av den grunn, arrangementet var rett og slett ikke gjennomførbart. Sammen med Ranks, Ras og blant annet en artist kalt Fireman, forsøkte de å oppsøke andre potensielle personer og steder som en selector, ulike studioer, IrieFm og et par stageshow på nordkysten av Jamaica.

Foruten Damions hjemmestudio i Vietnam, oppsøker Irie og Ranks gjerne et studio i KSAC kalt Caveman Studios. Der kan de mot en avgift på minimum J\$1000 spille inn en sang over et riddim de enten har med selv eller som lydteknikeren har til rådighet. De mange tilstedeværende artistene, fortrinnsvis rasta, kommer fra ulike deler av KSAC uten at det har noe å si for samholdet dem i mellom. De i prinsippet konkurrerende artistene forholder seg til hverandre som del av samme ”family” som rasta, som artister og som ”afrikanere”. De fleste oppsøker studioet for å ”se hva som skjer” og se på mulighetene for å bidra som henholdsvis ”singer” eller ”deejay” hos andre som betaler eller blir betalt for å spille inn sanger. Det er et sted hvor man samtidig kan se og bli sett. Det hender også at *selectors* fra utlandet kommer for å få jamaicanske artister til å lage *specials* eller *big up’s* for dem. Hvis det er tilfelle, kan det være mulig å tjene noen penger. Ranks hadde blant annet gjort en special for et soundsystem fra Tyskland. Imidlertid hadde han aldri fått den betalingen som han i prinsippet skulle fått. Den uformelle betalingen for å gjøre en *special* er satt til J\$10000, et beløp som de færreste opplever å få betalt.

Etter at Ranks og Irie på eget initiativ hadde laget hver sin *special* dedikert en *selector* i Morant Bay, St. Thomas, reiste de dit for å oppsøke denne mannen og med håp om at det kunne være noen penger å hente hos ham. Sammen reiser vi en fredag til Morant Bay for å oppsøke mannen. Ranks og Irie antok at han spilte musikk på det faste stedet som han pleide. Der var det ingen bortsett fra en kvinne som drev en pub. Hun kan fortelle at soundsystemet

var satt opp i en village et kvarters tur derfra og at vi kunne sitte på med en lastebil opp. Stående bak på lasteplanet, blir vi med opp. Vel fremme, er et 30 talls menn til stede ved soundsystemet. Irie og Ranks går rett til selector'en med sine nye produkter. Han tar imot cd'ene, oppfordrer dem til å more seg og til å gjøre en opptreden seinere på kvelden. Etter et par timer får de æren av å avslutte kvelden. Ranks fremfører sangen "My sound is my sound, your sound is your sound, don't bother gwaan like you wanna tek away my sound", en versjon låten "My life is my life, your life is your life, don't bother like you wanna tek' away my life." Irie fortsetter med sangene "Roots fi you back" og "Shy Ooman" frem til folk begynner å pakke ned musikkutstyret og gjør seg klare til å forlate stedet. Alle bortsett fra selector'en og hans venn skulle bli med lastebilen ned til Morant Bay. Irie og Ranks presiserer at de som artister ikke finner seg i å stå bak på noe lasteplan og får etter vedvarende diskusjoner lov til å bli med i mannens bil. På vei ned spør de om penger for opptredenen og sangene de hadde dedikert ham. Mannen hevder at han for tiden ikke har noen mulighet til å betale dem for noe som helst, men kunne kjøre oss til den lille byen. Skuffet tar de avskjed med mannen, tar fatt på beina og rusler rundt i den stille natten. Skuffelsen er stor over at besøket ikke gav noe økonomisk gevinst. Det er natt, og vi rusler i gatene til vi når byens sentrum. På vei dit, hører vi en ung mann rope "Irie!". Irie blir gjenkjent som *artist* og blir på nytt ivrig. "*You nah see it? Di youth dem rate me, you know! Me a soldier, you know. Everywhere me a go, whether East or West, you know seh di people dem know me! Even one time me a go work in Trelawny, I met people calling my name*", kommenterer han og smiler stolt. Vi går forbi et annet soundsystem som er i ferd med å bli avsluttet, tar en prat med operatøren og går videre ut i natten før vi søker ly på en strand.

Turen til Morant Bay ble ikke så vellykket som Irie og Ranks hadde forestilt seg. Opptredenen og musikken de hadde laget til operatøren av soundet gav ingen økonomisk gevinst. Ranks ville oppsøke et lokalt studio for å spille inn en ny *special* for deretter å bringe produktet til en annen soundman i Port Antonio. Ranks brukte opp resten av sine penger på å spille inn en sang sammen med en lokal artist. Deretter vandret vi på nytt hvileløst omkring i Morant Bay. Irie får øye på en mann som står i kø for å ta ut penger av en minibank og går rett til ham for å hilse ham. Irie forteller at han og Ranks trenger penger for å komme seg videre til Port Antonio og lurer på om mannen kan hjelpe. Mannen nøler noe og hevder at han ikke er sikker på om klarer å få ut noen penger. Irie henviser til meg og sier at jeg kan "hjelpe" mannen med å ta ut penger. Jeg blir med mannen inn i avlukket. Han klarer å ta maksimumsbeløpet på J\$15000, legger noe til tilside og gir Ranks og Irie J\$4000 hver. De

takker ham med tilnavnet ”King” og bestemmer seg etter noe om og men for å reise tilbake til August Town.

Iveren etter å få reist vekk fra August Town for å presentere sin musikk og se på mulighetene for økonomisk gevinst stor. I tilfellet ovenfor lyktes de ikke med å få penger, verken for opptreden eller deres *specials*. Tilfeldigvis dukket en bekjent opp og gav dem penger. Selv om Ranks ønsket å reise videre, valgte de å reise tilbake. Videre følger noen andre eksempler på steder de med iver oppsøkte men med stor skuffelse forlot.

Ras, Irie og Ranks fikk sjansen til å opptre på to arrangementer, et i Port Antonio og et i en liten by en times tid vest for Port Antonio. Ved det første ivret de etter å få opptråd for ”di tourists dem”. Da de entret scenen begynte Ras å forklare Ranks hvordan han skulle holde mikrofonen og hvordan han skulle opptre på ”rett” måte. Ranks ble provosert og skjelte ut Ras, hvoretter han gikk av scenen og dro av gårde. Ras og Irie gjorde hver sin låt og takket for seg. Jeg ble med dem videre til en venn av Ras. På veien dit var Ras fryktelig forbannet. ”We got the chance to sing for di tourists dem, and Ranks a gwaan like *madman!*”, kommenterte han til Irie og meg og oppfordret oss til å vende Ranks ryggen.

På arrangementet ”Niceness Again! Step Pon Crime” noen dager seinere var Ras og Fireman satt opp på toppen av plakaten. Sammen reiste Ras, Irie og jeg dit. Ranks skulle komme fra Kingston sammen med Fireman og hans *crew* bestående av fire artister. Alle har kledd seg for anledningen og legger planer for showet og fremtiden. Bekledningen varierer fra ”moderne” amerikanske klær, til Fireman og Ras sine kakiuniformer og til selvlagede klær i en mer ”afrikansk” eller ”rasta” stil. Ingen av de få lokale tilskuerne betaler inngangspengene på J\$300 ment å gå til artistene. Dermed beslutter artistene i *crew*’et til Fireman at de ikke bryr seg om å opptre denne kvelden. Irie, Ranks, Ras og Fireman velger å fremføre hver sin låt før det hele avsluttes. Fireman et co reiser straks tilbake til Kingston mens vi andre får sove over på stedet. Tidlig på morgenen etter går vi ut på veien for å se etter en buss som kjøre oss tilbake til Port Antonio og vennen til Ras. Frustrasjonen råder og Ranks uttaler ”Sometimes coffee, sometimes tea, sometimes nothing at all”. Mens vi venter på bussen, svever en bie rundt hodet til Ranks. Irie kaller den ”money-bee” og beroliger Ranks med at bien er et tegn på at penger snart skal komme. Vi entrer bussen. Ingen har penger til å betale for reisen som koster J\$100 pr. mann.

På en reise til IrieFm i Ocho Rios skulle Ranks og Irie presentere en rekke låter tilegnet flere kjente radiostemmer der. Grunnet forsinkelser fra August Town og fra Kingston, nådde vi ikke IrieFm før utpå kvelden. Dermed var ingen andre til stede enn vakten. Han lovet imidlertid å gi cd’ene til de rette vedkommende, men uten å selv ha snakket med dem, var

turen ikke vellykket. I forbindelse med at Ras var i byen for å spille inn musikkvideoen, lage et cd-cover til singelen ”Ghetto Region”, mastre (profesjonell lydproduksjon) og trykke opp rundt 50 kopier, oppsøker Ras og Ranks Anchor Recordings og et kontor for rettighetsinnehavere. Ras og Ranks er svært fornøyde med å få mastret deres potensielle hit og trykker den opp. Ras ville reise til turiststeder for å selge dem for J\$1000 eller mer til turister. På rettighetskontoret bruker Ras sine siste penger på å registrere låten. Ranks er også rettighetsinnehaver, men hadde ikke penger til å betale avgiften. Han var også frustrert over å måtte fylle ut noen papirer og ba meg om å gjøre det. Han syntes likegodt jeg kunne signere papirene for ham også. Ras og Ranks forlater Kingston mens jeg reiser tilbake til August Town.

Oppsummering

I dette kapittelet, har artistenes forhold til egendefinert identitet blitt formidlet.

I casen om musikk kom rastas forhold til hverandre, andre, Jah og ganja frem som viktige aspekter ved rastaidentiteten. Refleksjonene og kommunikasjonen artistene imellom gir rom for følelsen av ”being in” og samhold. Selv om de befinner seg i Ranks yard, er ”bevegelse” sentralt. Gjennom tekstene etableres ”mentale reiser” og drømmer om andre steder og om kvinner. Det blir referert til stedsnavn både i Jamaica og i verden og til menneskehetens felles kamp mot undertrykking og fattigdom

I forsøket på å nå ut med tekstene har kontekstene variert fra August Town til spesifikke steder rundt om i KSAC og Jamaica. Studioer har blitt oppsøkt, soundsystems likeså. De høye forventningene de på forhånd hadde har gjerne blitt skuffende økonomisk sett. Gjennom innspillingen av musikkvideoen, har Ras og Ranks tatt i bruk aspekter ved livet i gettoen og kontrastert det med deres rasta- og artistidentitet. Både deres egen identitet og deres oppfatning av samfunnet kan hevdes å være noe ”essensialistisk”; det er bare rasta og Jah som kan redde andre fra Babylon. Med som statister var både kjente og mindre kjente av Ranks. Ras fungerte både som artist, regissør, koreograf og produsent og la vekt på at dette var noe han, til forskjell fra Ranks, visste ”alt” om. I likhet med forventningene Ras og Irie hadde da de oppsøkte soundet i St. Thomas, ble utfallet tap fremfor vinning. Da de i desperasjon vandret rundt i Morant Bay dukket det tilfeldigvis opp en mann som bistod dem økonomisk.

Nye eksempler på politiets lite populære nærvær i Vietnam, har også kommet frem. Et ideal som ”her bestemmer vi”, kan sies å være sentralt i Vietnam. Sørgetiden for den drepte Cojo,

ble markert ved at stedets community leader sponset arrangementet med blant annet utdeling av Guinness og slakt av en gris som ble grillet og delt ut til dem som ønsket.

I neste kapittel vil rastaidentiteten være fremtredende. Aspekter ved livet som rasta er knyttet til naturen, konsum og til religiøs meditasjon samt refleksjon om hvem Jah er. I diskusjoner om Jah og rastafari vil det komme frem at det eksisterer ulike syn på både hva det vil si å være rasta og hvem de tilber. Under oppholdene hos Ras i *country*, kommer også deres forhold til naturen frem. Jordbruks- og andre vekster tillegges egenskaper som er viktige for rastas forhold til konsum, helse og styrke; viktige aspekter ved livet som rasta. Arbeid med jorden oppfattes også som spesielt positivt for Irie. Tanker om jordbrukets økonomiske potensial er også til stede som et alternativ til artistlivet.

Kapittel 5

Livet som rasta og forholdet til natur, helse og konsum

Innledning

Å reise til og oppholde seg i *country* betyr mye for Irie og Ranks. I to perioder bodde vi hos Ras i en liten community her kalt "Barracks". Irie og Ranks hadde ved begge besøkene i Barracks store sosiale, musikalske og meditative forventninger til oppholdene. Å være distansert fra byen gir rom for kreative stunder og refleksjon over livet som rasta. Volden i byen blir dog ikke glemt, i en rekke sanger og samtaler tas temaet opp. Når Irie skal fortelle andre om livet i byen, uttaler han for eksempel "A bare gunshot a bust up. City bad, man. Man have fi leggo dem Town now." [Alt jeg kan høre i byen er skudd som løsnes. Bang-bang! Byen er grusom. Det er på tide å flytte fra byen nå.] På den annen side, når Irie er tilbake i byen, nevner han smale, farefulle veier og ikke minst at han møtte "bare duppies"⁵⁵ all over."

Country

En times biltur oppover i fjellene sør for kystbyen Port Antonio, Portland, finner man ulike små "villages" eller "communities". En av de største bosetningene i dette rurale området, er Moore Town. Denne landsbyen er av spesiell historisk og ideologisk viktighet fordi den i stor grad er relatert til Maroons, i likhet med andre avsidesliggende communities i fjellene i Jamaica; Accompong, Nanny Town, Scotts Hall og Trelawny Town. Antropologen Kenneth Bilby (2005) har blant annet gjort feltarbeid blant Maroons i Moore Town og nærliggende communities. Maroons, etterkommerne etter de første slavene som ble brakt til Den Nye Verden av spanjolene på 1500 tallet, klarte å rømme fra sine slaveeiere. Små og store grupper Maroons søkte mot utenforliggende strøk og startet nye liv i deres nye land. Deres historiske innflytelse i Jamaica før og etter slavetiden har vært stor. Fra raid av plantasjer og plantasjeiere, til opprør mot engelskmennene, mattabuer mot salt og til en populær jamaicansk marinade; *Jerk*⁵⁶. Innflytelsen på Jamaica strekker seg med andre ord som del av en motstand- og opprørstradisjon, til påvirkning på Rastafari bevegelsens salttabu og jamaicas mattradisjoner. Deres stolthet over å ha vært "frie" i århundrer, aldri underlagt britiske autoriteter, men kjempet mot dem, vektlegges den dag i dag, blant annet ved årlige festivaler. Sporadisk, relaterte Ras historiske hendelser fra Maroons i utredninger om lokallhistorie.

⁵⁵ Duppy refers to disembodied spirits which linger around the community after the death of a person. They are greatly feared in Jamaica and such apparitions are the daily experiences of many Jamaicans (Barret 1976:113).

⁵⁶ Jerk chicken, jerk pork, jerk fish. De viktigste ingrediensene i marinaden er allehånde, Scotch Bonnet ("peppa") timian, vårløk og kanel.

Blandt annet kunne han fortelle om ”*thousands of British soldiers who got killed in bloody battles with the Maroons*”.

Ras og Culture

Enda lenger oppe i fjellene, finner vi Barracks, et lite lokalsamfunn hvor Ras og Ranks begge er født. Det er et stille, vakkert landskap. Fra de kuperte, grønne dalene, kan man i klarvær se Blue Mountains, Jamaicas høyeste fjell. Området er også et av de mest regnfulle i Jamaica. Man må regne med en skur i løpet av dagen. Elven Rio Grande går ofte over sine bredder og ødelegger veier og bosetninger. US Aid har sørget for at folk har vannrør inn til sine yards, hagebruk og plantasjer. Et titalls mindre butikker/puber er å finne. En av dem drives av den mest velstående familien i området. Ellers livnærer folk seg stort sett av jordbruk i liten og medium skala. Yams, dashen, standarine, plantain og banana er de viktigste resursene. Enkelte, som for eksempel gamle damer, reiser til markedet i Port Antonio for å selge grønnsaker fredag og lørdag. Med reiseutgifter på J\$200 hver vei og de lange dagene blant et stort antall andre selgere, er fortjenesten ikke stor. Kanskje er det nok til å kjøpe litt ris og mel, og hvis en er ekstra heldig, kylling⁵⁷.

Ras flyttet inn i et lite hus der etter at han ble returnert fra New York og har opparbeidet noe av tomten for å drive et lite jordbruk. Ras er nært relatert til en rasta med navn Culture som bor et lite stykke unna. De to samarbeider blant annet om salg av vekster som yams og dashen. Tidligere har de også arbeidet sammen på en kaffeplantasje i Blue Mountains. (En felles bekjent av dem i USA, har også sagt seg villig til å ansette dem som arbeidere ved sin farm i USA. I skrivende stund, har ingen av dem enda fått realisert dette.) Da jeg var sammen med dem, snakket de to mye om det som skulle skje i og etter oppholdet i USA. Blant annet skulle Culture reise og overlate sin egen farm til sine to sønner på 10 og 15 år. De to hadde i mange år bodd hos moren i en annen community i området. Culture måtte for noen år siden, etter eget utsagn, overta ansvaret for sine sønner fordi moren hadde blitt ”gal”. Etter det, hadde ingen av dem vært hos moren. Culture påpekte at han aldri mer ville bevege seg i det området hun bodde. De to guttene har aldri gått på skole, men har god kunnskap om jordbruk og naturens vekster og hemmeligheter. De har også sine ”egne” jordlapper, banan palmer, standarine trær og små kulper i Rio Grande hvor de fanger fisk og kreps. Den eldste av guttene ville lære meg mye mens jeg var i Barracks. Han var oppgitt over at jeg ikke kjente til alle vekstene rundt omkring oss, han var oppgitt av min mangel på

⁵⁷ Eksempel basert på en informants bestemor som hver helg reiser til Port Antonio for å selge frukt og grønnsaker på markedet.

kompetanse på bruk av kniv og machete og ikke minst av at jeg ”ikke var så sterk som ham”. I den forbindelse tok han likegodt og slo til meg i magen med all makt for å vise sin styrke og min svakhet. Jeg ble overrasket, men tok det med et smil. Det var ikke vondt ment. Mens vi to var ute og gikk en tur, oppdaget han at noen gikk bak oss. Han stoppet opp og ville vise meg en plante. Etter at personen hadde passert oss og var ute av syne, forklarte han alvorlig at man aldri skulle ha noen gående bak seg.

Sønnen til Culture ble en dag truet til å gi fra seg en J\$500 seddel i forbindelse med at han hadde fått i oppdrag av en kvinne å handle noen varer for henne. Han hadde deretter løpt rett hjem til sin far for å rapportere om hendelsen. De visste godt hvem gjerningsmannen var; en ung rasta som ble oppfattet som *madman* og som av desperasjon ofte gikk rundt for å skaffe seg penger. Culture gikk umiddelbart i gang med å slipe sin machete og kom hastende ned til Ras. De to, samt Irie og Ranks dro av gårde for å kreve seddelen tilbake. Kort tid etter, kom de tilbake. Seddelen var kommet til rette, og mannen var advart om at gjerningen hans var uakseptabel.

En bevæpnet og beryktet mann enda lengre opp i fjellene, har i årevis trakassert, og voldtatt kvinner innenfor et stort område i fjellene på grensen mellom Portland og St. Thomas. Jeg oppfattet det slik at til og med menn og politiet fryktet ham. Ras nevnte også at han sammen med andre menn hadde jaktet på ham. En dag hørte vi på radioen at den antatte mannen var pågrepet av politiet etter å ha vært ettersøkt i 3 år. Pågripelsen var tema i flere samtaler med lokale folk i de påfølgende dagene. De var lettet over at mannen var satt ut av spill.

Ras er både respektert og mislikt av de lokale beboerne. Da Irie og jeg i en periode oppholdt oss der uten Ras og Ranks, snakket vi med en veletablert jordbruker. Han kunne fortelle at han til tider hadde lånt bort penger til Ras. Da reiste Ras vanligvis til Port Antonio og ble der til han igjen var blakk, hvoretter han reiste hjem igjen og beklaget ovenfor mannen at han på det tidspunktet ikke kunne betale de tilbake. Mannen var lei av det. Han mente at de tilfellene Ras selv hadde penger, brukte dem opp i byen i stedet for å bruke dem til noe konstruktivt lokalt. Ras har alltid sin *cutlass* på seg, noe som en annen rasta bemerket; ”*Me kyaan really bother walking with knife*”.

Jordbruk er det viktigste næringsgrunnlaget i denne rurale delen av Jamaica. Etter at Ras ble sendt tilbake til Jamaica, bosatte han seg på stedet han var født. Han samarbeider med Culture om salg av yams og dashen, og de har også jobbet for en kaffeagent i Blue Mountains. Denne agenten driver også jordbruk i stor skala i USA, Culture har fått mye hjelp av denne mannen

som også har vært på besøk. Mannen er hans eneste ”link” i utlandet. Planen om å få komme til USA for å tjene gode penger på jordbruksarbeid er enda ikke blitt realisert for Culture, men han lever i håpet. Hans sønner hjelper til med arbeidet på tomten hans og har selv også sine egne jordlapper.

Sønnene til Culture er varsomme når de beveger seg rundt om i området. Ukjente mennesker unngås og i eksempelet om avledningsmanøveren til den ene av dem, gjorde han det klart at ingen ukjente skulle gå bak ham. En dag ble han også truet til å gi fra seg en stor seddel da han skulle handle noen varer for en kvinne. Faren gjorde seg klar og gikk til Ras for assistanse for å få seddelen tilbake. Stjeling aksepteres ikke. Både gjerningsmannen og Ras og Culture er alle rasta. Til forskjell fra andre rasta jeg kjente til, gikk Ras alltid med kniv. En av grunnene til at han ble deportert fra USA, var at han hadde blitt arrestert med et våpen.

Di place nice and firm!

Ønskene om å forlate August Town, til fordel for et annet geografisk område er, som det har kommet frem, sentrale for Irie og Ranks. Selv om de i ytterste innstans ønsker et liv med rikdom som følge av deres musikalske aktiviteter, tillegges *country* positive egenskaper som for rasta bidrar til livsglede og refleksjon over livet. For det første, er man der borte fra byen, og kan legge frykten for vold til side. Samtidig får en reflektert over livet, selvet og det jamaicanske samfunnets problemer. For det andre, er man i naturen og kan dermed i større grad basere seg på naturlig, *ital*, mat. For Irie sin del, er jordbruksarbeid også særlig betydningsfullt; allerede den første morgenen på landet, var han tidlig i gang med å assistere Ras med lusing på et allerede opprettet jordstykke. I tillegg ryddet han også et stykke land til seg selv hvor han plantet om rotveksten *dashen*. Irie er også en mann som har mye ”kunnskap” om naturens ”hemmeligheter”; det være seg urter og vekster som har spesielt ”rensende” og ”styrkende” effekter. Disse vekstene kan det lages te og *roots* av. Tilgangen til ren luft og rent vann er også prisgitt. Både rasta og jamaicanere generelt, prisgir renhet, både når det gjelder ens egen kropp og hus, og i relasjoner til andre. For det tredje, søker man som artist også inspirasjon til å kreere nye sangtekster eller andre ideer. Ras blir av Irie og Ranks oppfattet som rasta *per se*, og visse (symbolske) maktdimensjoner eksisterer dem imellom. Samtidig vil de hver for seg, presentere seg som rasta/personer hvis kunnskap gjør dem til personer som ”*know what a gwaan*”. [”vet hva som foregår”.] I tilfeller der vi fire som ”gruppe” er delt, var det alltid snakk om hva de andre drev med.

Jordbruksarbeid

På supermarkeder i KSAC, selges dashen for J\$300/lb. Ras og Irie anslo en fortjeneste på et sted mellom J\$30- og 40000 fra det som da vokste på tomten. Anslaget kan være rett, men siden de også spurte meg om et liknende pengebeløp til kjøp av flere typer frø og engasjement av lokale folk til å rydde plass til et større jordbruksareal, kan anslaget ha blitt gjort for å ”overbevise” meg om at det ville være penger å tjene på en eventuell investering. Bladene selges som ”*callaloo*” som anvendes i supper og stuinger på samme måte som spinat.

Den første morgenen i Barracks, ville Irie hjelpe til med arbeidet med å renske opp og utvide dashen plantasjonen til Ras. Irie svinger macheten så svetten renner. Ugress lukes vekk fra dashen plantene. Noe av ugresset legges til kompostering, mens utvalgte arter legges tilside for å brukes til te. Jeg hadde aldri tidligere sett Irie så fornøyd. Han plystrer og synger “*Me a plant up some yams, me a plant up some ochra, banana, and thyme*” mens han arbeider og smilende kommenterer; “*After dis ya work, you just kyaan walk ova di area easily. In quick- quick time, we a gwaan make money nuff*” [Når dette arbeidet er over, vil det være så mange planter her at det kan bli vanskelig å bevege seg fritt rundt om. Om kort tid, vil vi kunne tjene mye penger på plantene.] Han så for seg et stort område med store, flotte dashen i fremtiden. Ikke nok med det, han ville plante “*a whole heap of things*” reflektert ovenfor, og var ikke fremmed for avl av dyr som griser, kyllinger, geiter og kyr heller. Dyrene var ikke beregnet på konsum, men som inntektskilde. Irie så det ikke som problematisk å forholde seg til dyr så lenge han ikke hadde som formål å spise dem.

Hvis Ras gav sin godkjenning, var ikke Irie fremmed for å dyrke ganja heller. Men, ettersom det eksisterer en viss skepsis til nye folk i lokalsamfunn, kunne det tiltrekke oppmerksomhet.⁵⁸ Irie reflekterte over den eventuelle dagen *Babylon* (politiet) kom for å ”se hva som dyrkes på eiendommen” og hadde en tale klar til dem. Kort fortalt, er Irie’s innstilling at det ikke er noen forskjell på å dyrke ganja eller andre vekster. *Babylon*, på sin side, vil ”bare ta fra han ganja plantene, mens matvekstene får stå i fred”. Det de burde ta fra ham i stedet, var maten; den kunne de jo ha bruk for selv.

⁵⁸ I jakten på kriminelle, som kan tenkes å gjemme seg i andre communities enn der de utretter sine kriminelle handlinger, oppfordrer politiet lokale folk om å rapportere ”nye” eller ”mistenkelige” personer. Derfor må man være varsom med hva man foretar seg.

Naturens hemmeligheter

Som ”byfolk” og artister, hadde Irie og Ranks også store sosiale visjoner knyttet til oppholdet i country. Spesielt var disse forventningene knyttet til stedets jenter og kvinner. Derfor tok Irie to forhåndsregler. Først og fremst hadde han alltid kondomer i lommen hvis sjansen skulle by seg. Et tre som stod utenfor huset til Ras fikk også oppmerksomhet fra Irie. Treet, var ifølge Irie ”kjent for å holde jentene borte”, og han fikk Ras’ godkjenning til å kutte det ned. Først rev han ned hele treet, før han kuttet stammen opp i passe store biter. Han bar restene av treet bort og la dem fra seg et godt stykke unna. Også andre vekster tillegges egenskaper som er med å påvirke ens liv, enten som i eksemplet med treet, eller knyttet til konsum.

Knyttet til mat og drikke, er særlig ideer om at det som tilføres kroppen, skal ha en styrkende og/eller rensende effekt⁵⁹. Irie var særlig bekymret for meg den første stunden jeg tilbrakte sammen med ham og Ranks. Jeg kom fra *foreign*, og han så for seg at det som spises i *foreign*, stort sett besto i det vi her vil kalle ”junkfood”; massevis av smør, fett og kjøtt. Sønnen til Irie’s niese, hadde for eksempel ”vært i *foreign* og pådratt seg astma.” Da de kom tilbake til Jamaica, måtte sønnen til lege og fikk, ifølge Irie, en rekke medisiner til ”*a whole heap of money*” [”en hel del penger”], unødig sløseri i hans øyne. Som han sa til meg, og hadde sagt til henne, var det eneste hun trengte å gjøre, å kjøpe honning og vineddik, resten kunne han ta seg av. Vekster som agurk, bitre planter og urter som *aloe vera*, *cerasse*, *strong-back* og *cow-foot* inngår i Irie’s *roots*. Blandingens graves ned i ni døgn, det samme antall døgn som en sørgetid i Jamaica varer. Etter et par dager ville urtedrikken begynne å virke på gutten og etter hvert bidra til å ”kurere” ham. Irie hadde allerede ”kurert” en liten jente og en voksen dame for astma i nabolaget i August Town, takket være hans kunnskap om naturens hemmeligheter.

I løpet av tiden jeg skulle tilbringe sammen med ham, skulle jeg bli et ”nytt og sterkt menneske”, først og fremst på grunn av maten og urte te, men også gjennom tilførsel av rent, kaldt vann, ro og meditasjon oppe i fjellene. I fjellene var det også til tider fuktig og rått, slik at jeg ble noe forkjølet, eller som de sier, ”*having a cold*”. Da måtte det urter til for å kurere meg, ”*to cut troath*” [”rense halsen”], og siden ikke Irie hadde brygget noe *roots* på flere år, måtte han konsultere Culture. Culture hadde noen drikker på lur som tok tak i brystet mitt og rensket ut det verste av slimet. Irie og Culture skulle stadig gå ut i bushen ”*to look bush*” [for

⁵⁹ Da jeg før første gang etter feltarbeidet snakket med Irie pr. telefon, var hans første kommentar som følgende: ”*Me know you miss de ital stew me cook fi you*”. [Jeg vet du savner den gode, sunne maten jeg lagde til deg da du var her.]

å se etter spesielle urter]. Der finnes hemmelighetene som sammen kunne kurere alt fra lett forkjølelse, *gass inna belly* (et resultat av sult), hudproblemer og som nevnt, astma. Det ble imidlertid med praten; Culture og Irie kom seg ikke ut på turen for å lete etter urter i denne omgang. Men helbredende urter ble det etter hvert nok av. Hver morgen mens vi var på landet, kokte Irie te på cerasse eller andre vekster han hadde samlet.

Møtte vi andre Rasta eller folk med kjennskap til ”*bush*”, henviste de seg til Irie og spurte om jeg hadde fått den ene planten etter den andre. Hos Serious byen, møtte vi en gang en ung musiker som også hadde tette bånd til naturens hemmeligheter. ”*You a give him sorrel?*”, ”*You a give him june plum?*”, ”*You a give him cerasse?*”, og fortsatte til han endte på *aloe vera*. Nei, det hadde ikke Irie gitt meg. Han viste heller ikke om jeg ville like det, ”*aloe too bitta’ fi him*” [Aloe vera er altfor bitter for ham]. Gutten gav inntrykk av at Irie virkelig hadde oversett noe ved ikke å gi meg denne planten, den ”overgikk jo alle andre”. Han tok en kniv, gikk ut i yarden til Serious og kom straks tilbake med et helt blad som han kuttet i mindre biter og delte på midten slik at den hvite massen inni kunne spises. Det var sant som Irie sa; *aloe* hadde en ytterst bitter smak, bitrere enn den cerasse teen jeg gjerne fikk i fjellene om morgenen. Men jeg fikk svelget den slimete, bitre massen ned, til tilskuernes glede og beundring, og ”tiden ville vise at det ville gjøre meg godt”.

Det rene vannet i *country* oppfattes også som en kilde til renhet og styrke. Allerede første dagen, ble vi med Ras til Rio Grande for en ”*swim out*”. Først ble vi sittende i en relativt liten sidebekk. Deretter beveget vi oss ned til selv elven. Strømmen var sterk og jeg fikk etter hvert problemer. Noen barn som observerte oss, kunne etterpå fortelle om flere tilfeller der ”*white people*” hadde blitt tatt av elvens *duppies*. Den påfølgende kvelden, lukket Irie gjentatte ganger opp døren til huset til Ras, og ropte ut utsagn som ”*Go away!*” og ”*Jah Rastafari!*” for å holde disse plagsomme åndene borte.

Mat

“Food, the way it is cooked, presented and consumed, serves to distinguish and identify a group of people who have a clear consciousness of factors which make them different from others” (Yamani 2000:176). Sporadisk faster hovedaktørene på lørdager uten at det er spesielt vektlagt. (Grupperinger som Bobo Dreads faster eller ”holds a Sabbath” ukentlig.) På gode dager kokes gjerne ris og ackee om formiddagen. Kald mat oppfattes som ”a joke thing” og gir ikke de ønskede og styrkende effektene varm mat oppfattes å gi.

Foruten enkelte ferdigvarer som makrell på boks, tørrfisk og ulike *seasonings*, er de fleste ingrediensene ferske. De grunnleggende ingrediensene i rettene, var enten ris eller *dumplings*

[melboller av mais og hvete.] Skulle det virkelig slås på stortromma, som på *Christmas day*, ble ris eller dumplings erstattet med *veggie chunks*. Andre viktige ingredienser i hans retter, var vekster som potet (*irish*), *yams/renta*, *ackee*, *banana*, timian, (scotch bonnet) *peppa* og gulrot. En ferskvannsfisk med navnet Bangha Mary var også en gjenganger. Var vi i byen, måtte det meste kjøpes, foruten de dagene da Ranks gikk for å sanke *ackee* i åsen rundt August Town eller Irie gravde opp noen yams i hagen til sin søster, eller for den saks skyld, hos en privat oppdragsgiver. I de tilfellene solgte de en liten del av dem, slik at pengene derfra kunne brukes til å kjøpe inn andre ingredienser. Var vi i fjellene, kunne Irie lett grave opp noen yams, kutte ned noen bananer eller rive opp dashen planter.

På verdens Aids-dag stiller jeg noen spørsmål om hvordan Ranks forholder seg til Aids problemet i Jamaica. Jeg hadde blant annet hørt på nyhetene at Botswana, et av de verst rammede landene i Afrika, boikottet dagen. Det var ikke stort å få ut av Ranks, bortsett fra at han pekte på et *noni*-tre han hadde i yarden. Ikke bare kunne det ”redde ham fra Aids”, det kunne også gi ham rikdom. Ekstrakten fra frukten selges til høy pris både i Jamaica og i utlandet.

Rastafari

Langt på vei de fleste artistene jeg var i kontakt med, identifiserer seg som ”Rasta”. Knyttet til denne identifiseringen er praksiser som konsum, ”reasonings” og meditasjon. Ideologiske og religiøse dimensjoner relatert til moral, verdenssyn og ulike forståelser av hvem Jah er og hva Jah gjør, er gjenstand for refleksjon, diskusjon og uenighet. Forholdet mellom det å være *artist* og samtidig også *Rasta*, kan også være gjenstand for uenigheter og diskrepans. Uansett, er forholdet *rasta* – *artist* sentralt med hensyn til artistenes sangtekster som tematisk knyttes til ideologier, moral, verdenssyn og religiøsitet. Samtidig er det og slik at visse ideologiske og performative aspekter som assosieres med rastafari, også benyttes av menn (*artists*, *youths*) som ikke nødvendigvis tillegges, eller for den saks skyld, aktivt vedkjenner seg en *rasta* identitet. Tommy var for eksempel ikke *rasta*, men vekslet i sangen ”Guide dem ya youths” mellom å synge om/til ”Jah” og ”Almighty God”. Bittaz er heller ikke *rasta*, men forholder seg til mange *rasta*. I en yard der det rituelt ble røykt flittig fra vannpipen, var Bittaz i den konteksten den som grunnet min tilstedeværelse, og hans opptatthet av renhet og heterofili, krevde at jeg på tro og ære lovet at jeg var ”ren”. Med ”ren” mente han da at jeg aldri hadde praktisert verken oral eller anal sex med verken en kvinne eller en mann. En gang hadde han måttet rømme fra en ”*white gyal*” som ønsket å utføre oral sex med ham. Hun var i hans øyne ”*wicked*”, og hadde ”lært ham noe om hvites praksis”, for ham moralsk forkastelig; ”*We nah*

deal with that. Rasta burn that wickedness. Straiht sex, man to ooman". Hvis jeg ikke kunne love min renhet, måtte jeg forlate stedet. I andre kontekster, hadde han aldri noe å utsette på meg. Ved flere tilfeller, forsøkte jeg å stille Irie og Ranks spørsmål om hvorfor de var så negative til homofili. De ble bare sinte og simulerte en kniv kutte strupen og kommenterte "*we have fi cut dem throat*". Mer ville de ikke si om saken. Ovenfor seg selv, ovenfor "*righteous people*" og ovenfor dyr, er imidlertid livet prisgitt. "*From man have life, man must gwaan easy you know, cause nothing greater than life, still. Life is even greater than money*" [Så lenge jeg har et liv kan jeg ta det med ro. Når alt kommer til alt, er det ingen ting som er mer verdt enn livet. Livet er til og med bedre enn penger], sa Ranks ofte. I en sang synger han også om verdien av å få leve et liv; "*My life is my life, your life is your life. Don't bother gwaan like you wanna 'tek away me life*" [Mitt liv, er mitt liv, ditt liv er ditt liv. Ikke kom her og tro at du kan ta livet fra meg.]

Som rasta er det vanlig å hilse på hverandre med tegn som *Trinity* (tommel mot tommel og pekefinger mot pekefinger som en trekant), eller venstre hånd på hjertet. Det er også vanlig å hilse *brethren* og andre med utsagnet *Blessed!* Å takke for ens liv og mat er også viktig. "*Give thanks*", "*Give thanks to the most High, Rastafari*" eller utsagn som "*More Life, more love, more power*" benyttes i den anledning.

I et møte med en fisker/rasta i Morant Bay, lærte Irie noe nytt om fiskerens forhold til sjøkua og skalldyr. Fiskeren hadde hatt en *vision* etter å ha lest i Bibelen, med den følge at han sluttet å drikke rom og røyke sigaretter. Ras, Irie og Ranks, snakket også om sine *visions*. Videre vil jeg presentere rastas religiøse oppfatninger, spesielt knyttet til hvem Jah eller Gud er. Knyttet til dette, er Haile Selassie.

Tidligere har jeg nevnt at Ranks hadde en *vision* om to hvite menn som gav han platekontrakt. Irie hadde også en *vision* der han "så Ranks, Ras og meg sove i et lite hus mens volden herjet rundt oss". Under oppholdene hos Ras, var han gjerne den som våknet først om morgenen. Straks han stod opp, begynte Ras å legge ut om nattens "begivenheter". En av disse begivenhetene var at selveste Haile Selassie og to av hans løver hadde vandret rundt om natten. Ras vandret hurtig frem og tilbake i rommet for å demonstrere hvordan Selassie hadde beveget seg der. Irie tok dette alvorlig, mens Ranks gav inntrykk av at det hele var "galskap". (Ranks ytret etter hvert at han var lei av å våkne opp på den måten, det var en av grunnene til at han var den som gjerne maste mest om å komme seg hjem til seg selv.) Ras begynte deretter å lete frem sin Bibel, en gammel utgave av National Geographic som omhandlet Jesus, et bilde av Haile Selassie, samt et bilde av ham selv. Ved å sammenligne bildene av Jesus, Selassie og seg selv, fant han så store likheter at han selv var overbevist om at han stod

disse skikkelsene spesielt nært. Ras fortsatte å lese i sin bibel⁶⁰. Det var særlig salmene 68, 105 og 125 som var viktige for Ras. Gjentatte ganger sang han fra Psalm 125:001: "They that trust in the Lord shall be as Mount Zion, which cannot be removed, but abideth forever" og Psalm 68:004; "Sing unto God, sing praises to his name: extol him that rideth upon the heavens by his name JAH, and rejoice before him".

Han reflekterte videre rundt det å være musiker, og påpekte at de første musikerne var engler som levde i sameksistens med Herren i Etiopia. De fleste av Ras' sanger, "Ghetto Region" inkludert, omhandler religiøse tema. Et eksempel:

Jah-Jah is my guide in life,
Everything is gonna be Allright!
Jah-Jah is my guiding star,
Tell the wicked dem have fi stay far!

Jah er den som gir Ras veiledning i livet. Derfor vil alt en dag bli bra og de onde holde seg på god avstand fra ham.

Weddas "Fire"

Det er ikke fritt for at forholdet mellom det å forsøke å opprettholde en status som artist med kommersielle interesser og på den andre siden identifisere seg som rasta, nødvendigvis er uproblematiske. Diskusjoner om dette har også innen den etablerte reggae/dancehall scenen vært på dagsorden. Ei heller er det tilfelle at ulike rasta nødvendigvis viser hverandre gjensidig respekt, eller anvender felles moralske standpunkt i møter med hverandre. I tillegg kan det hevdes at rasta vis a vis hverandre i enkelte tilfeller, også er gjenstand for en viss grad av ulikheter når det gjelder innflytelse på grunnlag av grader av kunnskap, med den konsekvensen at situasjoner der innflytelsesrike rasta gjennom en tredjepart møtes, søkes å bli unngått. Wedda fortalte meg at han lenge hadde hørt Ranks fortelle om Ras sitt sted i Portland og ønsket også en reise dit. Det hadde aldri blitt noe av, noe Wedda syntes lite om. Mens Ras bodde hos Ranks i August Town, dukket Wedda opp. Det ble problematisk for Ranks. Etter mitt skjønn, er noe av grunnen at de begge av Ranks oppfattes som "real Rasta" og representerer mer kunnskap om det å være rasta. Wedda ønsket også at jeg ble med ham på en

⁶⁰ Ras hadde to bibler han hadde arbeidet med mens han satt i fengsel i USA. Den andre av de to lå hos en venn av ham i Port Antonio. Selv om jeg ble advart av Irie om å ikke røre dem siden de tilhørte Ras, klarte jeg å ta en titt på dem, og oppdaget at han hadde tegnet og skrevet mye i dem.

Nyabinghi; et ritual som holdes på spesielle datoer på ulike rurale steder i Jamaica. Ranks og Irie hadde aldri vært med på ritual som dette. Ranks var heller ikke særlig interessert, mens Irie godt kunne tenkt seg det. Wedda nevnte også for meg at han selv sang og spilte trommer, men presiserte at han ikke drev med populærmusikk slik som Ranks og Irie. Eksempelvis vil jeg nevne et par konfrontasjoner som kan belyse diskrepans og ulike oppfatninger av disse forholdene.

En dag da jeg uanmeldt oppsøkte Ranks, møtte jeg for første gang Wedda. Dagen før hadde Ranks og jeg trykt noen bilder av Ranks som han var strålende fornøyd med og ønsket å henge opp i noen musikkstudioer. Straks jeg kom til Ranks' yard, ble jeg introdusert for Wedda. Etter å ha sett fotoene av Ranks avfeide Wedda straks Ranks' begeistring for bildene og tok frem en sigarettpakke av merket Craven A. Han pekte på emblemet på pakken som er prydet med en bulldog. Wedda spurte Ranks så om hva han kunne se der. Ranks svarte "*I see a dog*", hvoretter Wedda straks konfronterte ham med følgende utsagn; "*Wha' you see, is no dog. Only a picture of di dog you can see. It is no living thing*". Videre fortalte han om en gang han hadde blitt filmet fra en bil av noen *whiteman*. Han hadde blitt meget provosert og lagt seg på hjul etter dem med sin sykkel. De kunne nødvendigvis lett kjøre fra ham, og som han sa; "*Dem fi give thanks me neva catch dem camera like dem catch me 'pon it!*". [De bør prise seg over at jeg ikke "fanget" kameraet deres slik det "fanget" ham.]

Selassie

Når det gjelder oppfatningen om guddommeligheten til Haile Selassie, var det særlig en gang at det ble en opphetet diskusjon. Opphavet til denne diskusjonen startet da aktørene begynte å diskutere hvorvidt den ene og den andre var Rasta eller ei. Et utsagn fra Wedda gikk ut på at han samlet opp både Jesus, Gud, Satan og generelle hedninger opp i en og samme bås ved å ytre utsagnet "[I] *Burn God, Jesus, Satan and pagans today. Fire!*". Da brøt Irie inn og hevdet at Wedda ikke var "Rasta", siden han sa "burn God". For Wedda, var det Haile Selassie som var the Almighty i kraft av at han ble kronet som Keiser av Etiopia, kastet Mussolinis styrker ut av landet og ble de svartes beskytter. Irie erkjente at Selassie hadde levd, men også at han er død. The Almighty, av Irie også kalt Jah, var ikke født av mennesker og da heller ikke dødelig. Rollen til den allmektige er å passe på menneskene på deres respektive steder. Jeg nevnte da at det mange steder i verden er slik at Bibelen og dets gudsbilde ikke ligger til grunn for religiøsitet og stilte spørsmålet om hvordan Irie oppfattet at disse menneskene, som ikke tilber den han tilber, kunne bli beskyttet av en guddom. Det var det ikke noe problem for Irie å svare på. "*Here, Jah Jah look fi we, in other places dem have*

dem God that look fi dem". Med andre ord, i Jamaica er det ifølge Irie, Jah som passer på, andre steder er det andre guddommer som sørger for folks beskyttelse.

En dag da Ranks, Irie og jeg stod og ventet på en buss ut av August Town, kom Wedda syklende mot oss og uttalte igjen: "*Burn God, Satan, Jesus and all pagans today!*" mens han stoppet opp foran oss. Jeg hadde lenge vært interessert i å møte ham igjen, uten at det av ulike grunner hadde lyktes. Derfor rakk jeg ut hånden for å hilse ham, men fikk ingen respons. Han var mest opptatt av Ranks og var rask til å utbryte "*Watch yourself now, man!*". Deretter hilste han på meg med den vanlige hilsingen, høyre knyttneve mot knyttneve, venstre hånd over eget hjerte. Han hyllet meg fordi jeg hadde på en rød skjorte, for ham et symbol på "unity", uten å implisere noe rasemessig skille. Omsider kunne Wedda igjen henvise til at Ranks neste gang jeg ville komme tilbake til Jamaica, ikke lenger ville ha dreadlocks. Wedda skulle sørge for at de ble klippet av. Det som Wedda særlig var opptatt i dette tilfellet, var at Ranks hadde barbert seg i ansiktet. Ranks var så rask med å henvende seg til meg med å uttale "*Wha' you seh, Chris? Man kyaan do what him want fi do?*" [Hva sier du Christian? Kan ikke en mann gjøre som han selv ønsker?]

I andre sammenhenger hadde enkelte, jeg inkludert, fått høre av ham at vi gikk feil kledd, eksempelvis, svart bukse og hvit skjorte; "*rating white ova black*". Dette er imidlertid ikke en uvanlig bekledding verken hos den velkledd gentleman eller hos en *real ghetto youth*. Wedda bemerket til en velkledd gentleman, at han var "*well clothed*" men var likevel rask med å påpeke at mannen ville sett bedre ut dersom buksen hans hadde vært hvit, og skjorten svart. Hvite t-skjorter er tydelig ettertraktet av mange. Hvite klær krever generelt stor innsats hva vask angår. Det legges mye arbeid i å skrubbe og bleke hvite klær, og oppgaven er i seg selv verdsatt og er for Ranks og Irie spesielt viktig under oppholdene i *country*.

Renhet, stryke og helse

(...) "health and ill-health are socially constructed categories. People define, perceive, and experience health and ill-health differently according depending on the cultural and social context" (Kleinman 1980, Good 1994, sitert i Schmidt 2007:173).

Ideer om renhet er sentralt for rasta. En dimensjon av renhet er knyttet til å oppholde seg i naturen der en har tilgang på ren luft og rent vann. Et av de første gjøremålene under de to oppholdene hos Ras, var å oppholde seg i elven, som med sin strie strøm og rene vann, i seg selv oppfattes som en velsignelse og en renselse. Tilgangen på ren og "ekte" mat er også særlig prisgitt. Mye av det som vokser i det rurale Jamaica, både kultiverte og ville vekster, oppfattes å ha rensende egenskaper. I eksempelet med cerasse og aloa vera, kom det frem at

de to vekstene antas å være de mest effektive på grunnlag av deres bitterhet. Irie's ideer om viktigheten av kroppens fysiske styrke kan manifesteres gjennom fysisk trening, gjennom effekten av hans *roots* og gjennom ulike vekster som konsumeres. Irie ble konfrontert med Ras' ødelagte rygg da Ras ble deportert fra USA. Ras er evig takknemmelig ovenfor Irie etter å ha blitt kurert for plagen. Irie hadde også kurert en dame for astma og ønsket også å hjelpe sin nieses sønn. I hans øyne var det for niesen unødvendig å konsultere en doktor og kaste bort penger når han selv hadde løsningen på problemet. Fellestrekkene mellom nevnte astma og nevnte ryggproblem var at de begge var oppstått i utlandet. ”*Down inna di West, where dem seh it is di best, a bare back pain me a hear dem a bawl for*” [I Vesten, hvor det sies at det er best, hører jeg dem skrike ut om deres vonde rygger”], synger Irie i sin låt ”Roots fi you back”. Rastamannen som av Irie ble mistenkt for å ha brukt kokain da vi sov hos ham, hadde også vært i utlandet og Irie tolket det som om at det også var grunnet til at han i dag brukte det i Jamaica. Bittaz refleksjon over seksuell moral og renhet, er også knyttet til oppfatninger om vesten. I hans møte med den hvite jenta, hadde han nærmest fått sjokk av hennes atferd og forlatt henne. Grunnet dette, og grunnet min tilstedeværelse i en spesifikk kontekst, måtte jeg gjøre det klart for ham at jeg selv var ”ren” og ikke representerte den ”vestlige moral” han selv hadde erfart gjennom møtet med jenta. Rastas og jamaicaneres generelle negative og fryktfulle forholdt til homofile og homofili, kan også hevdes å ha med renhet å gjøre, samtidig som sodomi er forbudt ved jamaicansk lov. Det sosiale livet menn i mellom, bygger også på fysisk avstand til hverandre og frykt for å komme for nær andre menn. Sover man tett sammen, innordner man seg slik at ens hode er der den andres føtter er og omvendt. En rekke reggaetekster fra 1970-årene og fra i dag, omhandler også bibelens Sodom og Gomorrah og benytter begrepet ”burn” for å rense vekk denne synden. Gjennom jamaicansk media har det flere ganger kommet frem eksempler på at homofile og transvestitter har måttet rømmet fra deres communities, eller har blitt drept. Jamaicas første homoaktivist og J-FLAG⁶¹ initiativtaker, Brian Williamson, ble i 2004 myrdet i sitt hjem. Saken har ikke blitt oppklart⁶². Introduseringen av en ny skolebok om samlivsformer i 2007 skapte store reaksjoner i Jamaica. Barna kunne lese at menn eller kvinner kunne leve i homofilt samboerskap som en vanlig familie. Både lærere, foreldre, kirker og politikere reagerte med sinne etter at det ble kjent. Irie og Ranks, prisgir sitt eget liv og ønsker selv å bestemme over det. En homofils liv er derimot ikke mye verdt.

⁶¹ Jamaican Forum for Lesbians, All-Sexuals and Gays.

⁶² <http://www.amnesty.no/web.nsf/pages/99BDEA9812A62F43C12570C300475907> (15.02.08)

Oppsummering

Arbeid med jorden er en aktivitet som særlig Irie er prisgitt. Han ble imponert over Ras og Culture sine plantasjer og startet allerede første morgen med å hjelpe Ras å luke ugesgress blant Ras' dashen planter. Han opparbeidet også en jordlapp til seg selv hvor han omplantet dashen og har i ettertid oppholdt seg flere perioder der, både alene og sammen med Ras. Gleden av å arbeide for sine venner og for seg selv, er noe annet enn å mure for en eller annen mann i August Town., selv om det ikke umiddelbart er penger å hente. Vekstene tillegges som nevnt positive egenskaper med tanke på helse og styrke. Irie's ønske om å plante ganja ble også nevnt. I den forbindelse, talte han om en eventuell konfrontasjon med politiet og ville da påpeke at det for ham ikke er noen moralsk forskjell på å dyrke ganja og å dyrke mat siden mange prisgir seg plantens egenskaper. Ganja blir av Irie og for den saks skyld den avdøde artisten Peter Tosh, omtalt som "the healing of the nation(s)"; dens egenskaper strekker seg fra mental styrke til å være et middel mot kreft, grå stær med mer.

I tillegg er det for Irie, Ras og Ranks ønskelig å kunne tjene penger på jordbruket. For at det skal være mulig, er de avhengige av å kunne opparbeide tomten ytterligere og samtidig skaffe noen dyr som etter en tid kan slaktes. Jordbruk eller "cash crops" er som musikken, en potensiell kilde til økonomisk gevinst. Det vil i begge henseende imidlertid være nødvendig å skaffe tilveie tilstrekkelige subsidier for siden å kunne leve av det. Ras og Culture kan i det minste overleve på det de selv dyrker i form av konsum og av salg av yams og dashen i liten skala, tilstrekkelig til å ha penger til å kjøpe andre konsumvarer som ris, mel, fisk og ganja.

Rasta praksis, fremtreden, verdenssyn, moral og ideologi har vært en rød tråd i denne oppgaven. Fra sangteksternes innhold, til videoinnspillingen, forhold mellom vold i byen og freden på landet, og til hovedaktørene Ranks, Ras og Irie's møter med andre rasta, har det kommet frem at rasta seg imellom ikke nødvendigvis har samme religiøse oppfatning. Det har også kommet frem at også aktører uten det ytre symbolet "locks", har Jah som sin Gud og benytter hilsningen Trinity når de hilser på hverandre (folk flest bruker knyttneve mot knyttneve, tommel mot tommel ganger tre, også en tanke om "Trinity"). Om Jah er Haile Selassie eller Gud, er det heller ikke bred enighet om. Ei heller er ytre trekk som (fri vekst av) skjegg og type klesplagg ("afrikanske" versus "amerikanske") knyttet til en felles oppfatning om hva det vil si å være rasta. Cashmore (1984:9) hevder at "the force of rasta is in the consciousness of the believer". Evner til å "se" hva som foregår, reflektere over "visions" og ens oppfatning av Jah er alle knyttet til det å vite. "Å vite" er ifølge Prahlad (2001) et kraftfullt konsept blant rasta og står i kontrast til å "tro". Å tro impliserer falsk kunnskap og er

et resultat av å ha blitt hjernevasket av vestlige institusjoner som hindrer en i å leve ”her og nå” (2001:13).

De rasta som ikke tilhører noen gruppering som Twelve Tribes eller Bobo Dreads, beskrives av Edmonds som ”Rastas following the philosophy at an individual level. These are individuals who share the foundational beliefs and attitudes of the movement as whole but who do not belong to any particular Rastafarian group or organization. For these adherents, Rastafari is a way of life. Belonging to an organized group of Rastas is irrelevant. What is important is that one comes to the “I-an-I” consciousness and fashions one’s lifestyle according to the precepts of Rastafari” (1998b:350). Individuelle oppfatninger legger likevel ikke hindre for følelsen av å være rasta vis-à-vis hverandre eller andre.

Kapittel 6 Konklusjon

It's hard out deh', it's hard out deh!
Every man wanna put food inna dem yard.
Hard.
Although it's hard, me nah put nothing before Jah,
Jah-Jah hard.⁶³

Konklusjon

Budskapene i artistenes sangtekster må sees i sammenheng med aktørenes identifisering som rasta og deres hverdagsliv i August Town. Sangtekstene forholder seg til hvordan artistene oppfatter seg selv i kontrast til spesifikke andre, til hvordan de oppfatter samfunnet de lever i og til drømmer og visjoner om et annet liv både for aktørene selv og for den generelle jamaicaner. Gjennomgående temaer i aktørenes sangtekster er knyttet til deres rastaidentitet og deres ønsker om å kunne påvirke deres sosiale miljø til å leve i fred og harmoni. Etableringen av en moralsk distinksjon mellom "vi rasta" og "dem"/"ghetto youths" er en måte å distansere seg fra vold og kriminalitet på, samtidig som artistene kommuniserer til andre hvordan de bør oppføre seg. Som narrativer er tekstene refleksjon over ens plass i det lokale hverdagslivet og en måte å etablere seg i verden på. Wardles diskusjon av Simmels begrep "Adventure" belyser konkrete ønsker om å komme seg til utlandet og er et "konkret metaforisk rammeverk" for følelsen av frihet. Om menneskene i Karibia, deres kreativitet og deres søken etter mening, har Nettleford følgende å si: "If the people of the Caribbean own nothing else, they certainly can own their creative imagination which, viewed in a particular way, is a powerful means of production for much that brings meaning and purpose to human life. And it is the wide variety of products emanating from the free and ample exercise of this creative imagination which signifies to man his unique gift of culture" (Nettleford 1979:xxv). Å skape musikk, alene og sammen med andre, gir rom for kreativ utfoldelse. For rasta kommer denne kreativiteten fra deres evner til å reflektere rundt deres eget liv, oppfatninger av rett og galt, samt deres og andres væren i verden, noe de selv hevder har å gjøre med deres evner til å "meditere". Røyking av ganja er en faktor som hevdes å bidra til denne refleksjonen. Evnen til å "meditere" gir også personlig styrke og oppfatninger om at det man holder på med både er moralsk, sosialt og religiøst riktig og viktig. Den jamaicanske tradisjonen med å gjøre gode handlinger og eksplisitt rette kritikk mot dem som gjør gale handlinger, blir av Edmonds (2003) sporet tilbake til afro-jamaicanske religiøse praksiser som Burru. Hovedaktørene Irie og Ranks er spesielt opptatt av å handle på en moralsk god måte. De samme tendensene er også å finne blant andre menn i August Town og blant for unge

⁶³ Anthony B, "Hard Out Deh".

alenemødre. Gjennom gjentatte gode handlinger søkes velsignelse fra Jah eller Gud. Med Irie's ord, vil alle en dag "høste de fruktene de har sådd". Om utfallet er positivt eller negativt er knyttet til ens evaluering av egne handlinger og Jah's oppfatning av dem.

Hverdagen i August Town er for mange preget av økonomisk og sosial usikkerhet og søken etter muligheter. Noen venter på at andre en dag skal hjelpe dem til å realisere seg selv. Andre henvender seg jevnlig til lokale folk som jobber hardt for oppnå noe av det de ønsker. Press fra andre kan for disse føre til stress i relasjonene der det forventes at de hele tiden kan bidra med en slant penger siden de er i jobb. Både blant rasta og andre i gettoen eksisterer det et ideal om å dele med hverandre. Med de begrensede midlene mange har til disposisjon, kan denne strategien være en måte å overleve på samtidig som det skaper sosiale bånd mellom de som deler med hverandre. Et grunnleggende trekk ved sosiale ytelser, hevder Mauss, er at de tilsynelatende er frivillige, men faktisk sett er bundne og nytteorienterte (1995). Hvis Bittaz en dag kan tilby Irie mat, en slant penger eller litt ganja og eventuelt rive i en øl eller rom, kan Bittaz forvente at det han bidro med en dag blir møtt med en gjenytelse. Derfor hevdet både Taddy og Irie at det var nok at en av deres *brethren* en vakker dag ville gjøre det bra økonomisk sett, enten som en "bigman" i musikk- eller ganjabusinessen. Det ville komme mange til gode. Taddy henvendte seg imidlertid ofte til sin tante for å låne penger. Han lyktes noen ganger, men skapte i andre tilfeller sinne hos henne. Både Serious og Irie ventet på at folk som skyldte dem penger for tjenester skulle gjøre opp for seg. De kunne minne dem på det, men ville ikke under noen omstendigheter true dem for å få tilbake pengene. Å true noen vil være det samme som å erklære "krig" mot dem, et alternativ som ble utelukket av dem begge siden de begge hevder å forholde seg til "life and righteousness". Selv om penger både er viktig og ønskelig, er livet som leves viktigere. Så lenge ikke noen truer deres liv, vil de selv ikke true andre.

Likhetsidealet til tross, enkelte som gjør det bra økonomisk sett er gjerne gjenstand for misunnelse og vedvarende økonomiske ønsker eller krav fra andre. Blant annet var en ung, hardtarbeidende gutt gjenstand for andres gjentatte pågåenhet og for sabotasje. Selv jobbet han så godt han kunne for at han og kjæresten en dag kanskje kunne flytte vekk fra August Town og de problemene som møter dem der. Frem til det ville han fortsette å jobbe og forsøke å unngå å måtte ta ansvaret for at andre "bare satt på gaten og røykte ganja".

Det kom også frem at August Town i media som så mange andre communities i KSAC er gjenstand for interne konflikter og at media har skapt et bilde av August Town som et voldelig sted. Stereotypiseringen har gjort det ytterligere problematisk å skaffe arbeid utenfor August Town. Innenfor bydelen er det kun mulig å oppdrive kortvarige jobber for folk

som har penger til å betale dem som hjelper til. Uformelt arbeid muliggjør sammen med idealet om å dele, overlevelse. Fortjenesten er lav, ustabil og ikke tilstrekkelig nok til at en kan spare seg opp penger eller investere i ens egen eller families fremtid. For Irie sin del, ble inntjente penger raskt brukt opp på nye klær, litt rom og ganja til seg selv og venner og på basisvarer som maismel og ris. Blant jamaicanere med lav sosioøkonomisk status er klær og ytre utseende av stor viktighet for presentasjonen av selvet. Har man en sum penger til disposisjon, vil første prioritet være å kjøpe seg nye klær. Klær er spesielt viktige fordi de er de mest konkrete statussymbolene man har til rådighet og fordi det å kle seg i fillete klær impliserer at man er (ekstremt) fattig og dermed er avviker slik som for eksempel ”cockeheads”.

Å få utført tjenester i en uformell økonomi kan koste mye penger. Priser på transport avhenger av tilstanden der man hentes eller bringes og ikke minst av hvordan sjåføren oppfatter kundene. Hvis de ser potensielt økonomisk oppgående ut, slik som artistene gjerne ønsker å fremstå, vil sjåføren ikke nøle med å ta seg bedre betalt enn normalt. Mannen som filmet videoen til ”Ghetto Region” tilbød tjenester som ingen andre Ras og Ranks kjente til kunne tilby. Med penger Ras hadde fått fra familie i USA og Ranks hadde tilegnet seg fra en community leader, tjente mannen svært mye penger på noen dagers arbeid. De endte også opp å skylde mannen penger slik at han nektet å utlevere opptakene. Ras og Ranks brukte opp det de for tiden hadde og maktet ikke å ferdiggjøre det endelige produktet. Skulle produktet ferdiggjøres ville de også måtte knytte seg til andre med kunnskap om redigering og ikke minst om promotering. Uten noen eksterne investorer eller sponsorer vil det være vanskelig å skaffe tilstrekkelig midler for å fullføre prosjektet.

Damion er et godt eksempel på en som klarer å livnære seg på å utføre tjenester for andre. Som følge av at han har PC, har han kunnet kopiere etterspurte cd’er og dvd’er til unge folk. Jeg observerte sjelden at folk eide originalutgivelser i Jamaica. Filmer og musikk spres som piratkopier. Damion fikk også tak i software for musikkproduksjon. Etter kort tid var det jevnlig folk innom for å gjøre opptak hos ham. Enkelte dager kunne han derfor tjene inn flere tusen Jamaican Dollars. Samtidig startet han med å produsere *riddims* og ønsker å prøve seg som musikkprodusent. Som en person med midler og evner til å se muligheter og omstille seg, er Damion et eksempel på en som både kan klare seg bra økonomisk og samtidig også bistå til at andre får realisert noen av sine musikalske ambisjoner i form av å gjøre innspillinger og håpe på bedre tider.

Salg av ganja er også en relativt sikker inntekstkilde så lenge man ikke får problemer i forhold til politiet. Kjøperne er menn i alle aldre. Det har kommet frem at både unge og

gamle, kvinner og menn gjennom tiden har livnært seg og sine familier på salg av en vare som er godt etterspurt i Jamaica. Gitt dets økonomiske potensial i ”foreign”, snakket mange også om mulighetene de hadde som ”store aktører” i utlandet.

Volden er i tillegg til fattigdom og økonomiske vanskeligheter et av Jamaicas aller største problemer. Volden som pågikk skapte ytterligere vanskeligheter for innbyggerne i August Town. Gjenger fra navngitte områder av August Town kjempet mot hverandre og en rekke personer ble drept. Også politiet og sikkerhetsstyrkene har drept mennesker både i August Town og i andre metropole områder i Jamaica. Siden det er vanlig at de respektive områdene har sine egne måter å løse konflikter på og fordi politiet har skapt sinne som følge av drap, er ikke alltid politiets nærvær ønskelig. For folk flest innebærer de hyppige skyteepisodene at ens sosiale liv blir begrenset til ens yard og ens community. Frykt og usikkerhet setter grenser for bevegelser i det offentlige rom. Små businessforetak blir i perioder tvunget til å stenge og foreldre og barn venter bekymret på hverandre. Forklaringer på volden strekker seg fra tanker om politikernes aktiviteter til unges mangel på ”meditasjon”, mangel på arbeid, anerkjennelse og respekt. I forsøk på å unngå å bli involvert i vold, enten indirekte eller direkte, unngår folk å involvere seg for mye i gatebildet, i politikk og forsøker å unngå å skape konflikter. Til tross for at det er farlig å snakke for mye, er snakken om årsaker til at folk blir drept vanlig. Samtidig er det viktig for folk å ha oversikt i hva som foregår, noe man oppnår gjennom sine nettverk.

I perioder med konflikt strammes grensene mellom de ulike områdene av August Town inn. Først og fremst skapes frykt for å krysse disse grensene. De som gjør det kan i det minste forvente å få høre at de oppholder seg på feil sted eller de kan bli oppfattet som ”informers”, en beskyldning som kan være fatal for den det måtte gjelde. Enkelte av områdene har tradisjonelt vært assosiert med et av de to politiske partiene PNP eller JLP mens det ble hevdet at andre områder var politisk nøytrale. Felles for dem er likevel at de alle oppfattes som egne communities og at det innen de respektive, det være seg River, Jungle12, Vietnam, Hermitage og Goldsmith Village eksisterer egne institusjoner og regler for håndtering av konflikt og feiring av ens fellesskap. Gjør man noe umoralsk innen ens community vil det sanksjoneres enten ved hjelp av en ”community-leader” eller på andre måter. Å gjøre kriminelle handlinger i en nabo-community er vanskelig og begrenser seg til de bevæpnede gjengene. Min venn Errol la på mitt spørsmål om årsakene til volden vekt på at de som dreper og blir drept kjenner hverandre og tar loven i egne hender slik det også kommer frem i sanksjonering på community-nivå. ”All over Kingston, there is killings every day now, even all over Jamaica. It is not like a man just kills a man in robbery or so. Those

who kill and those who get killed know each other. They have an argument, and then they turn out using violence to solve it. It is not a political thing, it is the mind of the people that have to change. People don't learn to apologize". Selv har Errol vært offer for ran mens han en natt var ute og syklet i det sentrale KSAC. Rett før jul 2007 ble Errol ranet og knivstukket av to gutter i tolvårsalderen.

I diskusjonen om den "symbolske konstruksjonen av community" tok jeg utgangspunkt i at press utenfra skaper solidaritet og en felles identitet innen en community. Distinksjonen mellom "vi" og "dem" blir en måte å holde orden på hvem man kan stole på og hvem man ikke kan stole på samtidig som det med Jenkins ord involverer identitetsforvaltende tanker om likhet og ulikhet mellom folk innen og utenfor ens community. Også politiet, populært kalt Babylon, representerer noe utenfra. De kommer for å ransake ungdommer, de har masser av våpen og de har til tider skutt og drept unge mennesker i ulike deler av August Town. Politiet er for mange en fiende på lik linje med mennesker fra andre områder. Folk flest liker ikke at noen utenfra blander seg inn i hva de innen ens community gjør. Protestene mot politiet strekker seg fra artistenes tekster, til konkrete oppfordringer til politiet om å forlate Vietnam og til de væpnede gjengenes aktiviteter mot hverandre og mot politiet.

Motstanden mot volden uttrykkes i demonstrasjoner, i kirkesamfunn, hos enkeltpersoner og grupper, og ikke minst i artistenes sangtekster og moralske budskap. I demonstrasjonen i forbindelse med våpenbeslaget i Sizzlas yard, kom det frem at innbyggerne i August Town krevde mennene løslatt men våpnene konfiskert. De krevde også at Sizzla måtte velge om han ville være "badman" eller "artist". Ville han være "badman" måtte han flytte et annet sted. I protest mot volden som pågikk valgte flere husmødre å la være å henge ut julepynt. Også Tommy som ble offer for de pågående voldelighetene ønsket volden til livs. I tekstene formidlet han et budskap om forening av alle fraksjonene i August Town. Han oppfordret til å legge ned våpnene fordi han allerede hadde sett nok lidelse og henvendte seg til Jah eller Gud for beskyttelse av seg selv og andre. Samtidig kommuniserte han at en eventuell "badman" som kom til August Town aldri ville bli funnet, en "badman" ville bli tatt av dage.

For Ranks, Ras og Irie's del, er tekstene langt på vei sentrert rundt det å være artist og rasta som alternativ til "de andre"; "badman", "gunman" eller andre navngitte identiteter. De benytter i den forbindelse egne oppfatninger av hva det vil si å være rasta, hvordan livet i gettoen utarter seg, hvorfor ungdommene trekker våpen og dreper hverandre. Mangelen på "meditasjon" eller refleksjon om hva som er rett og galt eller ondt og godt, er et

hovedanliggende for rasta når de synger om de problemfylte ungdommene. De hevder at andre følger Djevelen og derfor må rette seg mot rasta og Jah for meditasjon og veiledning. I innspillingen av musikkvideoen til "Ghetto Region" visualiserte Ras og Ranks ungdommenes søken etter mat og ikke minst etter veiledning i livet. Veiledningen i livet ville de få av rasta, Bibelen og Jah. Selv søker de å stå frem som rollemodeller i en konfliktylt atmosfære.

Musikkvideoens tosidige formål, å belyse gettoens, ungdommers og rastas realiteter, samt å forsøke å nå ut med det budskapet med tanke på profilering av artistnavn og profitt, bygger både på rastas tanker om seg selv og om samfunnet de er en del av. Relatert til dette er kanskje oppfatningen om at rasta kan ha et økonomisk potensial og samtidig representere noe distinkt "jamaicansk". Da Edmonds (2003) oppsøkte et håndverksmarked i Montego Bay, la han merke til at de fleste trefigurene portretterte rasta og stilte en selger spørsmålet hvorfor det var tilfelle. "Without thinking, he responded, "A wi kultra; a wha di people want" (It is our culture; that is what the people want). On further inquiry, I discovered that the carvers were not necessarily Rastas, though many of them were, but people who embraced Rastafarian art as Jamaican culture and who were aware of the economic value of the Rastafarian image" (2003:95).

I artistenes forsøk på å etablere seg benytter de deres rastaidentitet og etablerer en distinksjon til "ghetto youths" og dimensjoner ved politikk og samfunnsmessige problemer i Babylon. Det kom særlig frem i eksempelet med videoinnspillingen og i musikktekstene. Gjennom å oppsøke studioer, soundsystem og tilegne låter til soundsystemer og andre etablerte artister, håper de å nå ut til et enda bredere lag av befolkningen og kunne etablere sine artistnavn. Drømmer og visjoner om å kunne leve av musikken, bli berømt og rik er langsiktige mål artistene søker. I forkant av opptredener, under og etter innspillinger av nye sanger og i promoteringen av dem, samt gjennom presentasjonen av artistidentiteten, er hovedaktørene gjerne full av optimisme med tanke på berømmelse og økonomiske muligheter. Da de ved et par anledninger opptrådte på *stageshows* og presenterte musikk for et *soundsystem* ønsket de penger for deres arbeid uten at det ble realisert. Skuffelsen var dermed stor. I et av tilfellene traff Ranks og Irie tilfeldigvis en mann som uavhengig av å bli tilbudt noe, gav dem J\$4000 hver. Det gav følelser av å bli verdsatt eller "rated" og gav nytt håp i deres jakt på suksess. Ranks hevder han aldri vil gi opp artistkarrieren. Han vil legge lidelsen bak seg og kan ikke forstå hvorfor Jah lar han lide så lenge han bare gjør gode gjerninger. I den forbindelse uttalte han: "When I come out of this struggle. Jah know. Me a gonna aks Jah why Him a move so against me". Om artistenes årelange kamp for å slå igjennom ("buss out") stilte Stolzoff (2000) informantene sine spørsmålet om hvor de ville være om 5 år. Flere av dem hevdet at

søken etter karrieren var en livslang forpliktelse. "Busting out is the Jamaican equivalent of the Horatio Alger story. It reinforces the idea that success is possible and that even the poorest ghetto youth can make it big, overcoming the odds staking against him" (2000:180-81). Ideen om noe bedre er i seg selv en drivkraft for overlevelse og er en hverdagslig verdi i seg selv. I realiteten er det få som oppnår suksess, men historier om mulighetene er viktig og tilstrekkelig til at artistlivet er et valg.

Et annet økonomisk alternativ er jordbruk. Irie og Ras så store potensial i jordbruksarbeid, dog i et langsiktig perspektiv. Det vil kreve økonomiske ressurser og mye arbeid før vekstene og eventuelt dyrene på sikt kan gi økonomisk gevinst. For Irie sin del er det å kunne leve i *country* et godt alternativ til drømmen om å leve som artist. Han har i ettertid av mitt opphold i Jamaica tilbrakt mye tid der alene eller sammen med henholdsvis Ranks og Ras. Der kan han utføre positivt og produktivt arbeid med jorden og ikke minst kunne distansere seg fra det som møter ham i byen. Likevel må han til byen for å "se hva som skjer", møte venner, ta småjobber som murer og gjøre noen opptak i Damions studio. Men byen er "bad" og landsbygda er "nice".

Livet som rasta er særlig knyttet til ideer om moral og til praksiser knyttet til konsum. Det som konsumeres oppfattes å ha særlig styrkende egenskaper for kropp og sjel. Det er særlig i den rurale konteksten at tilgangen til ren mat, luft og muligheten til meditatív refleksjon over livet og om rett og galt realiseres. Det som konsumeres antas å være styrkende og helsebringende. Naturlige matvekster og bitre urter inngår i rastas mat- og drikkevaner. Fisk kan spises, men ikke kjøttprodukter. Konsum av ganja gir mental styrke og gir rom for meditasjon, refleksjon og kontakt med Jah. Samtidig er det et generelt symbol på å være mann i Jamaica. Uansett om man kaller seg "ghetto youth", "badman", "rasta" eller "artist" vil ganja være viktig for å kunne fremtre som "real".

Individuelle oppfatninger av hva rastafari er, relateres til aspekter ved presentasjon av selvet og til oppfatninger av hvem Jah er. En diskrepans mellom å på den ene siden, presentere seg som "artist" og som "rasta" viste seg problematisk med hensyn til egendefinert identitet og andres oppfatninger av hva denne identiteten er. Felles for dem er at de retter seg mot en felles fiende, "Babylon" og at de i den forbindelse benytter ideologiske, religiøse og musikalske grep for å kjempe mot Babylons destruktive egenskaper. Toulis hevder på grunnlag av studier av jamaicanere knyttet til New Testament Church i England at kirkesamfunnet opererer som en "familie" og at identitet må forstås som "that which results from the dynamic interplay between externally imposed dominant representations and subjective perceptions" (1997:274). Livet, musikken, fellesskapet og følelsen av frihet

verdsettes høyt. Errols livsprosjekt er knyttet til "the love of Rastafari". Om denne kjærligheten sier han: "I am always thankful to Rastafari for blessings so that I can give some of this blessing to others and give thanks for the love Rastafari is showing me. I also hope the love of Rastafari will open the hearts of these people who are making life so hard for us and make them stop their evil ways. I am sorry for our little island and really would do anything to have it back to the ways I know it before (...) The music is as good as ever and I see the musicians playing their part in educating the people to love and peace". Rastafari er for Errol nært knyttet til samhold og kjærlighet ("One Love"), reggae og følelsen av å gjøre gode gjerninger. Rasta er på en måte en "menighet" der samhold og identitet etableres og vedlikeholdes. Basert på arbeid av Chevannes og Yawney hevder Edmonds (1998b) at "desentraliserte gruppeformasjoner" som rasta er en del av, er utbredt i både jamaicansk folkereligion (Revivalisme, Poccomania, New Revivalist Baptist movement) og mer generelt i Karibia, Latin Amerika og Afrika.

Som et alternativ til ens familie, er ens *brethren* viktige. Ranks hadde følgende å si da jeg spurte ham om hvordan hans familie (mor, far, søsken) i USA og Caymanøyene forholdt seg til ham: "More time family kyaan do a thing fi you. Comes like me just a sheep out deh. Man have fi struggle alone. Like dem try fi suffer me down, you know. Dem wicked, man. So man kyaan really have me mind 'pon dem. Sometimes it comes like only me brethren can give man a strength. But, from man have life, man must gwaan easy you know, cause nothing greater than life, still". [For det meste, kan ikke familien gjøre noe for meg. I deres øyne er jeg bare en sau. De forsøker å holde meg nede. De er onde! Jeg må kjempe kampen alene. Derfor kan jeg ikke tenke for mye på dem. De eneste som ser ut til å ville hjelpe meg er mine venner. Likevel er jeg takknemlig for at jeg har et liv. Ingen ting er bedre enn livet, derfor får jeg bare ta livet med ro.] Ranks har ikke kommet seg til utlandet og gjort det "bra" slik som sin søster og bror. Han har gått sine egne veier som rasta og artist og hans mor og far har dannet nye familier med nye barn i USA. Hans "familie" av artister, rasta og venner i nabolaget, og ikke minst Jah er de eneste som kan gi ham støtte i det han har viet sitt liv til. Som Harriot (2002) hevder, er klientisme noe som oppstår i kontekster av ulikhet. Det kan tenkes at de samme sosiale mekanismene som skaper samhold og følelser av å være en "familie" ligger til grunn for rasta så vel som i gjenger og i patron-klient forhold i Jamaica.

Tanken om "repatriering" til Etiopia eller Afrika er ikke sterk i dagligtalen til aktørene, det ble kun snakket om da jeg spurte dem om hva de la i det. Tidvis benyttes begrepet i musikktekstene. Likevel er bevisstheten om ens røtter i Afrika er viktige. Deres omtale av seg selv som del av "River Nile Youths", referanser til Bibelens omtaler om Herren

og englene ("de første musikerne") i sameksistens i Etiopia og "visions" der Selassie viser seg for Ras, er alle med på å holde ideene om Afrika ved like. Som Daynes hevder, "Many practices are justified by their "Africanness", what matters is not a "real Africanness", but *attributed* and *recognized* Africanness, such as the fact that a practice symbolizes Africa for the individual" (2004:28).

Rastafaribevegelsens tanke om repatriering strekker seg til flere hundre år før bevegelsens begynnelse, fra før kristendommen slo rot hos slavene i den afrikanske diaspora Jamaica, via Baptistpresten George Lisle, Marcus Garvey's Universal Negro Improvement Association og til tiden etter kroningen av Haile Selassie av Etiopia i 1930 da Rastafari bevegelsen satte den på dagsorden. Chevannes kaller den symbolske referansen til Afrika eller Etiopia for "idealiserings av Afrika" (1994:34). Ifølge Homiak (1994) er Etiopia for rasta mer enn en territorial enhet, det er et moralsk mål for den sanne rasta. Selv observerte jeg to forskjellige grupperingers forhold til repatriering. Sammen med en (*Bobo Dread*) doktorgradsstipendiat fra UWI, Mona reiste jeg til Bobo Hills hvor en gruppe Bobo Dreads lever i fellesskap og venter på at staten skal ta ansvar og sende dem "hjem". Tre ganger om dagen vender de seg mot øst og synger og trommer. For J\$30000 kunne jeg få bo hos dem frem til "Repatriation Day", den dagen de sammen skulle reise "hjem". Samme dag på vei hjem kom stipendiaten og jeg midt oppi *Twelve Tribes of Israel's* feiring av en 91 år gammel rasta som denne dagen hadde reist "hjem" til Shasemene, Etiopia. Av de to grupperingene, er det Bobo Dreads' ene som er mest ideologisk aktive i kampen for repatriering. De er imidlertid relativt fattige og overlater det som nevnt til staten å stille med midler til repatriering. Twelve Tribes på sin side, består i stor grad av middel- og øvre middelklasse jamaicanere hvis individuelle medlemmer selv kan finansiere reisen. Etablerte rastaartister (Bobo Dreads) som Anthony B og Sizzla har i de siste årene besøkt og gjort konserter i Ghana og Nigeria og har blitt møtt av tusenvis av fans på flyplassene. Før de kom seg dit hadde de allerede vært i "foreign" eller vesten der artistenes største økonomiske potensial ligger. Likevel er artistenes kamp og solidaritet for de svartes kår i Afrika, Jamaica og resten av verden særlig sentralt. Som Ranks chantet i sin sang "Foreign", er hans ønske om å komme seg til utlandet som artist stort. Siden han "elsker Jamaica" er han også nødt til å komme seg tilbake. Med "money 'nuff" ønsker han da å bidra til at "gutta på hjørnet" skal kunne få et verdig og godt liv og unngå å bli trukket inn i det potensielt destruktive Babylon.

Referansene til det gode liv i "foreign" er mange. Likevel er det å skape gode og meningsfulle stunder i hverdagen i Jamaica viktige. De viktigste bidragene til det er samholdet som rasta, musikalske aktiviteter og vedvarende håp om bedre økonomiske og

fredelige tider. Deres alternative levemåte blir vedlikeholdt fordi de hjelper og støtter hverandre, samtidig som drømmer om suksess er til stede. Retorikken i tekstenes budskap oppfordrer også andre til å følge rasta som gjennom årene har klart seg uten å måtte ty til våpen eller kriminelle aktiviteter. Tekstenes meningsfulle budskap er derfor et viktig aspekt ved identiteten til aktørene og for å søke å veilede ”de som vandrer på ødeleggelsens vei”.

Kilder

Abrahams, Roger D.

1983. *The Man-of-Words in the West Indies. Performance and the Emergence of Creole Culture*. The John Hopkins University Press, Baltimore and London.

Anderson, Elijah

1999. *Code of the street: decency, violence, and the moral life of the inner-city*. W.W. Norton & Company. New York and London.

Austin, Diane J.

1979. History and Symbols in Ideology: A Jamaican Example. *Man*, New Series, Vol. 14, No. 3 (Sep., 1979), pp. 497-514.

Bilby, Kenneth M.

2005. *True-born Maroons*. University Press of Florida.

Bråten, Eldar

1995. *Riddles of inverted being: A case of self and fellowship formation in Yogyakarta, Java*. Dr. polit. Dissertation. Dept. of Social Anthropology of Bergen, Norway.

Chevannes, Barry

2001a. *Learning to be a man. Culture, Socialization and Gender Identity in Five Caribbean Communities*. The University of West Indies Press.

Chevannes, Barry

2001b. Jamaican diasporic identity. The Metaphor of Yaad, i Taylor, Patrick (ed.)
2001. *Nation Dance. Religion, Identity, and Cultural Difference in the Caribbean*. Indiana University Press. (130-135).

Chevannes, Barry (ed.)

1998. *Rastafari and Other African-Caribbean Worldviews*. Institute of Social Sciences, Hague 1998.

Chevannes, Barry

1994. *Rastafari: Roots and Ideology*. Syracuse University Press.

Chude-Sokei, Louis

1997 [1994] Postnationalist Geographies: Rasta, Ragga, and Reinventing Africa, *i* Potash, Chris (ed.) *Reggae, Rasta, Revolution: Jamaican Music from ska to dub*. Shirmer Books. New York.

Clarke, Sebastian

1980. *Jah Music: The evolution of the Popular Jamaican Song*. Heinemann Educational Books, London.

Cohen, Anthony P.

1992 [1985]. *The Symbolic Constuction of Community*. Routledge. London and New York.

Comaroff, John L. and Jean

2002. The Colonization of Consciousness, *i* Lambek, Michael 2002. *A Reader in the Anthropology of Religion*. Blackwell Publishers Ltd 2002.

Comitas, Lambros

1975. The Social Nexus of Ganja, *i* Vera Rubin (ed.) 1975. *Cannabis and Culture*. Mouton Publishers. The Hague. Paris.

Cooper, Carolyn

2004. *Sound Clash: Jamaican Dancehall Culture at Large*. Palgrave Macmillian. New York.

Daynes, Sarah

2004. The musical construction of the diaspora: the case of reggae and Rastafari, *i* Whiteley, Sheila, Andy Bennet and Stan Hawkins (eds.). 2004. *Music, Space and Place: Popular Music and Cultural Identity*. Ashgate.

Douglas, Mary

1994 [1966]. *Purity and Danger. An analysis of the conception of pollution and taboo*. Routledge. London and New York.

Edmonds, Ennis B.

2003. *Rastafari. From Outcasts to Culture Bearers*. Oxford University Press Inc, New York.

Edmonds, Ennis B

1998a. Dread "I" In a Babylon: Ideological Resistance and Cultural Revitalization, *i* Murrel, Nathaniel Samuel et. al. 1998 *Chanting Down Babylon: The Rastafari Reader*. Temple University Press, Philadelphia.

Edmonds, Ennis B.

1998b. The Structure and Ethos of Rastafari, *i* Murrel, Nathaniel Samuel, et. al. 1998 *Chanting Down Babylon: The Rastafari Reader*. Temple University Press, Philadelphia.

Fabian, Johannes

1994. Ethnographic objectivity revisited; from rigor to vigor, *i* *Rethinking Objectivity*. Allan Megill (ed.) 81-108. Duke University Press.

Gilroy, Paul

1993. *The Black Atlantic. Modernity and Double Consciousness*. Verso. London and New York.

Glick Shiller, Nina and Georges Fouron

2003. *Killing Me Softly: Violence, Globalization, and the Apparent State*, i Friedman, Jonathan 2003. *Globalization, The State, and Violence*. Altamira Press. Rowman & Littlefield Publishers, Inc. Walnut Creek. Lanham. New York. Oxford. (203-248)

Goffman, Ervin

1992. *Vårt Rollespill til daglig. En studie av hverdagslivets dramatikk*. Pax Forlag A/S, Oslo 1992.

Hamid, Ansley

2002. *The Ganja Complex: Rastafari and Marihuana*. Lanham, M.d. Lexington Books.

Harriot, Anthony

2002. Social Identities and the Escalation of Homicidal Violence in Jamaica. *Center for Hemispheric Defense Studies. Research and Education in Defense and Security Studies* (REDES 2002), August 7-10, 2002 in Brasilia, Brazil.

Homiak, John P.

1994. Rastafari Voices Reach Ethiopia. *American Anthropologist*, New Series, Vol. 96, No. 4 (Dec., 1994), 958-963.

Homiak, John P.

1985. *Ancient of days seated black: eldership, oral tradition, and ritual in Rastafari Culture*. Ph. D.dissertation. Brandeis University.

Horowitz, Michael M. (ed.)

1971. *Peoples and Cultures of the Caribbean*, the Natural History Press, Garden city, New York.

Howe, L.E.A.

1989. Peace and violence in Bali: culture and social organization, i Howell, Signe and Roy Willis (eds.) 1989. *Societies at peace: anthropological perspectives*. Routledge. London and New York.

Howell, Signe and Roy Willis (eds.)

1989. *Societies at peace: anthropological perspectives*. Routledge. London and New York.

James, William

1890 *The Principles of Psychology*. George A. Miller (ed.), Harvard University Press, 1983.

Jenkins, Richard

2004. *Social Identity*. Second edition. Routledge. Taylor and Francis Group. London and New York.

Kaemmer, John E.

1993. *Music in Human Life: anthropological perspectives on music*. Texas sourcebook in anthropology 16. University of Texas Press.

Keil, Charles and Steven Feld.

1994 *Music Grooves: essays and dialogues*. University of Chicago Press.

Kerr, Madeline

1952. *Personality and Conflict in Jamaica*. Liverpool at the University Press 1952.

Kim, Namsuk

2007. The Impact of Remittances on labour supply: the case of Jamaica. *World Bank Policy Research Working Paper 4120*, February 2007.

King, Steven A.

2002. *Reggae, Rastafari, and the Rhetoric of Social Control*. University Press of Mississippi / Jackson.

Manuel, Peter with Kenneth Bilby and Michael Largey.

2006. *Caribbean Currents. Caribbean Music from Rumba to Reggae*. Temple University Press, Philadelphia 2006.

Mauss, Marcel

1995. *Gaven. Utvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. Cappelen Akademisk Forlag as. 1995.

Mogensen, Michael et. al.

Corner and Area Gangs of inner-city Jamaica. Vivo Rio/COAV, ISER, IANSA.
www.coav.org.br/publique/media/Report%20Jamaica.pdf (11.02.08).

Murrel, Nathaniel Samuel, William David Spencer, and Adrian Anthony McFarlane (eds.)

1998. *Chanting Down Babylon: The Rastafari Reader*. Temple University Press, Philadelphia.

Naqashima, Yoshikos

1984. *Rastafarian Music in Contemporary Jamaica. A study of Socioreligious Music*. Institute for the study of Language and Cultures of Asia and Africa, Tokyo University of Foreign Studies (ILCAA).

Nettleford, Rex M.

1979. *Caribbean Cultural Identity: The Case of Jamaica: An Essay in Cultural Dynamics*. Center for Afro American Studies and UCLA Latin American Center Publications, University of California.

Niaah, Jalani. A.

2003. Poverty (Lab) Oratory: Rastafari and Cultural Studies. *Cultural Studies* 17(6) 2003, 823-842.

Nordstrom, C and Robben, A.C.G.M

1995. *Fieldwork Under Fire: Contemporary Studies of Violence and Survival*. Berkley: University of California Press.

O'Neil, Carl W.

1989. The Non-Violent Zapotec, i Howell, Signe and Roy Willis (eds.) 1989. *Societies at peace: anthropological perspectives*. Routledge. London and New York.

Ortner, Sherry B.

1984. Theory in anthropology since the sixties. *Comparative Studies in Society and History* 26(1): 126-66.

Patrick, Peter L.

1995 Recent Jamaican Words in Sociolinguistic Context, *American Speech*, Vol. 70, No.3 (Autumns, 1995), 227-264.

Prahlad, Sw. Anand

2001. *Reggae wisdom: Proverbs in Jamaican Music*. Jackson, Miss. University Press of Mississippi.

Pulis, John W.

1997. Up-full sounds: Language, Identity and the Worldview of Rastafari, i Potash, Chris (ed.) 1997; *Jamaican Music from Ska to Dub*. Schirmer Books, New York.

Richards, Peter D.

(u.å.). A study of violence in Augusttown.
<http://www.afflictedyard.com/altsystem.htm> (22.11.07)

Scheper-Hughes, Nancy

1992. *Death Without Weeping. The Violence of Everyday Life in Brazil*. University of California Press. Berkley, Los Angeles, Oxford.

Schmidt, Titti K.

2007. *Morality as Practice. The Santo Daime, an Eco-Religious Movement in the Amazonian Rainforest*. Uppsala Studies in Cultural Anthropology no 41.

Schutz, Alfred

2004. *Making Music Together*, i Simon Frith 2004; *Popular Music. Critical Concepts in Media and Cultural Studies. Volume 1. Music and Society*. Routledge, London and New York 2004.

Sives, Amanda

1994. Changing Patrons, from Politician to Drug Don: Clientelism in Downtown Kingston, Jamaica. *Latin American Perspectives*, Vol. 29, No. 5, Clientelism and Empowerment in Latin America. (Sep., 2002), pp. 66-89.

Smith, M.G, Roy Augier, and Rex Nettleford

1975 [1960]. *The Rastafari Movement in Kingston, Jamaica*. Mona, Jamaica. Institute of Social and Economic Research, University College of the West Indies. 1960. 4th reprint 1975.

Sobo, Elisa J.

1993. *One Blood. The Jamaican Body*. State University of New York Press, Albany 1993.

Stolzoff, Norman C.

2000. *Wake the town and tell the People. Dancehall Culture in Jamaica*. Duke University Press. Dunham and London 2000.

Stone, Carl

1978. Regional Party Voting in Jamaica. (1959-1976). I *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 20, No. 4. (Nov., 1978), pp. 393-420.

Taylor, Patrick 2001. Sheba's Song: the Bible, the *Kebrá Negast*, and the Rastafari, i

Taylor, Patrick (ed.) 2001. *Nation Dance. Religion, Identity, and Cultural Difference in the Caribbean*. Indiana University Press.

Toulis, Nicole Rodriguez.

1997. *Believing Identity. Pentecostalism and the mediation of Jamaican ethnicity and gender in England*. Oxford, New York: Berg 1997.

Trondman, Mats

2004. Rock tastes- on rock as symbolic capital. A study of young people's music tastes and music-making, i Frith, Simon 2004. *Popular Music. Critical Concepts in Media and Cultural Studies*. Volume 2, The Rock Era. Routledge. Taylor & Francis Group. London and New York. 2004. (373-392)

Turner, Victor

1986. *The Anthropology of Performance*. PAJ Publications. New York.

van Dijk, Frank Jan

1993. *Jahmaica: Rastafari and Jamaican society, 1930-1990*. Second Impression

1995. ISOR. Utrecht, The Netherlands.

Veal, Michael E.

2007. *Dub: Soundscapes & Shattered Songs in Jamaican Reggae*. Wesleyan University Press, Middleton.

Waagbøe, Janne

2007. *Dancehall – A Serious Thing. Performing Gender in Jamaican Dancehall*.

Cand. Polit. Degree at the Department of Social Anthropology, University of Oslo – February 2007.

Wallis, Roger and Krister Malm

1984. *Big sounds from small peoples. The music industry in small countries*.

Constable, London. (134-137)

Wardle, Huon

1999. Jamaican Adventures: Simmel, Subjectivity and Extraterritoriality in the

Caribbean. *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, Vol. 5, No. 4. (Dec., 1999), pp. 523-539.

Whiteley, Sheila, Andy Bennet and Stan Hawkins (eds.)

2000. *Music, space and place: Popular music and cultural identity*. Ashgate 2004.

Yamani, May

2000. You Are What You Cook: Cuisine and Class in Mecca, i Zubaida, S and Tapper, R (eds.) 2000. *A Taste of Thyme: Culinary Cultures of the Middle East*. London: I.B Tauris Publishers.

Avisartikler

The Gleaner 04.11.05.

Elektroniske kilder (Ordnet biografisk)

Enhancing Urban Safety and Security: Global Report on Human Settlements.

<http://www.statinja.com/table-labourforce.html> (02.10.07)

<http://www.jamaica-gleaner.com/gleaner/20080120/news/news5.html> (20.01.08)

<http://www.jamaica-gleaner.com/gleaner/20080318/lead/lead1.html> (18.03.08)

<http://www.augusttownonline.com/pages/history/index.htm> (05.12.07)

http://www.amnesty.org/en/alfresco_asset/fd8664c4-a434-11dc-bac9-0158df32ab50/amr380132004en.pdf (12.11.07)

<http://jamaica-gleaner.com/gleaner/20050318/lead/lead1.html> (23.06.06)

<http://www.sizzla.org/about> (12.12.07)

<http://www.ttgapers.com/Article868.html> (23.06.06)

<http://www.jamaica-gleaner.com/gleaner/20051115/lead/lead6.html> (23.06.06)

<http://www.jamaica-star.com/thestar/20080215/news/news1.html> (15.02.08)

<http://www.amnesty.no/web.nsf/pages/99BDEA9812A62F43C12570C300475907> (15.02.08)

(Alle nettressurser er sjekket pr. 01.04.08. www.augusttownonline.com er ikke i drift.)

Andre media

Made in Jamaica, Jerome Laperrousaz. Herold & Family Lawrence Pictures, 2007.

Ross Kemp on gangs in Jamaica. 2007. British Sky Broadcasting 2007. Lastet ned fra

<http://www.skycast.com/video/watch/354631408260426499/> (02.12.07)

Diskografi

Anthony B. "Hard Out Deh", *Handcart Bwoy*, 2006.

Richie Spice. "Reggae's A Fire", *Spice In Your Life*. VP Records, 2006.

Ordliste

Sentrale musikalske begreper

Artist. Brukes her utelukkede om deejay, singa.

Big up! Benyttes for å hylle en person, eller en gruppe personer; en selector, andre artister, eller folk som er tilstede når det chantes.

Dancehall. Lokale for soundsystem. Sosial arena. Musikk sjanger.

Deejay. Artist som chanter. Ord og rytmer, ofte monoton. Gått hånd i hånd med historien til soundsystemet.

Riddim. "Beat", "groove". Rytmespor som benyttes av artistene når de synger eller chanter.

Selector. Operatøren av soundsystemet. (I vesten kalles det en DJ.)

Sound, soundsystem. Mobilt "diskotek" som settes opp for anledningen. Sosial arena.

Special. Sang (på cd eller vinyl) dedikert til og gitt/solgt til et soundsystem eller en selector.

Singa (Singer) Melodisk fremfor rytmisk.

Sentrale jamaicanske begreper og betydninger

Aks. To ask.

Battyman. Homofil. Skjellsord.

Bomba-klaat! Utrykk brukt for å uttrykke beundring ovenfor noe, eller som negativt ladet "badword".

Buss, buss out (burst, burst out) Å overkomme fattigdommen. Å slå igjennom som artist.

Ellers brukt om våpen som avfyres.

Community. Refererer til den bydel eller landsby man bor i. August Town, er i prinsippet en "community", men de ulike delene av bydelen er igjen navngitte. "Vietnam", "Jungle12", "River" og "Hermitage" og "African Gardens" oppfattes som egne "communities".

Fi. To do. "Fi him kyaar": det er hans bil.

Food. Mat, penger (til å kjøpe mat.)

Ganja. (High grade, herb, chronic, skunk, weed, bush weed) Tørkede toppskudd fra cannabisplanten. "High" refererer til "topp kvalitet", "bush" til "lite tilfredsstillende" kvalitet.

J. Jamaican Dollars (J\$). I 2005 kostet det rundt J\$ 64 for US\$ 1.

Yard. Ens bosted og private sfære. Et samlested.

Youth. 'Di youth dem', refererer til "ungdommen", men omfatter generelt folk opp mot midten av 30 årene. "Likkle (little) youth" er et barn. "Me youth" brukes som tiltale ala "brethren".

Sentrale rasta begreper

Babylon. Samfunnet. Politiet. Vesten.

Burn, burn out. Symbolsk måte å snakke om og forsøke å endre på aspekter ved Babylon.

Brethren. Venn i Rastafari.

Chalice. "Coconut pipe". Vannpipe benyttet til røyking av ganja.

Herb. Se Ganja.

Herbs. Urter

Jah. Gud. Frelser. Haile Selassie. Det gode.

Repatriation. Tilbakevending til Afrika fra den vestlige hemisfære.

Roots. I denne teksten, og i Irie's musikktekster, referer roots til en drikk av ulike urter (herbs). Når Ranks i musikktekster henviser til roots, er det i sammenheng med det han oppfatter som "Rasta-culture". *Babaroots* er et registrert varemerke.